Camelia Ardelean

Urme de condei
III

Iaşi 2022

Tehnoredactare, **corectură:** Camelia Ardelean
e-mail: coa_72@yahoo.ro
Copertă: Tiberiu Fischer

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
ARDELEAN, CAMELIA
Urme de condei / Camelia Ardelean. - Adjud: Armonii culturale, 2018-

vol.
ISBN 978-606-746-478-8
Vol. 3. - Iaşi: StudIS, 2021. - ISBN 978-606-48-0813-4

821.135.1-821

Editura StudIS
adicenter@yahoo.com
Iaşi, Şos. Ştefan cel Mare, nr. 5
Tel./fax: 0232 – 217.754

Camelia Ardelean

Urme de condei

III

Iaşi 2022

Motto:

„Eu mi-am imaginat întotdeauna Paradisul sub forma unei biblioteci. Alte persoane consideră că ar fi o grădină, alţii şi-l pot închipui ca pe un palat, eu mi l-am imaginat întotdeauna ca pe o bibliotecă şi acolo mă aflam eu.”

(Jorge Luis Borges)

Cap. I

CRONICI LITERARE

Gligor Haşa – atunci când *Să mor(i) de dor...* poate fi o binecuvântare

Gligor Haşa (n. 1938 – d. 2020, la un an după realizarea acestui material), membru al Uniunii Scriitorilor din anul 1987, este un nume cu rezonanţă în literatura contemporană hunedoreană (şi nu numai). După mai bine de 60 de ani în care a luptat cu spada cuvântului pe câmpia limbii române, atât ca dascăl, cât şi ca scriitor de succes, el revine în forţă cu un nou volum de versuri (***Să mor de dor...***, Editura Gligor Haşa, Deva, 2019), o carte cu impact emoţional şi cu un puternic mesaj patriotic, ţesut cu migală de experimentatul artizan al literelor.

Aflat la al şaptelea volum de versuri din cele peste 45 de volume publicate (ce reunesc, în ansamblu, mai multe genuri literare), autorul nu se sfieşte să-i „înfiereze", iar şi iar, pe cei consideraţi de domnia sa responsabili de situaţia economică dezastruoasă a României de astăzi, dedicându-le poezii-manifest de o fervoare şi o sinceritate debordantă. Relevând o istorie edenică, în care înaintaşii îi prevedeau sau îi doreau ţării un viitor măreţ (după cum a făcut însuşi marele Eminescu: „La trecutu-ţi mare, mare viitor" – ***Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie***), poetul ce arde până la cenuşă pe altarul dragostei de ţară (re)vine cu invective cumplite la adresa trădătorilor de neam şi patrie.

Patriotismul ardent, considerat de unii desuet în zilele noastre, răzbate chiar de la început, din poezia ce dă titlul volumului, cu o vitalitate ieşită din comun: „Să mor de dor, Mărite, eu aş vrea,/ De dorul, dor de ţară, de România mea,/...// Să mor de dorul apei ce gâlgâie-n izvor,/ De dorul dragei mele, pe iarba din răzor,/...// De dorul pălălaie, cu flacăra, şi-aş vrea/ Să mă mai nasc o dată în România mea!/...// Să mă sădească dorul, pe prag la casa mea! (***Să mor de dor...***).

„Trăsneşte-I drept în creştet, preabunule Părinte,/ Pe cel care de ţară rar îşi aduce-aminte,/...// Cu ciumă şi cu lepră să-i pedepseşti pe cei/ Care trădează ţara, slugarnici şi mişei!/ Să bată gheaţa holda, să nu dea via rod,/ Şi dă-le, drag Părinte, şi pricolici în pod!/ Păcatele lui Lot să-i tot ademe-nească/ Şi inima din piept să li se facă iască!/...// De rac să aibă parte, de râie şi gălbează,/ Cei ce trădează ţara şi glia şi-o trădează!/ Cei ce în blasfemie mai iau simboluri sacre,/ În flăcări să-i topeşti, şi în leşii, şi-n ape!" (***Blesteme***), sunt versuri cutremurătoare, în care autorul invocă urgia Divinităţii împotriva duşmanilor ţării, a celor ce râvnesc la bunurile patriei şi vor să le ia în stăpânire sau a celor care şi le-au însuşit pe nedrept.

Acelaşi mesaj revoluţionar se regăseşte şi în ***Vestitorii toamnei*** (după poezia ***Vestitorii primăverii***, de George Coşbuc), dovedind că inima autorului continuă să bată puternic pentru România, într-o vreme în care mulţi uită interesele ţării sau îşi reneagă chiar propriile origini: „În lumea care nu-i şi-a noastră/ Nu aţi deschis câte-o fereastră,/ De dor de ţărişoara voastră?/ Crâmpei de gând, boierilor,/ N-avurăţi pentru ăst popor,/ De ţara unde oameni gem,/ Ajunşi la sapele de lemn?/...// Chiar pruncii în mizerii mor,/ Bătrânii a trăi nu vor,/ În vreme ce cu voi aţi dus/ Şi cântecele în Apus./ Obrazul vostru n-a crăpat/ Când un străin v-a întrebat/ Cât aţi furat?".

Merită amintite aici alte titluri sugestive, precum: ***Ţiganii***, ***Samsoniada*** (parodie după ***Scrisoarea V*** de Mihai Eminescu), ***Se zvonise prin ziare*** (parodie după ***Lordul John***, de George Coşbuc), ***Viţelul*** (parodie după Serghei Esenin şi Marin Sorescu), ***Trădătorii şi prădătorii de ţară***, ***Blestem arghezian pentru politicieni***, ***Iarna pe uliţă*** (după ***Iarna pe uliţă***, de George Coşbuc) etc. Toate aceste poezii evidenţiază faptul că autorul ştie să se folosească foarte bine de tehnica versului clasic şi de muzicalitatea limbii române, pentru a broda în poezii de o profunzime aparte dorul şi dragostea de ţară, istoria naţională, deştărarea ş.a.m.d., readucând în vizorul cititorului contemporan poezia patriotică, ilustrată generos de mari poeţi, în timpuri mai îndepărtate sau

mai apropiate, unii dintre ei (aproape) acoperiţi de cortina uitării: George Coşbuc, Vasile Alecsandri, Octavian Goga, Radu Gyr, Adrian Păunescu şi alţii.

Gligor Haşa nu uită să acorde, ca de fiecare dată, o atenţie deosebită ţinutului transilvănean, adânc săpat în inima sa, idealizându-l: „La Iernut şi-n Ocna Mureş sunt mormintele deschise/ Şi aşteaptă, trist, românii îndreptările promise./.../ În Câmpia Transilvană, noi avem ceva de spus/ Despre cei ce suferiră cum a suferit Iisus” (***În Câmpia Transilvană***); „Nu-i ţară pe pământul croit de Dumnezeu/ Mai împlinită-n toate cum e Ardealul meu./ La gropniţe de aur, la munţii cu păduri,/ Noi presărăm cenuşă şi-adeseori cianuri./.../ Cu munţi bogaţi în aur şi tot ce se mai ştie,/ Ardealul e o stea, o mini-Românie./.../ Noi am hrănit imperii şi-om mai hrăni, de-om vrea,/ Să ţinem Europa pe braţe am putea./.../ Popor ales de Domnul când se clădise lumea,/ Ardealul este Eden, Ardealul e minunea” (***Meleaguri transilvănene***).

O schimbare bruscă de decor se petrece în unele poezii, în care autorul ne împărtăşeşte, presărate cu umor, fărâme de trăire concupiscentă, demonstrând că vârsta nu are nicio importanţă, atunci când spiritul este tânăr: „Liliac, floare de leac şi a nopţilor regină,/ La frumoasa mea vecină, s-o alint şi să m-alină./.../ Cimbrişor sădit cu dor, la mândruţa în pridvor” (***Flori***); „Avea un tors viclean, iar pieptul – două mâţe,/.../ Coapse prelungi şi zvelte, de iadă sau de mânză,/.../ Grumazul de statuie şi trupul de muiere,/ Stârneau nebune pofte, şi ofuri, şi plăcere./ Picioarele de zebră se prelungeau din trunchi,/ Şi era foc zmeoaica şi te lăsa-n genunchi./.../ Se dăruia cu-ncetul, de-a totul, rând pe rând,/ Şi pe minunea lumii n-o dovedeai nicicând./.../ Încât nu mai fusese nicicând şi niciodată/ O Evă mai deplină, la omenire dată./.../ Aş vrea, pe firmament, să o consider stea,/ Cu gândul că ea este chiar tinereţea mea” (***Şi era toată-n totul***); „Avea ascunşi sub ie doi bolovani, zişi sâni,/ În totului şi-n totul ca uşile-n ţâţâni./ Ea mai avea şi coapse, prelunge, de fecioară,/ Şi eu cădeam în patimi, pentru a câta oară?” (***Cântăreaţa – Marianei Deac***); „Şi fă, Doamne, minunea să mai iubesc o dată/ O Ană

Lugojană, o mândruleană fată!/...// Din copci, ca dintr-un farmec, să i se crape ia,/ Sub poale ridicate să simt iar bucuria./ În pat cu flori de luncă să săvârşim păcate/ Şi să lăsăm uitării măcar o jumătate” (***Rugăciune***).

Este evident că, exceptând unele popasuri pe pragul temelor ce redau ciclul vieţii şi al morţii, efemeritatea fiinţei umane, relaţia omului cu universul, dragostea etc., sau exprimând motive florale şi vegetale (bradul, stejarul, teiul, fagul, salcia, murul, măceşul ş.a.m.d.), ce sublimează nostalgia autorului pentru timpul cernut prea grabnic prin sita existenţei terestre, volumul reprezintă o (nouă) încercare a scriitorului Gligor Haşa de a retrezi sentimentele naţionale ale românilor, ataşamentul pentru pământul de unde aceştia îşi trag seva şi rădăcinile.

Poetul, uzând de un limbaj frust, presărat cu metafore sugestive şi cu ironie fină, mergând cu afirmaţiile până acolo, încât nu se sfieşte să declare că „De n-ar fi România, de Dumnezeu creată,/ Chiar Terra ar părea îndoliată” (***Eu şi ţara***), că trăim într-o „ţară sorocită binecuvântării,/ Cum nu-s în lume multe alte ţări” şi că „O ţară mai frumoasă ca România nu e” (***Odă ţării binecuvântate***), mai are o singură dorinţă arzătoare: înfăptuirea Unirii. El se străduieşte să resusciteze dorinţa de reîntregire a românilor, susţinând că „În unire se mai crede”, acum, când „De necazuri plânge cerul” şi „Se-ntristează-n cer Vieru” (***Hora reîntregirii***). Dacă va reuşi sau nu să atingă inimile cititorilor, rămâne de văzut.

Cetăţean de onoare al municipiului Deva şi al comunei Roşia de Secaş (Alba), unde a văzut lumina zilei, maestrul poeziei patriotice hunedorene, al cărui simţ patriotic nu s-a estompat odată cu vârsta, mai are încă multe de spus. Să sperăm că Providenţa îi va îngădui să ni le împărtăşească şi nouă, pentru a confirma şi reconfirma crezul pe care domnia sa nu şi l-a dezminţit niciodată: acela că păstrarea valorilor ce conferă identitatea poporului român este cel mai important pas pe care trebuie să-l facem spre noi înşine – o prioritate pentru fiecare dintre noi, în orice vremuri. (Deva, 16 octombrie 2019)

(revista ***13 PLUS***, nr. 195/2020, p. 12-13)

Ionel Necula – cu sufletul în palma cititorului

Anul trecut, când l-am descoperit întâmplător pe scriitorul Ionel Necula (n. 1940) din Tecuci, judeţul Galaţi (sau aş putea spune că, într-un fel, ne-am descoperit reciproc), nu bănuiam că drumurile noastre pe insula cuvintelor se vor reîntâlni atât de curând. Dar fiindcă Providenţa găseşte întotdeauna căile cele mai potrivite pentru a se manifesta, iată-ne faţă în faţă la masa, nu a tăcerii, ci a confesiunilor, într-un interviu mai mult decât incitant, ce ne dezvăluie, dincolo de scriitorul cu un palmares impresionant (circa 70 de volume publicate) şi o vastă experienţă pe ogorul literelor – atât ca filosof, cât şi ca profesor, cronicar şi istoric literar – o personalitate interesantă, care a cunoscut de-a lungul vieţii trăiri nirvanice, dar şi frigul şi întunecimea abisului.

Absolvent al Facultăţii de Filosofie din Bucureşti (1970) şi membru al Uniunii Scriitorilor din anul 2004, Ionel Necula s-a bucurat de aprecieri pozitive din partea unor nume importante ale literaturii noastre, printre care criticul şi reputatul eminescolog Theodor Codreanu, ce susţine că acest autor „a depăşit complexele spiritului provincial şi face, de la Tecuci, cultură de nivel naţional”.

Născut şi crescut la ţară, acolo unde pare că sufletul se află mai aproape de cer, într-o familie de răzeşi gospodari şi cu frică de Dumnezeu, are de mic simţul răspunderii şi o comunicare aparte cu Divinitatea. Amintirile sale din această perioadă sunt încărcate de nostalgie şi parfumul inocenţei de altădată, când natura i se părea feerică, iar viaţa un vals încântător pe poteca existenţei. La adăpostul peisajelor bucolice şi al liniştii „adânci, terapeutice, nefisurată decât de orăcăitul broaştelor... şi de rumegatul boilor”, universul său interior descoperă amplitudini de neimaginat.

Prima întâlnire cu partea obscură a „popasului” pe planeta albastră are loc în copilărie, când, în urma unei probleme de sănătate, începe să facă distincţia între durere şi suferinţă şi să conştientizeze efemeritatea fiinţei umane în plan terestru. La această schimbare de atitudine îl „ajută” (încă) un eveniment nefericit, moartea timpurie a unchiului din partea mamei, demonstrându-i din nou, dacă mai era nevoie, cât de subţire este firul de aţă care ne leagă de carcasa noastră de lut şi câte drame târâm după noi în rucsacul penitenţei, înfieraţi de stigmatul păcatului.

Salvarea (sau „blestemul” său) vine ceva mai târziu. Setea neostoită de lectură din perioada post-adolescenţei, când devora (aproape) toate cărţile care îi treceau prin mână, inclusiv (sau mai ales) pe cele interzise, încercând să evite literatura „proletcultistă, politizată şi ideologizată” din perioada anilor ‘50, îi deschide cărări adânci în cuget, dezvoltându-i abilităţile cognitive şi predispunându-l la „meditaţii adânci asupra destinului uman şi a rostului său în lume”.

Pasiunea sa pentru filosofie devine obsedantă, tânărul (de atunci) concentrându-se pe studiul unor lucrări de importanţă majoră în acest domeniu, precum ***Tratatul de istorie a psihologiei***, semnat de Mihai Ralea şi C.I. Botez, sau ***Antologia filosofică*** a lui Nicolae Bagdasar, ce reunea texte selectate din gândirea unor mari înţelepţi ai lumii (Socrate, Platon, Schopenhauer sau Nietzsche), şi culminând cu romanul autobiografic ***Un om sfârşit***, al scriitorului italian Giovanni Papini, o carte a celor care nu-şi găsesc locul în această lume, unul dintre „neadaptaţi” fiind şi Ionel Necula, aşa cum, nu de puţine ori, el însuşi se declară. În încercările sale constante de a se (re)descoperi, acest autor demn de toată atenţia consideră că „ardoarea, obsesia şi predispunerea pentru filosofie” i “s-au format sub influenţa făclierului italian” mai sus amintit.

Periplul său pe câmpia literelor nu putea să-i omită pe exponenţii cei mai reprezentativi ai marii literaturi universale (Vergilius, Dante, Shakespeare, Cervantes, Goethe, Hugo, Balzac, Lessing, Heine, Albert Camus, Simone de Beauvoir

etc.), care-i deschid orizonturi noi, hrănindu-i totodată dorinţa să cunoască şi mai mult. N-au lipsit, desigur, din lecturile sale, autori români mai mult sau mai puţin importanţi (Eminescu, Creangă, Caragiale, Sadoveanu, Rebreanu, Cezar şi Camil Petrescu, Zaharia Stancu, Arghezi, Titus Popovici, Topârceanu etc.), care au pus şi ei câte o „piatră” la temelia scriitorului Ionel Necula de mai târziu.

Această experienţă acumulată în ani de zile îl determină să afirme, pe bună dreptate, că nu pot face performanţă literară cei ce nu se apleacă serios asupra lecturilor şi care se lovesc de bariera unui orgoliu maladiv sau a limitărilor impuse de ei înşişi. Împătimitul (de mai târziu al) scrierilor lui Cioran „înfierează” fără rezerve tarele vremurilor pe care le parcurgem, când, de multe ori, „inteligenţa este surclasată de mediocritate, de diletantism, de ignoranţă”, iar „Omul superior nu-şi găseşte utilitatea în sistemul social actual”.

Descoperirea, într-o revistă teologică, a **Academiei platonice** (fostă şcoală filosofică idealistă, întemeiată de Platon prin anul 387 î.e.n., care a depăşit bariera timpului, exercitând o influenţă extraordinară asupra vieţii spirituale a întregii lumi civilizate), reanimată după aceleaşi principii ale renumitului gânditor, îi deschide şi mai mult apetitul pentru filosofia (re)adusă în atenţie de Marsilio Ficino şi Giovanni Pico della Mirandola, ce spune că sufletul uman, „nemuritor şi ubicuu”, intermediază raportul dintre Creator şi Univers, „aparţinând deopotrivă ambelor lumi”.

O vreme este fascinat de ideea *supraomului*, a lui Nietzsche, ce susţine că acesta, contrar „omului de turmă” (ale cărui caracteristici sunt bunătatea, smerenia şi simpatia), are trăsăturile mândriei, puterii și înnobilării, omul şi supraomul cuantificând diferit acţiunile morale. Urmează apoi preocuparea pentru prorocirile lui Zarathustra (628-551 î.C.), personaj istoric zeificat, profet care a instituit casta sacerdotală a magilor iniţiaţi din Iranul arhaic şi a cărui învăţătură a fost transmisă oral şi transcrisă ulterior, 7-8 secole mai târziu.

Pe parcursul interviului sunt amintiţi mulţi alţi autori/ gânditori (sau operele lor, unele dintre acestea „menite să sublinieze contribuţia românească la patrimoniul filosofic universal”), care au făcut studiul lui Ionel Necula şi pe care cititorul va avea plăcuta surpriză să-i descopere. Probabil că succesul său de mai târziu ca filosof, critic literar şi publicist se datorează (şi) faptului că a ştiut să îmbine într-un mod armonios cunoştinţele acumulate cu propria percepţie, rezultând un întreg omogen şi echilibrat, dar şi pentru că a conceput lucrări „elaborate, sobre, abordând teme şi subiecte de interes educaţional”.

În interviu (mai) pot fi regăsite întâmplări interesante din perioada copilăriei, adolescenţei sau de pe drumul formării sale profesionale, dar şi multe aspecte legate de pasiunea sa obsesivă pentru concepţia de viaţă şi opera lui Emil Cioran (1911-1995), scriitorul şi filosoful român născut la Răşinari, devenit apatrid şi stabilit ulterior în Franţa. Identificarea sa cu acesta este atât de puternică, încât la 17 ani, citind o cronică la una din cărţile „scepticului” într-o revistă apreciată la vremea respectivă, are o revelaţie incredibilă: „M-a lovit exact în esenţa fiinţei mele (...). L-am citit, l-am recitit şi am rămas siderat. Nu descoperisem un gânditor nou, ci mă descoperisem pe mine. Purtasem cu mine un dezgust de viaţă şi-o lehamite de a trăi de care nu eram conştient şi o regăseam, dintr-o dată, exprimată într-o formulă ideală”.

Ionel Necula rămâne fidel renumitului autor, începând cu perioada comunismului, când scrierile acestuia erau interzise în România, şi până astăzi. Primul volum i-l dedică însă abia în 1995 (***Scepticul nemântuit,*** Editura Demiurg, Iaşi), la câţiva ani după Revoluţia decembristă, atunci când numele lui Cioran „a ajuns pe buzele tuturor”, an care coincidea, din păcate, cu plecarea sa definitivă spre o altă dimensiune. O legătură apropiată a păstrat cu Aurel, fratele filosofului, ce locuia la Sibiu şi care l-a sprijinit în “demersul său critic”. Nu lipseşte din “peisaj” Simone Boué, partenera de o viaţă a lui Emil Cioran, ce i-a fost alături acestuia până în ultima clipă.

În cadrul interviului mai sunt descrise fapte sau întâmplări legate de acest personaj important al culturii române şi universale, căruia Ionel Necula îi va dedica ulterior (după anul 1995) încă zece volume, considerând că “subiectul este departe de a putea fi considerat epuizat sub aspect exegetic”, poate şi pentru faptul că „scepticul” a adus în atenţie “ideea de neant, de gol, de vid, de vag”, dar şi pe aceea de “individuaţie, de pluralitate a lumii”.

Complexitatea cărţilor lui Ionel Necula despre Cioran a fost apreciată de critici literari importanţi, demonstrând comprehensiunea sa pentru scrierile acestuia, precum şi pentru Saga Cioraniană. Dintre ei îi amintim doar pe Constantin Trandafir (“Ne aflăm în faţa unei scrieri, pe cât de bine construite, pe atât de provocatoare… Cartea lui Ionel Necula merită aplauze, onorând exegeza cioraniană”) şi pe Dan Mihăilescu (“Cartea… o apreciem ca o deosebită izbândă editorială, ce va rămâne un punct cardinal de referinţă printre lucrările dedicate marelui, dar controversatului gânditor, eseist şi stilist de origine română, anamorfozat însă de cultura franceză”), ambii pronunţându-se asupra volumului ***Cioran, de la identitatea popoarelor la neantul valah*** (Ed. Saeculum I.O., Bucureşti, 2003).

Similitudinile dintre gândirea lui Ionel Necula şi cea a lui Emil Cioran se manifestă şi în ce priveşte ideea de progres, care este „văzut” cu cele două faţete distincte ale sale: una pozitivă, de evoluţie “de la vieţuirea în grotă la mobilierul complicat şi confortabil, de la cabrioletă la supersonice, de la felinarele primitive la lampadarele moderne”, şi alta negativă, de (auto)distrugere prin apariţia “de maladii necunoscute în trecut, pentru tratarea cărora este nevoie de alte descoperiri, alte cercetări, alte investiţii, uneori mai mari şi producătoare de alte consecinţe”. Astfel, „ceea ce numim progres” este mai degrabă o involuţie, consecinţele rezultate din acest proces putând fi „dezastruoase pentru om şi pentru destinul uman”.

O altă personalitate importantă de care Ionel Necula aminteşte în interviu şi căreia i-a consacrat, de asemenea, mai multe volume (cinci), este filosoful Ion Petrovici (1882-1972),

născut la Tecuci. Acesta a deţinut poziţii importante în administraţia românească din perioada interbelică, dar a cunoscut şi „teroarea istoriei” sau „imensităţile Gulagului comunist”. Cu o soartă interesantă, dar în egală măsură dramatică, acest filosof şi-a pus pecetea îndeosebi „în domeniul logicii formale, unde a avut chiar unele contribuţii originale”.

Nu mai puţin interesantă este experienţa lui Ionel Necula pe meleaguri străine, mai precis alemanice, acolo unde ***Disconfortul de a fi român*** (care face şi titlul unei cărţi ale sale) a fost resimţit foarte puternic cu aproape treizeci de ani în urmă. În anul 1990, ca urmare a unei vizite la nişte prieteni stabiliţi la Stuttgart de mult timp, se confruntă cu situaţii stânjenitoare din cauza proastei reputaţii pe care unii cetăţeni de origine română (ce se ocupau cu cerşetoria, tâlhăriile sau violurile) şi-au/ne-au creat-o în Occident şi află că „a fi român nu-i deloc o chestiune de mândrie”.

Cartea de faţă ni-l prezintă pe Ionel Necula şi din postura de critic, el publicând, după modelul lui G.G. Ursu, mai multe volume de cronici, în care abordează fenomenul literar pe areale geografice. Acest fapt denotă că, în afara senzaţiei „de nelinişte, de angoasă” şi „de zbucium fiinţial la toate nebuniile acestei lumi”, este perfect capabil să cearnă prin sita sufletului/cugetului creaţiile unor autori contemporani consacraţi sau bătând la porţile afirmării şi să despartă perlele de nisip, atunci când e cazul.

Fără a face uz de falsă modestie, filosoful intervievat (mai) aduce în atenţia cititorilor faptul că din „solul fertil” al Tecuciului („poartă a Moldovei de Jos”), unde el s-a stabilit de mulţi ani, s-au ridicat 18 academicieni care au reprezentat cu cinste numele acestei localităţi în ţară şi în lume. Alte personaje importante, pe care acest scriitor matur a găsit de cuviinţă să le menţioneze în interviu, sunt poeta Natalia Negru şi poetul Ştefan Petică, ambii desprinşi din spaţiul spiritual tecucean, ale căror vieţi dramatice merită, de asemenea, o atenţie aparte.

Chiar dacă îl mai despart doar câteva luni de pragul frumoasei vârste de 80 de ani, Ionel Necula continuă să-şi facă proiecte de viitor, unul din cele mai importante fiind acela de a susţine, prin scrierile şi acţiunile sale, promovarea meritelor şi recunoaşterea valorii, neprecupeţind niciun efort pentru împlinirea acestui deziderat.

Aşa cum cred că s-a putut remarca în urma „radiografierii” la care Ionel Necula a avut curajul să se expună prin intermediul unui set de întrebări ce l-au „scanat” până în cămăruţele cele mai ascunse ale sufletului, acest autor care împleteşte în mod armonios literatura cu filosofia se distinge printr-un profil marcat de nelinişti existenţiale şi căutări asidue, oscilând între multiplele faţete ale unui eu covârşit de angoase şi dezgust existenţial. Pelerin al unui destin înrădăcinat în cuvânt, pentru el înţelegerea tainelor fiinţării reprezintă mai mult decât o banală curiozitate, a devenit un mod de a trăi, o necesitate, a cărei satisfacere, chiar dacă implică o muncă de Sisif ori sacrificarea a zeci de ani din viaţă, rămâne dorinţa supremă...

(Deva, 27 septembrie 2019)

(prefaţă la volumul ***În dialog cu Ionel Necula***, de Camelia Ardelean, Editura StudIS, Iaşi, 2019)

(revista ***Boema***, nr. (129)11/2019, p. 27, 28, 29)

Constantin Marafet – atins de *febra pietrelor cărunte*

Nu ştiu dacă mai este cineva care să nu fi auzit până acum de Constantin Marafet. Născut în anul 1961, în judeţul Buzău, cunoscutul poet, prozator şi editor de la graniţa cu Moldova, membru al Uniunii Scriitorilor, cetăţean de onoare al comunei natale Buda, judeţul Buzău, cetăţean de onoare al oraşului Edineţ, Republica Moldova, este prezent efemer în diferite publicaţii şi reviste: *Literatorul*, *Amphitrion*, *Arhipelag*, *Cronica Română*, *Convorbiri literare*, *Luceafărul de dimineaţă*, *Rencontres Européennes* (Franţa), *AGERO* (Stuttgart, Germania), *Literatură şi artă* (Chişinău), *Lumină lină* (New York, SUA), *Meridianul românesc* (SUA), *Univers românesc* (Bruxelles, Belgia), *Universul românesc* (Spania), *DIE BRÜCKE* (Germania) etc. Publică, din 1990, mai multe cărţi de poezie şi proză, bine primite de critica literară. „Făcător" de publicaţii, înfiinţează reviste, pe care le conduce, având un singur scop: promovarea culturii locale. Este organizatorul, de 12 ani încoace, al Festivalului internaţional de creaţie literară „Titel Constantinescu", de la Râmnicu Sărat (jud. Buzău).

Volumul ***Febra pietrelor cărunte*** (Editura Rafet, Râmnicu Sărat, 2019), pe care am avut plăcerea să-l primesc în dar chiar de la autor, (re)confirmă talentul său literar şi faptul că fântâna sufletului îi musteşte încă de dragoste şi poezie. Dacă e să dăm crezare (şi îi vom da, „măcar" pentru profesionalismul şi experienţa ce îl recomandă) renumitului eminescolog Theodor Codreanu, semnatarul prefeţei, ne aflăm în faţa unui poet postmodernist a cărui lirică „vine pe urmele *Cântării Cântărilor*, capodopera absolută a iubirii dintotdeauna", el depărtându-se „binişor de postmoderniştii generaţiei sale, care au mers pe calea părăsirii *metaforei*, în favoarea a ceea ce s-a numit *poezia concretului*", pentru a redescoperi „substanţa imnică, străveche, a poeziei".

După asemenea cuvinte, curiozitatea mea nu putea decât să ajungă la apogeu. Astfel, încă din poemul de debut al cărţii (***nu aşteaptă nimeni dimineaţa***), am descoperit un bărbat pasional, pentru care vârsta este doar o cifră în buletin, iar firele cărunte, un motiv în plus de a transpune în viaţa personală experienţa acumulată în căuşul anilor: „ating urma paşilor cu degetele/ din labirintul inimii/...// lumina nu ştie că o caut în tine/ ...de aceea se întrandafiresc coapsele/ când deschid uşa”.

În timp ce iubita „umezeşte cu buzele orele pline/ de la marginea patului/...// oglinda... numără invers două chipuri în şoapta viilor”, născând în mintea poetului cu „dorul agăţat de trup” întrebări „existenţiale”: „dacă rujul îşi pierde culoarea/ la căderea în nefiinţă a sărutului/ mai poţi să ţii cu ambele palme/ peretele cerului?” (***între vii***).

Forţa de metaforizare a poetului este remarcabilă, el arde ca o făclie pe rugul iubirii, cu patima unui adolescent întârziat, care vrea să bea nectarul tinereţii până la fund, pentru a-şi potoli setea de viaţă. Chiar dacă, la „inventarul” sentimentelor, mai apar şi minusuri („privesc cum sunt aşezate/ furtunile pe anii iubirii într-un catalog/ cu rugini şi vini apocaliptice”), autorul aşteaptă „naşterea zilei cu ochii tăi în rană”, demonstrând că „furtunile de dor şi de respirări” nu au reuşit să(-i) ucidă dragostea, din contră, l-au făcut şi mai flămând de ea, această pasiune nestăvilită regăsindu-se într-un strigăt mut: „Lăsaţi-mă să iubesc!” (***eşti cuibul zborului meu***).

Conştient că, în decursul existenţei, apare un moment în care „umerii nu mai pot duce busola/ unei nopţi de la certificatul de botez/ până la certificatul de deces”, când nu-ţi mai rămâne decât să „te aşezi în clipa ta căruntă/ numărând darurile risipite în cripta eternităţii” şi să „aştepţi cu sufletul tăiat de ghilotina/ apusului/ felii de lumină” (***taci în gura foamei***), Constantin Marafet încearcă, atât cât mai este timp, să găsească un remediu al tuturor slăbiciunilor şi neîmplinirilor („caut prin foamea asta o iubire neîmblânzită”), acest „leac” fiind mai aproape de el decât credea, şi anume „focul” ce

„arde această foame/ sub coapsele tale” (***stau împânzit de icoane***).

Declaraţiile adresate partenerei nu contenesc, demonstrând natura sensibilă şi concesivă a unui poet original, ce a învăţat că atunci când „profunde patimi se ascund/ sub suprafaţa ironiei”, iertarea este cea mai scumpă „armă” în „lupta” pentru consolidarea cuplului: „dacă plânsul meu ar avea picioarele lungi/ ar ajunge la tine într-o clipă şi te-ar ierta” (***depărtarea cuprinde o ironie***).

Cu „viaţa... prinsă într-o uşă aşteptând o pândă”, el întoarce „roata morii/ pe toate feţele izbânzii” (***nimic nu mai încape în vis***), ca să învingă „veşnicia din clepsidră” chiar şi în păcat” (***dimineţile nu mai au apusuri***). Percepând fragilitatea realităţii, nu vrea să cedeze „ştafeta” sau mai bine-zis să renunţe la mierea din cupa iubirii, cât încă mai „simt(e) cum/ aleargă lupii în haite tinere/ prin trup/ după urletul vechii haite” (***din adâncuri***).

Este de admirat ingeniozitatea autorului, ce găseşte mereu formule de adresare inedite, prin care să-şi mărturisească simţămintele ardente. În iubirea sa, care atinge pe alocuri paroxismul, partenera este divinizată, adulată, răsfăţată: „dacă tu ai fi fost cerul/ aş fi îngenunchiat/ dacă ai fi fost pământul/ te-aş fi însămânţat continuu/.../ dar... eşti doar sufletul meu ce poartă pe/ umeri dragostea într-o clipă plină de eternităţi/...// tu mi-ai rupt gratiile mirării/...// facem dragoste/.../ dincoace de interzis” (***dacă tu***); „am nevoie de sărutul tău/ ca de o planetă cu un singur râu/ să-mi amanetez/ ziua de mâine la sânul tău” (***la sân o iluzie captivă***). „Eu nu mai am loc în singurătate” (***alungă vertical***), ni se confesează el, preferând plânsul/tristeţea episodică în locul solitudinii: „adun lacrimi de fluturi/ din ochii tăi înalţi/ şi le învăţ să scrie” (***într-un cerc cărunt***).

La Constantin Marafet, o simplă imagine din trecut, combinată cu secvenţe din natură, poate avea conotaţii nebănuite: „fulgerul are întotdeauna dreptate/ apucă ninsorile de umeri/ şi-mi tortureză absenţa cu amintiri/ despre apa de băut/ cea în care ascund chipul tău/ pentru a te putea săruta

mai târziu” (***pentru a te putea săruta mai târziu***). Fulgerul, ce simbolizează scânteia vieţii şi energia fertilă sau, pe plan spiritual, lumina lăuntrică, apare şi în alte poezii, semn că autorul manifestă încredere în procesul vieţii, punându-şi speranţa, în împrejurările nefaste, în palmele Divinităţii. Astfel, orice suferinţă pare mai uşor de suportat: „pe rănile mele rotunde şi cu dantelă/ de borangic/ durerea e atât de firească/ precum fulgerul/ care ţâşneşte/ deodată de la pământ către cer/.../ şi umple văzduhul cu orbirea mea” (***adierile fac popas înlăcrimat***).

Sărutul, asociat cu pacea şi uniunea (dacă facem abstracţie de sărutul trădării, al lui Iuda), poate fi regăsit, de asemenea, de multe ori pe parcursul volumului, semnificând dorinţa de armonie a poetului, de iubire necondiţionată: „în sărutul tău stă patria mea”. În noianul de trăiri concupiscente, el îşi atrage partenera într-un joc „periculos”, erotic, imperios necesar în păstrarea vie a pasiunii: „cea mai frumoasă muzică e frunza/ ce-mi dezgoleşte cu sfială/ coapsele tale”. Frunza, simbol al fericirii şi prosperităţii, este de bun augur, chiar dacă din context nu lipsesc regretele pentru curgerea vijelioasă a cascadei timpului în albia existenţei: „ce păcat că nu mai sunt tânăr/ să pot cosi tot crângul tău de maci” (***nu pot opri depărtarea***).

„Prizonierul unui destin neanunţat” şi „posesor” al unei senzualităţi pregnante, poetul ne destăinuie faptul că evadarea (sa) cea mai râvnită din banalul cotidian este în braţele iubitei, acolo unde „eu te învelesc cu buza de sus/ să pot muşca/.../ din plinul unui apus” (***prizonierul unui destin neanunţat***) şi unde „implor cerul şi pământul să iasă din zid/ să te pot săruta în liniştea unui foc”, pentru că „vreau să mă hrănesc cu toate gândurile tale” (***ziua***). „Eu cred că din basme am extras cu seringa/ iubirea”, mai spune el, şi că „ascundem tot întunericul sub cămaşa descheiată” (***după furtună***), fiind „proprietarii unui râu/ ce-şi plimbă învolburarea/ printre copaci albi” (***când amiaza prelungea universul***).

Apoi continuă, la fel de fascinat de puterea de seducţie a partenerei asupra sa: „M-am accidentat/ în dimineaţa asta/

în iubirea ta” (***rujul tău cu miros de amiază***); „cum trec clipele unei lacrimi/ prin ţepii unui trandafir/ aşa trec anii mei fără tine” (***o patimă ucide fumul unei ţigări***); „viaţa mea începe şi se termină în ochii tăi” (***înşir zilele la uscat***); „urcă secundele ca pe un vulcan pe sânii tăi/ desfrunziţi de setea mea/...// mă dezintegrez în ochii tăi/ şi mereu, mereu plus o secundă te iubesc” (***urcă secundele ca pe un vulcan pe sânii tăi***); „tu eşti un trandafir alb ce a căzut din cer/ direct în inimă” (***dorul e atât de greu încât nu pot să-mi ridic trupul***); „de când te ştiu toate râurile curg în cer/...// de câte ori te sărut se înalţă o rugăciune/...// te-ai rătăcit în sângele meu şi nu mai găseşti ieşirea” (***aerul din fotografia fricii***); „fac dragoste cu tine/ şi auzul opreşte dimineţile să se întrupeze/...// trupurile noastre goale se plimbă/ de la un sărut la altul încătuşate” (***nopţile au buzunarele cusute***); „dacă aş pierde sărutul tău/ aş pierde sensul universului” (***trag o linie sub noapte***); „chipul tău... scoate apă/ din fântâni nesăpate/ să mă ţină-n viaţă” (***am legat trandafirii la ochi cu şnurul iubirii***); „nu mai creşte văzduhul unde tu nu eşti” (***opreşte zborul la răscruce***); „ţi-am descuiat sufletul/ când a căzut fulgerul/ şi de atunci te ţin mereu în braţe strâns/ să nu pierzi vreo stea” (***şi pacea n-o găsesc în nori***); „oasele, pietrele îşi pierd minţile/ în dansul apelor şi al munţilor/ de sub cămaşa ta” (***iluzia aşteptării***), iar lista s-ar putea întinde pe câteva pagini. Nu mai insistăm însă, pentru a lăsa cititorului plăcerea să descopere singur câte ceva din vitalitatea debordantă a îndrăgostitului peren, semnatar al versurilor, care-şi aşază cu francheţe sufletul în palma cuvintelor.

Figurile de stil savuroase şi uneori excentrice se împletesc în imagini construite cu migală pe tot parcursul cărţii. Voluptatea transpusă în slove şi stilul nonconformist al autorului suplinesc unitaritatea tematică, volumul în sine fiind un poem neterminat, ce poartă cititorul într-o lume de miracol şi fantezie a unei iubiri idealiste, descrisă cu un patos greu de egalat. Fiecare titlu în parte este un micropoem şi fiecare poezie transmite un lirism înflăcărat, dezvăluindu-ne un eros ce refuză să ţină seama de bariera timpului şi de vremurile

cenuşii pe care le parcurgem, mărturisit fără patetism sau vulgaritate.

Constantin Marafet este „poetul vivace în limbaj şi profund în reflecţie”. În registrul său stilistic, de „o anume solemnitate intrinsecă”, „metafora este regina reginelor”, afirmă scriitorul şi criticul literar Florin Dochia în postfaţa cărţii, adăugând: „El nu scrie/spune cuvinte, ci le celebrează, le oficiază precum din spatele unui amvon”. Verbul său curge ca un râu năvalnic, aş completa eu, dovedind un entuziasm molipsitor, în spatele căruia se ascunde un om modest şi sensibil, care nu se sfieşte să ne declare cu sinceritate: „sunt unicul fiu al nimicului şi vântul mă doboară cu un cântec”. Dacă dorim să-l cunoaştem cu adevărat, trebuie să vâslim alături de el pe oceanul de flăcări, cuprinşi de febra iubirii şi a dragostei de viaţă...

(Deva, 11 noiembrie 2019)

(revista ***Boema***, nr. (139) 9/2020, p. 34-35)

Mirela Ianuş Dinga – arzând sub amnarul cuvântului

Mirela Ianuş Dinga, un nume deja cunoscut în lirica românească actuală, deşi poeta îşi duce de mult existenţa pe meleagurile unde Francesco Petrarca vedea lumina zilei cu peste şapte sute de ani în urmă, revine în forţă pe „ringul” poeziei, într-un dans pasional, vestind reverberaţiile unui suflet incandescent şi sincer până la „nervură”, pentru care scrisul reprezintă oaza încolţită în deşertul griului cotidian.

Noul volum, ***Zbuciumul amnarelor*** (Editura eCreator, Baia-Mare, 2019), unde actantul este, la fel ca în cele anterioare, tot ea, însoţită (sau nu) de partenerul de viaţă, ne (re)cucereşte cu imagini diafane sau, din contră, concentrate, dar inedite în ansamblu şi expresiv conturate. Cele aproape 70 de poezii cuprinse în carte au ca temă predominantă dragostea, evidenţiind pendularea între lumină şi neant a unei inimi zbuciumate, însetată de tandreţe şi frumos.

Poeta ne aminteşte că angoasele din lumea magică a iubirii sunt (poate) cele mai periculoase („În furtuna de parfum și frunze/ învățăm să facem fricii față” – ***Vămile amnarelor***), fiindcă răvăşesc fiinţa şi duc la moartea sentimentului de siguranţă, mai ales atunci când „Livezile se sprijină de vânt/ și noi, pioși, ne rezemăm de rouă, iar „Sub tălpi sunt spini ce sapă un abis/.../ la porțile deschise către vis” (***Calendar***). Singura soluţie viabilă pentru ieşirea din labirintul neîncrederii şi al dezamăgirii ar fi compromisul sau renunţarea la ego: „Doar roza vânturilor ne somează/ să părăsim răspântii fără rost/ când amforele zării sângerează/ cerșind în carnea noastră adăpost” (***Mori de vânt***).

Oricare ar fi însă problemele resimţite în cuplu, sintagma „la bine şi la rău” îşi dovedeşte (din nou) veridicitatea/necesitatea, demonstrând că orice piedică poate fi dărâmată, dacă simţămintele sunt reale, iar partenerii for-

mează două jumătăţi ale aceleiaşi sfere, bătând tic-tacul reîntregirii: „Tangoul iederii înalță-un far/ și tu mă porți prin ceață ca pe-un scut”, în timp ce „pierduți în verde, fără călăuze,/ cioplim din clorofilă un amnar” (***Pierduţi în verde***).

Amnarul, unealtă sacră a scânteii şi a aprinderii focului, termen utilizat şi în titlu, revine nu întâmplător pe parcursul mai multor poezii, el sugerând metamorfoza, trecerea de la întuneric la lumină, de la obscuritate la elevare spirituală, fiind totodată un simbol pentru sclipirea literatului (în cazul de faţă, al poetei) în „lupta” sa cu toanele muzei, dar şi ale destinului, potrivnic uneori, ce se dovedeşte a fi adesea un profesor de temut pentru formarea omului, în „rolul” său de soldat pe frontul literelor.

Continuând „dansul” pe acelaşi ritm şi son, poeta îşi expune simţămintele fără false pudori, dezvăluindu-ne că începutul iubirii (sale), ca orice început, a fost unul însorit („Tu-mi dădeai bucăți de infinit,/ ochii mei nășteau mărgăritare,/ din genunchiul ierbii spre zenit/ rătăceam pe portative rare”), însă crepusculul acesteia i-a lăsat în cuget gustul amar al singurătăţii în doi: „Pe corăbii putrede, tăcerea/ ne ducea spre margine de gând,/ ne adulmeca adânc durerea/ răstignirii viselor de rând” (***Călăuze***), căci „...prinși în ritualuri interzise/ tăiem în gheață flori cu miez de foc/ pierzând la zaruri scutul pentru vise,/ dreptul la ghilotină e-un noroc” (***Ghilotină***).

Visul este un alt simbol des întâlnit în cuprinsul cărţii, el fiind o cale de „acces” între două lumi distincte, un mod de transcendere, o „aventură” într-un „spaţiu” creat „artificial”, după placul şi necesităţile spirituale sau sufleteşti ale celui în cauză. Înclinaţia spre oniric a poetei denotă că ea doreşte să se ridice deasupra banalului sau a mediocrităţii (ceea ce şi reuşeşte), evadând din „mrejele” unei vieţi comune/comode, pentru una ideală/ireală, fie ea şi limitată de barierele imaginaţiei sau ale realităţii obiective.

Versurile ce dezvăluie latura erotică a Mirelei („Mă străbați în taină cu privirea/ de la ochi și până la călcâie/ sub peceți de umbră parcă firea/ ne îmbracă-n nesfârșite frâie” –

Mă străbaţi...) alternează cu „tablouri” în tonuri elegiace, în care împletirea reuşită a toamnei, „îmbibată” de nostalgia iubirii pierdute, creează imagini de impact asupra cititorului, etalând metafore „confecţionate” cu minuţiozitate: ”Eu picătura asta de alint/ ce-o libera pe arbori iarăși vântul/ o ferecam în boaba de argint/ pe care-o lăcrima încet cuvântul” (***Pârjol tomnatic***); „tăcerea se lăsase desfrunzită/ ca toamna care ruginea-n cuvânt” (***Un fel de toamnă***); „Rănile acestei toamne lungi/ le cârpim stângaci c-un fir de gând/ în troienele de frunze, blând,/ cresc capcane ca să nu m-ajungi” (***Gustul toamnei***); „Și cu mâini de gheață aspirând la rug/ mă culegi din marșul frigului decis/ și mă duci spre grota unicului vis/ ce-n răscruci uitate pune toamnei jug” (***Răgaz***); „Apusul se curbează pe lăstuni/ înduioșat de vârfuri de aripă/ din cioburile toamnei tu m-aduni/ știind că de lumină fac risipă” (***Turnir tomnatic***).

Aripa, cel de-al treilea simbol întrebuinţat în volum semnifică avântul, (dorinţa de) eliberare(a) din „cătuşele” de humă impuse de divinitate (sau de noi înşine, până la urmă), creionând personalitatea puternică a Mirelei, ce-şi susţine cu tărie crezul poetic, în căutarea drumului spre sine şi/sau spre inima cititorului. Ea se abandonează agorei literare fără osti-litate sau reţineri, zborul albatrosului din sufletul său fiind, când lin, când tumultuos, dar mereu plin de curaj şi vitalitate.

Atunci când dantela iubirii s-a destrămat (aproape) în totalitate, nici rugăciunea pare să nu mai fie o soluţie: „Purtând pe umeri sipete cu rugi/ fugim peste hotarele de humă” (***Sipete cu rugi***), mai ales când „ne-nvelim înduioșați cu bezna/ ce la gâtul iernii-a fluturat” (***Arcaşi***). Orice am face însă, nu putem scăpa din lanţurile sorţii, de ceea ce ne-a fost predestinat: „Ne așteptăm din ere glaciare/ robiți în îndrăznețe piruete/ stigmatizați de aurore care/ ţâșnesc din cozi ascunse de comete” (***Cenuşa timpului***).

Trecerea cu uşurinţă de la versul clasic la cel liber este semn că poeta stăpâneşte ambele modalităţi de exprimare a eului liric. Ea preferă (tot) forma adresată, pentru conturarea unui tablou cât mai veridic, unitaritatea tematică neştirbind din

farmecul întregului: „tu visezi/ să mă îmbrățișezi/ precum un arc de triumf/ cenzurat de uragane/.../ În faptul înserării/ ne regăsim/ în adnotări rătăcite/ pe calendarul/ efemer al irișilor” (***Îmbrăţişare***).

„Răstigniți/ între dunele secundelor/ mișcătoare, înșelătoare,/ defrișând umbre-n zare” (***Risipire***), cei doi (foşti) îndrăgostiţi „gustă” un echilibru precar pe „frânghii de lacrimi” (***Deznădejde)***, resentimentele transformându-i în „Sfincși de negură/ învolburați unul în altul” (***Capcană***). „Noi suntem/ plâns ce-abdică/ și care,/ aruncând în amurg/ ceru-n mare,/ a sculptat/ semnul mut de-ntrebare”(***Semnul întrebării***), ne mai declară poeta, sperând că „Într-o zi totul/ va deveni o încrengătură/ de amintiri/.../ un exercițiu de lectură,/ rămășițe de-armură” (***Mirare***), chiar dacă „azi nu știm/ ce notă doare/ pe-al tăcerii portativ divin” (***Tăcere***).

Teama revine în „peisaj” ca o pecete a îndoielii, marcând neputinţa comunicării şi a eliberării din ghearele vanităţii: ”Pașii noștri se târau zdrențuiți/ peste dinții fricii/.../ ne presăram unduios/ în nisipul înrudit/ cu cel al Saharei/.../ nisip ce noaptea/ sângerează/.../ alungă și cheamă/ umbrele, fantasmele/ ce se scaldă în apele mov/ ale setei noastre de noi” (***Paşii noştri***). Acest sentiment negativ are o explicaţie logică, pe care autoarea ne-o împărtăşeşte cu francheţe: „Un fir de fum/ ne leagă fără vlagă/.../ jăratecul pe care călcăm/ în miez de noapte/ călăuzindu-ne spre abisuri/ e doar restul pe care ni-l dă/ în momentele de exaltare/ destinul” (***Acoladă***).

Poemele Mirelei debordează de entuziasm şi mustesc de nectarul cuvântului, germinează şi rodesc fructe pline de savoare. În căutarea perfecţiunii, ea abordează moduri de exprimare originale, incitante, pentru a atinge coarda sensibilă a celor care se aventurează pe insula sufletului său. Fervoarea cu care scrie dovedeşte pasiune şi implicare necondiţionată, volumul reflectând povestea unei iubiri în spirală, ce oscilează între exaltare şi deziluzie, între bucurie şi durere, peste toate acestea aşternându-se, ca un „pansament” al veşniciei, praful amintirilor.

Dacă Bogdan Petriceicu Haşdeu, una din personalităţile marcante ale culturii române din toate timpurile, afirma că "Poezia este căsătoria realităţii cu idealul în sufletul poetului", Mirela Ianuş Dinga ne demonstrează că poetul face o simbioză perfectă cu propria creaţie, care este „cochilia" sa, locul în care poate fi el însuşi, unde nu trebuie să poarte măşti sau „veşminte" ce nu i se potrivesc, unde se simte acasă...

(Deva, 25 iunie 2019)

(postfaţă la volumul ***Zbuciumul amnarelor***, de Mirela Ianuş Dinga, Editura eCreator, Baia-Mare, 2019)

(revista ***Sintagme literare***, nr. 6(41)/2019, p. 65-66)

Daniel Marian – în primejdia dintre a iubi şi a nu (mai) iubi

Daniel Marian (n. 1969) nu mai are nevoie, practic, de nicio prezentare. Prezenţa sa permanentă, cu poezie sau cronică literară, în numeroase publicaţii apreciate ale momentului (*Boema*, *Banchetul*, *Ardealul literar*, *Steaua*, *Orizont*, *ProSaeculum*, *Ramuri*, *Vatra*, *Constelaţii Diamantine* etc.), este bine cunoscută, acest fapt demonstrând forţa sa creatoare şi încrâncenarea cu care el îşi continuă lupta în tranşeele scrisului, chiar şi atunci când ai crede că este aproape să depună armele.

Cu o sumedenie de cărţi publicate din domeniile mai sus amintite (peste 65), el găseşte încă energie să lanseze cinci volume de poezie deodată, care sunt, în acelaşi timp, şi antologii de autor. Unul dintre ele, asupra căruia mi-am îndreptat iniţial atenţia, ***Primejdiile de la iubirile-ncoace*** (apărut în regie proprie), realizat în aceeaşi manieră non-conformistă precum cele anterioare, reuneşte peste 90 de poezii în vers liber, cu nuanţe postmoderniste, ce dezvăluie o faţetă arhicunoscută a lui Daniel, aceea de rebel, dar nu fără cauză, ca în filmul cu acelaşi nume, având-l drept protagonist pe marele actor James Dean, ci „deţinând" o cauză pentru care să lupte, şi încă una nobilă, aceasta fiind poezia şi, de ce nu, dragostea.

Dintre file aflăm cum „viaţa se pune pe roţi" şi “simpla întâmplare/ curentează tâmplele în sensul unic visurilor trezite" (***taina văzduhului fără înaripare***), cum „o altă faţă a umbrei/ se rupe dinspre răsărit" şi „ne potcovim astfel mersul/ încât să încapă uşor/ în conturul zvârcolit chinuit" (***pe când o punem de-o axiomă a nefăcutului***), dar şi că „rugămintea oricui zboară/ e să aibă aripi uscate/ aripi moi şi întinse precum cerul/ ne-nvălmăşit de furtuni" (***asta fiind poate splendoarea minţii***).

Aripa, un simbol important în poetică, nu poate sugera altceva decât avântul, dorinţa de eliberare a sufletului/spiritului de „cătuşele” de humă ale „învelişului” material, aplecarea spre cunoaştere sau, cu alte cuvinte, aspiraţia spre „încălcarea” limitelor, dar şi o durere profundă, de care poetul doreşte să se debaraseze prin intermediul imaginaţiei. Strâns legat de aripă este, desigur, zborul şi, nu în ultimul rând, pasărea: („pasărea nu s-a născut în zbor/ ci zborul s-a născut în pasăre” (***inversiuni tactice***), ea fiind un simbol cu mai multe sensuri, exprimând (tot) năzuinţa de libertate a fiinţei ce nu suportă niciun fel de constrângere, dar şi frământările sufleteşti ale celui îndrăgostit. Zborul exprimă dorinţa de căutare a armoniei interioare, de confruntare cu timpul şi cu îngrădirile impuse de condiţia umană. Toate se leagă într-o chintesenţă logică, dezvăluindu-ne câte ceva din personalitatea complexă a autorului, pentru care scrisul este, până la urmă, cel mai simplu şi direct mod de expresie.

El nu ezită să ne împărtăşească, în continuare, din dorinţele secrete (până acum) ale inimii sale, uzând de imaginile preferate, pe care tocmai le menţionam: „nu mă fac pasăre” (***lucrarea zborului spre întâmplare***); „dacă/ aş fi avut vreodată fraudulos vreo aripă/ crâncen o vreau înapoi nu că-mi trebuie dar poate-o/ iubesc” (***fraternitatea cu aripa sau tâmpenia maximă***); „n-am niciodată un număr civilizat de aripi/ la mine-s întortocheate.../ cum dracului zbor nu ştiu dacă-i treaba voastră/ mă fâl-fâl de la o pacoste la alta şi prea devreme şi prea târziu” (***eternitatea zborului fantomă sau nu***), simbolul aripii revenind constant, aproape maladiv, pentru a contura, încă o dată, dragostea arzătoare pentru libertate a poetului.

Umorul şi ironia fină, înclinaţia spre ludic, prezente în majoritatea creaţiilor lui Daniel Marian, sunt, din nou, aşa cum se poate constata, la ele acasă. „Joaca” merge mai departe în aceeaşi manieră, poetul făcând haz de necaz şi căutând să găsească „o altă încercare de anotimp mai puţin gri decât celelalte” (***nefiind cum trebuie***) ori să afle „dac-o mai fi vreo cale cât de putregăită/ spre lumea aia de la capăt” (***aşa să***

ştii), „...lumea aburită de ilogice/ antagonice scălâmbe fiinţe şi lucruri” (***avanpost***).

Dezamăgirea de călătoria prin meandrele destinului şi de relaţiile interumane clocoteşte în versuri, precum magma sub scoarţa pământului: „ne îmbrăcăm... în iluzii ne încălţăm în umblet deşert/ cocoţaţi pe o scară târşâiţi pe o punte habar n-avem defel/ încotro şi pentru ce/.../ de aceea mai bine am pleca la război cu noi înşine lăsând/ lumea să îngheţe să se scufunde să se cutremure să ia foc/ altceva nici c-ar merita” (***cât de smintit gest spre a fi fenomen***).

Schimbând brusc tematica, Daniel expune o definiţie a poetului, cum altfel, dacă nu (tot) într-un mod original/ neobişnuit, împletind poezia cu fizica (sau cu orice vrea el): „poeţii acei neadăpaţi la realitate/…/ băgaţi într-o altă greşită priză/ de mare intensitate premeditată criminală” (***zona 51 hangar 18 ro√mc²***). Nu lipsesc din volum exprimările oxi-moronice, probabil ca o reflectare a contradicţiilor din cugetul debusolat al autorului, care încearcă să găsească un echilibru în balanţa existenţei: „gheaţa cu focul se împacă tot mai bine într-un vârtej de beţie complice/ ecuatorul la polul nord are fluturi la polul sud are berze în rest nu e ecuator” (***pământul de sub făraş vraişte pişcat de cer***).

Pentru Daniel Marian, (nici) dragostea nu este simplă, la fel ca viaţa, el percepând femeia ca pe o fiinţă duplicitară, dintr-un „film” cu final neprevăzut: „nu are foarte multe silabe/ şi nici cuvinte/ dar bine că este/ jurnalul dintr-o poveste/ ea fiind directă vreme ce tu/ complicitară bine în priviri” (***şi de ce nu***). Cu toate că dăruirea sa este (aproape) totală, poetul neînţeles de sine însuşi pare să nu îşi găsească împlinirea în iubire, mărturisindu-ne: „sunt atât de singur/.../ şi sunt doar într-o aripă/...// în iubirea ta şi desigur pentru tine/ n-am... aţipit pentru nicio clipă” (***sunt atât de singur***). Poate „vinovată” este (şi) teama sa de a-şi asuma responsabilităţi, care ar putea duce la distrugerea relaţiei/iubirii: „eu nu mă-nsor decât cu trei zile înainte de a muri precum/ cu trei crengi înainte de toamna frunzelor” (***ca să ştii***). Dragostea înseamnă de multe ori

suferinţă: „nu-mi pot imagina fără ea/ chiar nimicul în flăcări ori îngheţat/ ea e prăbuşire şi atâta tot” (***tâmpite forme în loc***).

Confesiunea lirică continuă pe acelaşi ton (cuasi)-elegiac, împletind cenuşiul cotidian cu aroma trandafirie a iubirii, fie ea şi una iluzorie. Trăind într-o lume „alb-negru”, în care „color vor fi poate visele/ dacă vor trece graniţa/ dincolo de suflul unei secunde”, „am trecut războaiele bezmetic soldat/ cu inima generalului propriei sorţi/...// dar a fost bine cu tot cu ruine/ nici că-mi mai pasă/ te am te am te am pe tine/ sper că minciuna asta şi cu mine ţine!“ (***în bazar de zadar***).

Iubita (fictivă sau nu) pare să fie destul de incomodă, chiar imprevizibilă câteodată („nu mai găsesc galoşi potriviţi/ pentru... mofturile tale/.../ dar rogu-te să nu chiar mă îneci/ iubito nu ştiu să înot/ decât în largi visele tale” – ***nu sunt viu***), însă asta nu-l împiedică pe autor să se agaţe de ultimul pai de pe marginea prăpastiei acestui sentiment devastator.

Cred că este suficient pentru a creiona un portret-robot al unui creator mai mult decât interesant, care se simte în largul său într-o lume numai a lui, unde speranţa dă mâna cu dezamăgirea şi albul cu negrul, rezultând un tablou, pe cât de pitoresc, pe atât de bizar uneori. Dacă i se poate „reproşa” ceva lui Daniel Marian, aceasta este „excesul” de originalitate, capacitatea de a găsi mereu noi căi de exprimare poetică, respectiv ingeniozitatea, ambiţia de a se redescoperi, iar şi iar, precum şi curajul de a experimenta formule nonconformiste. El are stofă de jucător şi refuză să ia viaţa prea în serios, jonglând cu dragostea, cu poezia, cu noemele, din care creează noi şi noi broderii de suflet.

„Doar stând la coadă pentru nemurire/ am învăţat să trăiesc şi să mor/ în acelaşi binecuvântat blestemat timp fecund” (***ce-ar mai fi***), mai spune el pe tonul călătorului experimentat, trăgând linie sub calculele propriei vieţi şi desprinzând concluzii: „mi-aş pierde timpul căutând timp/ să umple golul adânc/ dintotdeauna e război şi pace în suflet” (***azi înot fără nimicul în sine***). (Deva, 13 iunie 2019)

(revista ***Sintagme literare***, nr. 2(43)/2020, p. 52-53)

Viorel Surdoiu – împletind (culori în) cuvinte la porţile toamnei

Despre poetul gorjean Viorel Surdoiu (n. 1964) am aflat abia în primăvara acestui an, în mod întâmplător (sau poate nu, fiindcă nimic nu se petrece, până la urmă, fără o "cauză"), iar surpriza a fost cu atât mai mare, cu cât am descoperit că nu este doar poet, ci şi pictor/grafician, ceea ce mi-a dat de înţeles că am de-a face cu o persoană sensibilă, înclinată spre meditaţie şi frumos, în toate formele sale de manifestare.

De altfel, acesta nu reprezintă singurul caz de împletire a picturii sau a graficii cu scrisul. Să ne amintim de renumitul Michelangelo Buonarroti (1475-1564), din perioada Renaşterii italiene, care pe lângă faptul că a fost un artist desăvârşit, etalându-şi talentul în pictură, desen, sculptură şi arhitectură, a scris şi poezii, îndeosebi sonete şi madrigale. Charles Baudelaire (1821-1867), cunoscutul poet şi traducător francez, cochetează în copilărie cu pictura, dar abandonează această cale de exteriorizare a inspiraţiei, dedicându-se ulterior literaturii. Dintre poeţii români pasionaţi (şi) de pictură îl putem menţiona pe George Bacovia (1881-1957), care a realizat, de-a lungul vieţii, sute de caricaturi şi portrete, pe Nichita Stănescu (1933-1983), ce caligrafia portrete sau schiţa cadre plastice pentru ideile sale poetice, pe Valeriu Pantazi (1940-2015), iar lista poate continua.

Revenind la Viorel Surdoiu, este cu atât mai de apreciat înclinaţia sa spre două domenii ale artei concomitent, în acest secol mult controversat, când sensibilitatea pare a fi un defect genetic, iar sufletul e locuit tot mai mult de angoase şi tenebre. O parte semnificativă din lumea sa interioară, transpusă în cuvinte, poate fi regăsită (şi) în volumul ***Omiliile toamnei*** (Editura Eikon, Bucureşti, 2019), lansat în luna august (2019) la Biblioteca Judeţeană "Christian Tell" Gorj,

ocazie cu care poetul mânuitor al penelului şi-a expus şi câteva picturi şi lucrări de grafică.

Chiar din prefaţa cărţii, semnată de Pr. Drd. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu, de la Universitatea Pontificală Angelicum, din Roma, aflăm că volumul constituie "o adevărată simfonie de pasteluri", că cele aproape şaizeci de poezii cuprinse în el "mustesc de sens, metaforă şi mesaj, iar melancolia este un muşteriu rar întâlnit pe cuprinsul lor". Mai descoperim că "accentul cade pe intensitatea trăirilor, pe sentimentele ce transpar din lectură şi nu pe construcţii artificiale, cu caracter stilistic", că în poemele autorului "se găsesc meditaţii filosofice profunde", reliefând un "adevăr dureros, acela al înstrăinării interioare, al golirii de sens şi menire a omului contemporan".

Citind aceste rânduri, ce par să dezvăluie un portret fidel al poetului-pictor, s-ar putea crede că nu mai este nimic altceva de adăugat. Şi totuşi, ca un cititor pasionat ce sunt, m-am "înhămat" la trăsura cuvintelor din volumul primit în dar, cu dorinţa de a descoperi noi valenţe ale versurilor sale. Plecând de la titlu, care este unul foarte original (omiliile fiind predici sau cuvântări bisericeşti, aici cu sens laic, desigur, prin asocierea cu toamna), şi continuând cu grafica interesantă, realizată chiar de autor, am pătruns într-o lume în care "inimile se simt din nou acasă/…/ verdele ne spune mereu bine (că) ai venit/ ne mângâie sufletul cu lumina ascunsă/ prefăcută în iarbă/ în flori/ în frunze… în oameni/ toate în căutarea păstorului" (***De-a dreapta***).

Culoarea verde, regăsită deseori pe parcursul volumului, înseamnă, sub aspect simbolic, speranţă, optimism, apropiere de natură, este culoarea contemplaţiei, a reculegerii, semn că poetului nu-i sunt străine subiectele sau simţămintele legate de originea vieţii şi nici contactul cu Divinitatea.

El ne transmite că, în mijlocul mulţimii "dezlănţuite" în care ne târâm existenţa, chiar şi "firele nepătate ale ursitei/ se rup", "destinul nu mai e destins/ el se numeşte soartă luată în propriile mâini", care "nu mai discută nici măcar/ între ele". Nici natura nu mai este ce-a fost odată, "e din ce în ce/ mai

retrasă/…/ ba ia foc ba se revarsă/ norocul ei că e din apă şi pământ/ altfel jarul i s-ar alege” (***Natura cauzei***).

Locuitor al insulei pe unde “nu mai trec decât amintiri uneori” (***Deşertăciune***), unde “aleargă lumina/ cu oase de umbră/ cu picioare lungi” (***Oasele de umbră***), iar “Bacovia trece pe strada/ toamnei/ singur” (***Linişte***), autorul simte conexiunea cu natura mai puternic decât oricând, poate şi datorită acestui anotimp al transformărilor şi culegerii roadelor, ce semnifică totodată maturitatea, care vine la “pachet” cu înţelepciunea şi cunoaşterea, lăsând sub nisipul timpului inocenţa tinereţii: “M-am întins peste tine/ pământ/ cu privirea dată de ochiul ce/ simte fiecare unduire/ a culorilor tale/ mă hrănesc cu ele atingându-le/ doar cu sufletul/ pentru că lui îi e foame de/ toate formele tale/ tu îmi eşti trup/ lumina din lăuntrul meu/ e a cerului pe care îl prefaci/ în toamnă” (***Autumnalis***).

Ca orice artist ce doreşte să(-şi) depăşească limitele încorsetării terestre, Viorel Surdoiu aspiră (în confesiunea sa lirică) la înălţimi celeste, vizând o iubire idealistă, neîntinată de colbul amăgirilor: “Mâine voi fi pasăre/ voi părăsi soclul tălpilor/ mă voi înfiinţa/ în fiinţa visului tău/ încă de azi/ încă de ieri/ încă de când/ nu ştiam că visăm” (***Migrare***).

Visul constituie un simbol al aventurii individuale; această lume onirică reprezintă o parte a fiinţei noastre, o (altă) imagine a eului. Atunci când visele a doi oameni (îndrăgostiţi) se “întrepătrund”, comuniunea este totală, întâlnirea cu sinele celuilalt fiind o experienţă unică, fascinantă. Visul, fiind starea de graţie a romanticilor, face ca realitatea, metamorfozată, să devină paradiziacă, versurile anterioare dezvăluindu-ne, astfel, încă un colţişor din personalitatea complexă a autorului.

O (altă) temă adusă în prim-plan de poet este trecerea necruţătoare a timpului, ce lasă urme adânci în trupuri şi conştiinţe. În percepţia sa, “Ceasurile se perindă/ mai nerăbdătoare-n umbrire/ cu ritmuri de jazz tămâios/…/ cu zâmbetul pluricrom” (***Reverenţă***). Călător neobosit pe un “Drum parcurs în toate direcţiile/ mereu înspre mine/ cărân-

du-mă în tăcere din furtuna în van/ dezlănţuită/…/ peste fiecare zi/…/ peste toate cuvintele nespuse”, Viorel Surdoiu poposeşte adesea acolo unde “gândul îşi caută un loc/ pentru întâlnirea cu/ neliniştea sufletului”, pentru că “în afara mea lumile se revarsă/ simfonie dezacordată/…/ toate instrumentele alertând/ o singură notă” (***Cartea neliniştirii***).

Starea de contemplaţie se amplifică pe măsură ce “gândirea logică” intră în acţiune, autorul conştientizând că “binele este sângele care ţine adevărul/ în viaţă/…/ poemul este gând pur”, iar poezia “este un cocor negru vânturând norul alb/ din care plouă peste toate şi peste tot”, în timp ce năzuinţele sale cele mai fierbinţi sunt, de fapt, “simple”: “de foarte multe ori am deschis ochii/ dorind să văd/…/ am întins mâna/ dorind să ating/…/ am ascultat/ dorind să aud/…/ dorind să gust am muşcat mărul cu tot/ cu sămânţă” (***Cartea din dor***).

Talentul de pictor al cuvintelor transpare din mai multe poezii ale volumului semnat de Viorel Surdoiu; dintre acestea amintim (şi) ***Oraşul*** (probabil este vorba despre Braşov, fiindcă apar în cadru “norii mângâind Tâmpa”), unde el descrie plastic vântul “care-şi descreţeşte fruntea/ sub umbrele brazilor drepţi/ lumânări verzi/ peste care se binevoieşte soarele/ flacără plimbătoare” printre “poveştile/ încrustate-n pavaj” sau “în ziduri/ în carnea roşie a cărămizii”.

Preocupările teosofice şi antroposofice ale poetului sunt evidente, el “părând a înţelege prelegerea/ despre karmele care spun/ că ne sunt la îndemână/ alegerile de a răzbate ca lumină/ spre Akasha” (“Akasha” înseamnă, în sanscrită, eter, termenul descriind memoria cosmică a tuturor lucrurilor spuse sau făcute în plan terestru, cunoaşterea mistică încifrată, în întregime, într-un plan paralel, non-fizic, al existenţei). Chiar dacă suntem închistaţi în carcasa efemeră a lutului, spiritul nu poate fi încorsetat: “Pare că înţelegem dincotro se abate/ lumina/ rană a întunericului”. Deşi “cugetele noastre sunt ca nişte mugete/ parcă de vânt/ parcă de furtună/…/ în ochiul sinelui ni se joacă liniştea/ scânteind” (***Spre Akasha***), mai afirmă autorul.

Viorel Surdoiu refuză să se supună constrângerilor existenţiale, preferând să trăiască în propriul univers, acolo unde “toate culorile îşi veneau în fire/ în lumina cuvântului nerostit”, pentru că în lumea materială “începea să se nască/ mâinele/ ca un iepure hăituit/ pe care nu-l vom atinge niciodată/ între timp” (***Între timp***). Din experienţa sa de călător prin meandrele vieţii, pentru el un lucru e cert: „Cărările nu aşteaptă/ sunt neaşteptate”, ele “sunt despletirile orizontului/ îmbrăţişând visele” (***Undeva***). Sătul să joace “teatru” pe o scenă incertă, unde “rolul” impune “mereu ploconire/ îngenunchere/ târâre poate/ şi pentru ce/ pentru nimic” (***Din nimic nimic***), el preferă să se reîntoarcă, de câte ori poate, la poezie, căreia îi dă o definiţie interesantă şi inedită, ce ne dezvăluie un autor matur, împăcat cu “arderea” sa pe altarul artei: “Poezia e ca o undă/ o provoci/ se depărtează de tine/ oricum eşti prins în ea/ te poartă nemişcându-te/ părăsin-du-te/…// până când/ cuvintele tale/ dau veste” (***În rost***).

“E-atâta răutate în aer” încât “aripile (porumbeilor) nu mai au pe ce să se sprijine”, constată cu tristeţe autorul, acum, când “toate inimile sună a pustiu” (***Semnele timpului***) şi când avem nevoie “de a ne pune/ orizonturi în speranţe” (***Înaintea Lui***). În dorinţa de a se redescoperi, el se adresează Creatorului într-un poem confesiv, în speranţa eliberării cugetului şi regăsirii drumului spre credinţă, printre semenii “însetaţi de cunoaştere/ sau mai degrabă de recunoaştere”: “Neîndoielnic/ m-ai trimis aici/ pentru a mă îmbogăţi de lumină/ Doamne/ sunt lacrima Ta de fericire/ ce a prins viaţă/ vede/ simte/ vrea să găsească drumul de întoarcere către/ marea din care s-a rătăcit” (***De regăsire***).

În altă odine de idei, nu putea să lipsească din „peisaj“ dezamăgirea poetului-pictor (sau a pictorului-poet) în ce priveşte degradarea culturală la care s-a ajuns şi dezinteresul crescând al tinerelor generaţii faţă de cuvântul scris, în favoarea unor “distracţii” aşa-zis “moderne”, care înstrăinează omul de sine însuşi, afectându-i, printre altele, personalitatea: “Pe-un colţ de raft stă singură o carte/ stingheră dată deoparte/ copertele în pulbere sunt îmbrăcate/ colb răpus în

lupta clipelor…” (***Spre cititorul neajuns***). El pare să aibă o “reţetă” magică pentru mânuitorii de cuvinte ce doresc să revigoreze, prin scrierile lor, atracţia oamenilor pentru lectură: “Să nu scrii cuvintele dimineaţa/…/ s-ar întina foaia de rouă/ cuvintele ascunse/ în vise/ s-ar sparge/ ar plânge/ hârtia ar deveni noapte/…// să nu scrii dimineaţa/ nimic/ să amesteci uşor în cafeaua amăruie/ gândurile pentru a le pune din nou pe orbită” (***Foaie de rouă***).

Situate la graniţa dintre neomodernism şi romantism, după cum afirmă prefaţatorul cărţii, despre care aminteam la început, poemele lui Viorel Surdoiu impun atenţiei un lirism inedit, neconvenţional. Poetul, care afirmă cu modestie despre sine că este “un simplu pelerin, născut şi trăitor în oraşul Tăcerii, Sărutului şi Infinitului” (Târgu Jiu), denotă o profundă cunoaştere a naturii umane, manifestând înţelegere pentru preocupările spirituale ale celorlalţi şi sugerând că o cale de mijloc este întotdeauna de preferat: “Dacă tu crezi/ eu mă îndoiesc/…/ tot ce rămâne de făcut este să ne bucurăm/ fiecare de credinţele noastre/ dar împreună” (***Aşa cum sunt***).

Susţinând că “Noi nu mergem înainte sau înapoi”, ci “mergem mereu în căutarea noastră”, că “drumul este esenţa/ nu neapărat ajungerea la ţintă” şi că rostul nostru este să ne vedem să ne/ auzim să ne ştim gustul şi să ne aflăm starea/ în raport cu ceva” (***Altminteri***), Viorel Surdoiu şi-a încheiat pledoaria poetică din acest volum. El ne-a dovedit cu prisosinţă că ştie să mânuiască “Toate culorile/ văzute şi nevăzute/ adunate în oul care se sparge de ţipetele/ cuvântului ce vrea să se nască” (***La marginea pădurii***). În lupta sa continuă “cu demonul realităţii/ indiferenţa” (***Demonul realităţii***), şi-a descoperit în sfârşit menirea: “N-aş fi venit/ de n-ar fi trebuit să fiu/ o melodie în apus târziu/ dar m-am întors/ ca să mă duc din nou/ ca sunet viu fără ecou/ cuvânt definitiv şi nou” (***De umblat***). Mai rămâne doar să sperăm că îşi va respecta promisiunea: “Eu din viaţă/ de din moarte/ îmi fac drum spre altă carte” (***Drum***)!... (Deva, 7 noiembrie 2019)

(revista ***Boema***, nr. 130(12)/2019, p. 27, 28, 29)

Florea Constantinescu – *Cu faţa spre steaua polară*

„Creaţia este o cruce. O naştere dureroasă a luminii în inima întunericului...” (Arvo Pärt – compozitor originar din Estonia), sunt cuvintele cu care ne întâmpină volumul de versuri ***Cu faţa spre steaua polară*** (Editura Eurostampa, Timişoara, 2019), volum aparţinând poetului Florea Constantinescu (n. 1948), pe care am avut bucuria să-l descopăr de curând, păşind în universul său interior ascuns între file.

Surprizele au continuat, datele biografice de la sfârşitul cărţii dezvăluindu-mi faptul că autorul, descendent al unei familii numeroase, născut pe meleagurile judeţului Teleorman, nu este deloc un novice, el ducându-şi „crucea” poeziei de mult timp, alături de o carieră de succes în domeniul militar, în care a trecut, succesiv, prin patru trepte ierarhice (comandant de pluton, comandant de companie, şef de armă/batalion de grăniceri, şef de armă/brigadă de grăniceri). Scriitorul-soldat (sau invers) îşi dedică timpul (în care nu este chemat la datorie) pasiunii sale de o viaţă, literatura, publicând câteva volume personale şi obţinând mai multe premii la concursuri sau festivaluri (inter)naţionale. Din colaborările cu diverse publicaţii, în special din zona Timişoarei, experienţa sa pe tărâmul slovelor se intensifică, rezultând un poet care îşi asumă viaţa şi această „cruce” a scrisului, despre care aminteam, ca pe o experienţă binefăcătoare, nu ca pe o corvoadă sau ca pe un stigmat. Florea Constantinescu dovedeşte, încă o dată, faptul că Dumnezeu împarte harul (scrisului) acolo unde consideră El că este nevoie, nu unde ne-am aştepta, pentru a-i demonstra omului că „Talentul e aptitudinea norocos înnăscută.” (Ionel Teodoreanu)

Revenind la volumul asupra căruia ne-am aplecat, alcătuit din cinci capitole distincte (***Lupta cu sine***; ***Spre poarta luminii***; ***Neterminate gânduri***; ***Viaţa ca o simfonie***;

Sub zodia iubirii), ce însumează peste 90 de poezii (scrise din anul 1966 şi până în prezent), ne întâmpină, încă din primele versuri, o sensibilitate neobişnuită la un (fost) purtător de armă, care ştie să utilizeze la fel de bine (şi) spada cuvântului, pentru a ne călăuzi prin lumea gândurilor şi frământărilor sale: „Am coala albă-n faţă. A câta-i, nu mai ştiu,/ Cuvintele dorite, se pare,-s prin pustiu./ E noaptea înspre ziuă. În sobă-i pălălaie/ Şi frigul se retrage spre colţuri de odaie./...// Căldura-ncet în trupu-mi şi-n sufletu-mi pătrunde,/ Făcând să slobod mintea, să caute oriunde,// În lungul-latul zonei deşertice... În fine,/ Un cocoloş de vorbe se-ndreaptă către mine" (***Destăinuire***).

După ce iese biruitor din lupta cu muza şi aceasta îi împarte din rodul său bogat, autorul ne invită, (tot) pe strunele poeziei, în lumea magică a tinereţii (sale), pe vremea „Când mintea-ţi naşte mii de vise/ Ce-ar vrea să schimbe universul" şi când „Te-ndepărtezi prea mult de coarda/ Pe care viaţa-şi cântă mersul" (***Sunt tânăr***). Nostalgia şi regretul pentru trecerea timpului („anii ce dansară pe aripe de vânt" şi „ani ce-or să răsară, ca iarba, din pământ") îl urmăresc ca o umbră, poate pentru că „admiram o lume de mine-nchipuită" (***În pragul tinereţii***) sau fiindcă apropierea de vârsta senectuţii conferă alte valenţe cuvântului „amintire".

Starea sufletească a poetului trece de la nostalgie la un entuziasm molipsitor, izvorât dintr-o inimă care nu a încetat niciodată să bată pentru pământul unde îşi are rădăcinile, chiar dacă „excesele" de patriotism sunt considerate astăzi desuete sau, mai rău, deplasate: „De-ar cuteza duşmanul a noastră credinţă/ S-o calce adânc în picioare,/.../ Să-şi facă o cruce-nainte de toate,/ Căci nu va găsi altceva decât moarte!/ Căci nu vom permite, să ştie oricine,/ Atât timp cât sângele-n viaţă ne ţine,/ Să fie călcată a noastră voinţă!" (***De-ar cuteza duşmanul...***); „Visând la vremi mai bune, mureau luptând străbunii,/ În zgomote de arme şi sunete de bucium,/ Aveau dorinţa vie s-alunge căpcăunii,/ Ţintind ca să doboare de moarte toţi nebunii,/ Averea lor, o glie, s-o apere de zbucium!" (***Prefaceri***).

Din acest şuvoi de patriotism nedisimulat nu putea să nu răzbată, totuşi, dezamăgirea pentru zidul de piatră crescut în inima compatrioţilor, „în frigul care astăzi ne cuprinde”, când „Ne ruşinăm mai mult ca altădată/ Că inima ne este de român”, iar „Cei care ne-au unit cu greu odată,/ În umbra amintirilor rămân” (***Neterminate gânduri***).

Schimbarea bruscă de ton, de la seriozitatea şi implicarea în problemele, ipotetice sau nu, ale ţării, la descrierea frumuseţilor naturii – uneori imprevizibilă sau „revoltată” – cu tuşe de umor şi ironie fină, ne dezvăluie un poet versatil, care ştie să se (şi) joace, atunci când e cazul: „Un vânt se pune în mişcare,/ Întâi domol şi indecis,/ Apoi devine chiar precis,/ Suflând din ce în ce mai tare./...// O pânză deasă-i ploaia, parcă,/ Fiindcă nu se vede stropul./ Vai, parcă a venit Potopul!/ Dar unde-i Noe cu-a sa barcă?/...// Dar o bucată de carton/ Fu smulsă de o rea rafală/ Şi-un nor cu faţa jovială/ Zvârli salutu-i în şopron” (***Furtună... Furtuni***).

Natura este actantă şi în alte poezii, unde, printre imaginile reuşite de pastel, se strecoară melancolia, firească trecerii necruţătoare a timpului („Privesc pe fereastră cum clipe se scurg,/ Cum toamna îşi spune cuvântul”, în timp ce „O frunză dansează în valsu-i poznaş” şi „Prin ramuri se zbenguie vântul” – ***Început de toamnă***) sau unde este descrisă forţa de nestăvilit a apelor, sub bagheta magică a vântului: „Se-avântă fluviul mânios/ Şi spumegă-n adânci coclauri,/ De parcă-o ceată de balauri/ Pornesc războiul fioros.// Ar vrea să-nlăture din drum/ Călăii care îl sugrumă,/ Lovindu-se de stânci, doar spumă/ Se-adună-n lupta-i fără fum” (***Dunărea la Cazane***).

Nici tema iubirii nu este negliată de acest soldat peren, cu sufletul însetat de pasiune şi frumos, chiar dacă ea, iubirea, îi joacă uneori feste („Mi s-a părut că văd pe geam/ Cum plânsul te-a cuprins uşor,/ Dar nu a fost precum credeam.../ S-a scuturat puţin un nor” – ***Mi s-a părut***). Că „dragostea este îndelung răbdătoare” şi „plină de bunătate” ne demonstrează şi poezia ***Iubito II***, fiindcă, deşi „Hainul timp pe trupuri rugina lui şi-a nins”, iar „Văpaia tinereţii s-a domolit puţin”, „Ne va-nsoţi de-a pururi o pasăre măiastră/ Şi-i vom sorbi cântarea

de basm cu dor aprins,/ Veghind să-i fie zborul senin sub bolta-albastră...”.

O (altă) schimbare majoră de son se petrece în poezia ***Lupta cu sine***, cu inflexiuni din Radu Gyr (pe alocuri), ce evidenţiază preocuparea autorului pentru adâncurile fiinţei şi „bătălia” decisivă care se dă(dea) între adolescentul (de atunci) şi adultul în devenire („De aş putea cunoaşte cu mine ce se-ntâmplă,/ Ce demon mă conduce spre negrele-mi imperii!/ Mă simt bătrân pe Terra, mă simt bolid prin cosmos,/ Nu-i dorul către Zeus, nu-i vorba nici de Eros,/ Dar simt că pe o cale greşită merg întruna,/.../ Voinţa nu m-ascultă şi-alerg fără de frâne,/.../ E trist la vârsta asta să nu te poţi abţine,/.../ Când alţii sfarmă munţii, ideii-i dau fiinţă,/ Destramă zeci de taine din cele două-abisuri,/ Iar tu, bătrâne-tânăr, îţi faci deşarte visuri./ Gândeşti la nemurire? Copil cu mintea crudă!/ Şi-acum mai crezi în basme? O, taci, să nu te-audă/ Vlăstarul care doarme în leagănul de-acolo!/ Se-aude o chitară? O, da, se joacă-Apollo,/ De tine râde-amarnic! Se mai distrează zeii!/ Şi-acum a tras de şnururi să sune clopoţeii...”), chinuitoarea metamorfoză ducând, până la urmă, la rezultatul mult aşteptat – inevitabila maturizare („Ai tresărit, bătrâne, eşti foarte speriat!/ În preajma ta nu-i nimeni, doar gândul ce-a zburat!/ Există zei, fantome? Ce gânduri puerile!/ Trezeşte-te, bătrâne! Trezeşte-te, copile!”).

Suflet înclinat spre meditaţie, Florea Constantinescu vede lumea ca pe „Un cerc plin de izvoare cu vise fără margini”, ce „se-nchide şi glisează spre spaţiul amintirii” (***La răscruce***), un popas pe o planetă aflată adesea la graniţa dintre rai şi abis („Terifiante veacuri de chinuri am străpuns,/ M-am balansat pe puntea ce mă ducea spre viaţă,/ Un pas greşit în toate şi mi-ar fi fost de-ajuns/ Să fiu o stâncă-ncinsă sau doar un sloi de gheaţă”) ori la cheremul locuitorilor ei („Privesc cu-ngrijorare că-ncep să se adune,/ Ciorchini, pionii morţii pe-a mea întinsă faţă!/...// Că am crescut la sânu-mi un şarpe-otrăvitor.../...// Tot ce-am creat cu trudă, voi transformaţi în fum!/...// O, tu, progenitură, de mine nu-ţi mai pasă?/ Întunecată clipă când te-am născut, rău vis,/ Fiinţă cizelată cu

inima hidoasă!” – ***Planeta albastră***). Cercul, simbol universal, reflectă ciclicitatea, eternitatea, perfecţiunea, energia spirituală, atotcuprinzătoare, a universului, utilizarea sa în poezii fiind un semn că autorul percepe întreaga existenţă ca pe un dar celest, de netăgăduit, al unui Creator suprem, omniprezent şi omnipotent (cu toate că se declară cu sinceritate, la un moment dat, ateu).

În ciuda vârstei (sau poate tocmai datorită ei), poetul îşi îndreaptă gândurile spre cea care i-a dat viaţă, fiinţă blândă şi iubitoare de mult plecată în altă dimensiune („Privirea-mi părea încastrată-n tărie/ Şi-n jocul de umbre şi raze primare,/ A mamei icoană-mi apare, dispare,/ Pluteşte, cu zâmbetu-i trist, în vecie” – ***Când zorii se nasc***), spre fratele care i-a fost alături în anii copilăriei („Se-nvălmăşesc în mintea-mi, dorind întâietate,/ suavele imagini din ţarina cea dragă”) şi căruia îi împărtăşeşte „povestea ancestrală” a unui „neam de oameni mândri”, „cu rădăcina-n adâncurile vremii” (***Iubite frate***), spre fiul său, cu gânduri de părinte grijuliu („Iubire-n jurul tău să ai iubind,/ Pe unde calci să iasă rod bogat,// Să iasă soarele oriunde stai,/.../ Să-ţi construieşti cu drag un colţ de rai!” – ***Iubite fiu***), către prieteni („Un iureş sălbatic... V-aduceţi aminte?/ Spre film alergam laolaltă, de-a valma,/ Dorea câte unul s-astâmpere larma,/ Dar cine s-oprească o ceată fierbinte?” – ***Scrisoare către prieteni***), către Eminescu: „Vei fi mereu Luceafărul dorit,/ Deasupra-acestui neam zidit în piatră” (***Lui Eminescu***) etc.

Fascinat de Creaţie şi de ideea de „lume ce-mi apare mişcare şi lumină”, lume ce „A smuls, pe veci, o palmă din apele durerii/...// Pe drumul cutezanţei spre-nstăpânirea vrerii” (***Marelui anonim I***), poetul este conştient de forţa nebănuită a omului, care, „Purificat prin sine, din sine renăscând”, în dorinţa sa de „a da lumină lumii din sufletul său sfânt”, „Încorsetat de spaţiu şi timp, putere are/ Să zboare peste spaţiu şi timp, râzând, cântând!” (***Marelui anonim II***).

În poezia ***Imn omului***, autorul extrapolează, conferindu-i acestuia însuşiri fantastice („Cu raza minţii tale pătrunzi imensitatea,/ Din magica ta palmă răsare nemurire,/ Eşti litera

de aur brăzdând Eternitatea,/ Eşti sunetul durerii visând nemărginire./...// Tu întrupezi şi demon şi demiurg deodată,/ Căci sfarmi în palmă timpul şi spaţiul cu iubire”).

În arderea continuă a căutării de sine („Alerg înspre poarta luminii,/ Să prind chipul propriului EU” – ***Spre poarta luminii***), poetul resimte nevoit limitele fiinţei umane („Sunt doar/ Fărâmă din marele, greul mister,/ Infimă scânteie din cerul de foc/ Ce-şi cată zadarnic în hăuri un loc,/ Un punct de reper!” – ***Fărâme de gânduri***). El este îngrozit de transformarea (lăuntrică) a oamenilor din zilele noastre în „flămânde fiare/ Din veacul fierbinte cu idoli nebuni”, când „viaţa nu-i viaţă şi moartea nu moare”, „instincte primare/ Irup, năclăindu-l pe om în neom”, când „Firescul s-a stins”, iar „Nefirescul e rege” (***Vremea noastră I***). Tabloul apocaliptic continuă şi în alte poezii: „Pe nebuni, la cârma lumii, veacuri multe-i ridicară,/.../ Zâmbetul adesea-i rânjet, vorba – răcnetul de fiară” (***Vremea noastră II***); „Mulţi nu văd a lor pădure, dar se-mpiedică de-un crâng,/ Li se-ntunecă vederea şi-şi adună vântu-n foale,/ Ca să spulbere de-ndată orice piedică din cale!/ De-i ataci cu vreo-ntrebare, iute cercurile-şi strâng!” (***Vremea noastră III***); „Ei joacă între labe colosul pământesc,/ Ne-aruncă vorbe goale, să-i credem ne silesc,/...// În timp ce mii de oameni nu au ce pune-n gură!” (***Vremea noastră IV***).

În acelaşi scenariu se încadrează şi poeziile următoare (***O, lume... I*** şi ***O, lume... II***), unde lumea, ce-şi plimbă „faţa cea hâdă” peste tot, este blamată pentru „foamea (sa) de inimi şi de bani”, ea fiind, concomitent, „sublim balsam şi rană fără moarte”. În tot acest amalgam de trăiri în diferite nuanţe, autorul nu ezită să-şi pună întrebări, dând(u-şi), în acelaşi timp, şi răspunsurile – definiţii plastice ale existenţei: „Ce-i viaţa?.../ Un zgomot scurt venit de nicăieri,/ Un nour trecător pe-un ochi de cer,/ O fulgerare sau o frunză-n vânt,// O stea pe undeva, prin Univers,/ O floare minunată pe un plai,/ O şoaptă pentru care totul dai,/ Un snop de vorbe aşezate-n vers?” (***Ce-i viaţa?***).

Chiar dacă, în periplul său prin anotimpurile vieţii, asemeni unui călător însetat de adevăr, Florea Constan-

tinescu nu a găsit sau nu va găsi niciodată soluţia problemelor (sale) existenţiale, el continuă să caute, să foreze în adâncul fiinţei sale (sau a altora), pentru a descoperi noi sensuri ale cunoaşterii. Romantic incurabil, poezia sa, de un lirism dulce şi o prozodie satisfăcătoare, caldă, expresivă şi accesibilă, îşi păstrează prospeţimea, în ciuda anilor. Aceasta constituie, pentru el, a doua natură, este modul său de a se face înţeles, de a ne invita să-i pătrundem prin toate fibrele fiinţei, pentru a decoperi un om cald, sensibil şi mai ales sincer. Rămâne de văzut dacă ea va trece sau nu prin portavocea timpului, acum putem doar să o savurăm şi să(-i) culegem roadele cuvântului...

(Deva, 13 februarie 2020)

(revista ***Boema***, nr. 133(3)/2020, pag. 26, 27 şi 29)

Dora Pascu – aşteptând speranţa în *a cincea staţie*

Acum doi ani, când prefaţam unul din volumele de poezii ale Dorei Pascu (***Cadril pe cărbuni***, Editura Pim, Iaşi, 2018), nu bănuiam că paşii ni se vor (re)întâlni pe undele sufletului, în aceste vremuri de cumpănă, în care nu ştim cât timp vom mai privi curcubeul din postura de pasageri pe corabia Geei sau dacă vom mai deschide fereastra spre ziua de mâine...

Noul său volum (***A cincea staţie***, Editura Pim, Iaşi, 2020), al cincilea, după cum îi spune şi numele, este o dovadă a faptului că, indiferent de originea sau intensitatea calvarului purtat pe umeri, poezia nu a murit, din contră, ea luptă cu încrâncenare să iasă la suprafaţă, acolo unde găseşte teren prielnic. Iar la Dora Pascu, din fericire, ogorul literelor se află, în continuare, în plină recoltă.

Prima poezie, ce dă titlul cărţii, reprezintă o „inventariere" a clipelor parcurse de ea în această odisee numită viaţă, acum, când distanţa care o desparte de „staţia" finală este tot mai mică: „a cincea staţie/ îmi pare mult mai aproape de zenit/ m-aşez pe ea/ că-i mică tare/ să mă încarc de infinit/.../ mai stau o vreme aici pe scară/ şi dau cu banul la noroc/ ori cap ori pajură/ că n-o fi foc" (***A cincea staţie***).

Suntem transportaţi apoi într-un vortex de sentimente contradictorii, pe aripile trecutului Dorei, de un dramatism sfâşietor, ce demonstrează că rănile copilăriei nu se vindecă niciodată. Cu toate acestea, ea a găsit înlăuntrul său forţa necesară pentru a merge mai departe, precum şi curajul de a ne destăinui o parte din experienţele-i nefericite, în versuri ţesute cu migală de artizan: „Sunt ou fecundat spre osândă,/ în noaptea geroasă de iarnă,/ când lupii flămânzi stau la pândă/ și-ncepe zăpada să cearnă.// Sunt ou fecundat, va să zică,/ pe-o vreme de iarnă vrăjmașă,/ când luna se-ascunde

de frică/ și noaptea-i pe post de codoașă./…// Sunt ou fecundat din greșeală,/ actorul greșitu-și-a rolul,/ apoi, bâlbâind cu sfială,/ se scuză: De vină-i alcoolul!// Sunt ou fecundat la beție,/ c-un rom cubanez de-altădată,/ când noaptea e albă, pustie,/ și-n casă visează o fată” (***Zigotul tot plânge şi-l doare***).

Confidenţele continuă pe un ton declarativ în multe alte poezii, de parcă autoarea a ţinut ascunsă adânc în suflet, în toţi aceşti ani, durerea de a nu fi acceptată/iubită de unul dintre părinţi, iar acum aceasta a ieşit din albia sufletului, ca un torent de nestăvilit: ***Minune mare***; ***Niciodată*** („Eu nu am poze cu tata,/ nici sepia, nici alb-negru, nici gri,/ și-apoi la ce mi-ar folosi?”); ***Pata mea nu-i pata lui*** („Și de-atunci port pe-un picior/ pata mamii cu mult dor/ și sper c-așa însemnată/ mă va recunoaște-ndată!” etc.

Având un tată ce a negat orice legătură cu ea, Dora s-a agăţat cu toată fiinţa de mama sa, care a încercat, pe cât i-a stat în putinţă, să-l suplinească pe „dezertor”. Despărţirea definitivă de îngerul ei păzitor a săpat noi tranşee în sufletu-i greu încercat, redate în versuri emoţionante, cu iz bacovian: „E liniște și cald la cimitir/ și nu-i verdeață, mamă, nu-i verdeață,/ tăcere, da, tăcerea te îngheață/ și flori uscate doar, la cimitir” (***La loc cu verdeaţă***).

Alte poezii dedicate mamei, ce merită menţionate, sunt: ***Plouă, mamă, plouă***; ***Mi-a fost de-ajuns*** („eu sunt săracă de mamă/ de tată nu m-am simțit vreodată bogată/ mi-a fost de-ajuns/ copilăria tăiată/ și tabloul întors la perete/ în care strângeam cu disperare/ un urs/ degeaba mai caut azi un răspuns/ mie bogăția mamei/ mi-a fost de-ajuns”); ***Înfloriri***; ***Ceai cu scorţişoară*** („Viscolește, mamă, rău în astă seară/ și deloc nu-mi place să te știu pe-afară,/ s-a pornit ninsoare, albă, ca făina,/ vitreg vântul suflă, moare rădăcina”); ***Dorul nu îngheaţă*** („La mormântul mamei/ n-am mai fost de mult,/ plânge doru-n mine,/ eu tac și-l ascult”); ***Tutun şi parfum*** („Mama mea era toată o lume,/ dar o lume grea, chinuită,/ niciodată, da, niciodată,/ nu mi-a spus mama glume/ acum, doar în mine,/ dragă, mai palpită”) etc.

În poezia ***Numărătoare***, autoarea descrie, cu şarm şi duioşie, răbdarea şi dragostea pe care numai o mamă (mama ei, în cazul de faţă) le poate avea, atunci când călăuzeşte paşii copilului către descoperirea primelor taine ale vieţii: „Și-atunci când a fost să număr/ mă durea, un pic, un umăr,/ mamei i l-am arătat,/ mama mi l-a mângâiat,/ iute mi l-a sărutat/ și 1 l-am învățat...// Doi, să știi, fetița mea,/ e atunci când cineva/ merge-alăturea de tine,/ râdeți și vă simțiți bine,/ uite-așa cum suntem noi,/ asta-i și cu cifra 2!/...// Și cum tot nu pricepeam/ și pe 3 nu-l nimeream,/ mama mea mi-a sărutat/ un degețel, două-trei,/ și l-am învățat pe 3./...// Patru degete-a legat,/ cu roșu le-a colorat,/ legate, le-a sărutat,/ apoi mi le-a dezlegat/ și-n final, am mers la teatru,/ învățasem cifra patru./…// Și-am ajuns în cap de scară:/ 10-i sus, ca o comoară,/ strălucește, licărește/ și semeț în jos privește./ Și tot mama mea, cu drag,/ m-a-nvățat cum trec de prag./…// Și apoi, ca altădat',/ mama iar m-a sărutat…”.

Dora nu se ruşinează de originile sale modeste, de faptul că a fost o „fetiţă săracă”, având ca jucării „păpuşi din cârpe culese”, ce „Nu clipeau, nu plângeau, nu vorbeau,/ surâdeau din petec și ață,/ iar din zdrențe cusute ieșeau/ dornice să intre în viață”, pe care „Le-nvârteam, le-ngrijeam, le iubeam,/ le-nvățam cum e să fii mamă,/...// Le școleam să facă mâncare…” (***Cu ochii umbroşi***). Uneori iese ***Cu urâtul la plimbare,*** ca să mai uite de tristeţea şi singurătatea ce încearcă să pună stăpânire pe ea, ca o pânză de păianjen: „Am plecat urâtul să mi-l plimb,/ să mai prindă nițeluș culoare,/ gândurile-n roz să i le schimb,/ să nu se tot plângă de ce-l doare./...// Pe tarabe, toamna e în pârg,/ colorată viu sau pastelată,/ merită să mergi s-o iei din târg,/ cum dorești, angro sau la bucată.// O bătrână stă într-un ungher,/ nici nu-ntinde mâna, nici nu cere,/ ochii ei ascund atâta ger,/ iar taraba-i plină ochi cu mere” – un tablou tulburător, în care imagini din anotimpul recoltei sunt împletite cu imagini dintr-o existenţă ternă, tentativa de „evadare” fiind sortită eşecului: ”Am plecat urâtul să mi-l plimb/ și-a văzut în jur numai culoare,/ dar s-a-ntors acasă și mai strâmb:/ numai pete a aflat în soare!”

Sinceritatea dezarmantă a Dorei frapează, în această lume în care mai toţi poartă măşti riguros confecţionate, în spatele cărora îşi ascund ipocrizia sau angoasele. Ea îşi pune sufletul în palma cititorului, fără nici cea mai mică teamă sau reţinere: ”Nu, nu mă citi dintr-odată,/ citește-mă cu linguri-ța:/…// Mai dă o pagină alene,/ nu, nu te mușc,/ n-ai a te teme/ și, tot așa, poți încerca,/ zi după zi,/ seară de seară,/ o linguriță dulce-amară,/ și-ai să găsești/ că mă cunoști/ cum numai mama o făcea” (***Citeşte-mă cu linguriţa***).

Uneori muza o vizitează cu parcimonie, poate pentru a contrabalansa perioadele în care cuvintele ţâşneau din ea ca un vulcan: “n-am mai scris,/ de ceva vreme, poezii,/ cu-vintele... încep să mă doară –/ zac buluc,/ în margini de amiezi/ și cârtesc/ cum le las eu să moară// stau grămadă,/ fără rânduială,/ alandala, strâns îmbrățișate,/ deseori, de-atâta-nghesuială/ tremură,/ total debusolate” (***Plăcintă sau trăsură***).

“În mine plâng,/ se zvârcolesc/ atâtea generații de femei”, care “pentru ele/ n-au vrut nimic,/ nici spic de grâu,/ nici perle rare/ și s-au ales,/ că-i patologic,/ doar cu ocări/ și vorbe-amare” (***Să fie bine***), ne (mai) mărturiseşte poeta. Ea nu uită să sublinieze însuşirile de luptătoare ale acestora pentru familiile lor, pentru ziua de mâine, “fără altă știință decât foamea copiilor”: “n-a fost vreuna din femeile neamului meu/ încercată în lupta cu viața/ să fi stat cu mâinile-n poală/ să privească cum îi trec zilele pe dinainte/ și masa îi rămâne goală” (***Cu două mâini stângi***).

Soarta tristă a femeii fără alternativă, care încearcă cu disperare să supravieţuiască într-o lume a bărbaţilor, este descrisă (şi) în poezia ***Troc***: “Se vând muierile noastre,/ la sate se vând,/ ca o necesitate,/ altele din naivitate/ sau că sunt nemâncate/…// se vând natural, ca la țară,/ se vând pe orice,/ bunăoară, se vând,/ fără pic de cultură/…// Se vând pe o țuică,/ pe-o bere amară,/ pe dopuri, pe paie,/ pe câte-o țigară,/ pe sticle, chiar goale să fie,/ se vând chiar și-n rate/ sau pe datorie.// Și nici măcar nu mai strigă:/ viol, tâlhărie”.

În ton cu melancolia din sufletul autoarei sunt (şi) poeziile dedicate toamnei, de o sensibilitate marcantă: “Mi-e toamna cât casa/ sprijinită în ușă,/ că îmi vine să-i zic:/ Sărut-mâna mătușă” (***Sărut-mâna mătușă***); “Ce toamnă bogată!/ și-apar gunoierii/ și-i strâng bogăția,/ pitac cu pitac,/ adună de-a valma,/ o vâră în sac/ și timpul devine,/ cumva, mai sărac” (***Mă-nseamnă***); “Ce pictor te-a lăsat să pleci,/ neîntomnându-și lui cărarea,/ să mă cuprinzi cu brațe reci,/ iar eu să-ți împrumut culoarea?” (***Întomnata mea Ileană***); “Și plouă în subsoluri și în poduri,/ iar sufletul mi-e doar un ghem de noduri,/ și plouă iar ca la-nceput de veac/ și n-avem arcă, Noe și nici leac” (***Plouă răstignit***); “Balans singuratic: o cioară și-un plop/ mânuiesc arcușuri nestrunjite încă,/ ochiul lunii-n ceruri pare un ciclop,/ umbra din odaie cade mai adâncă” (***Toamna la răscruce***) etc.

Când nu scrie despre părinţi sau despre natură, Dora Pascu îl ia la întrebări pe Dumnezeu pentru “tăcerea” Lui (“Doamne,/ de la o vreme/ te tot văd încruntat/ ba-ți ninge, ba-ți plouă,/ ești altfel,/ pari preocupat.// Pregătești cumva/ o altă lume,/ mai bună,/ mai nouă,/ că telefonul tău/ sună/ mai mereu ocupat?!” – ***Tot oase, Doamne, tot oase?***), îşi aminteşte de bunicii pe care (nu) i-a avut (”Eu n-am avut bunici bărbați,/ deși nu cred că nu au fost,/ așa sunt unii mai bogați,/ bogați în rude și în rost” – ***Nea Nelu***), joacă şah cu destinul (“Am să-ncep partida, numai c-un nebun,/ tu să fii pionul, eu – regele bun/…/ și, când în final/ am s-ajung în pat,/ o voce de sus/ să îmi strige MAT!” – ***Mat***), stă de vorbă (fictiv) cu partenerul (“Între mine și tine,/ cine stă să socoată/ câte tunuri și gloanțe,/ câtă ploaie sau zloată…” – ***Între mine şi tine***), se retrage în lumea ei imaginară, unde îşi face propriile reguli (“Într-o lume a mea, fără multe pretenții,/ casele-s de carton, dar cu bune intenții,/ scările-s paralele, cum le afli și-n viață,/ paralele, pe naiba, deșirate din ață./…// Într-o lume a mea, unde sunt regizoare,/ numai eu stabilesc cine naște sau moare“ – ***No pasaran!***) sau îşi îndeamnă fiul să nu o uite (“Vino, o dată pe săptămână,/ nu stăm, fiecare, la câte un

capăt de lume,/ polul meu, polul tău, s-au răcit/ că ne mai întreabă vecinii:/ dar copiii n-au mai venit?” – ***Săptămânal***).

Chiar dacă pesimismul îmbracă şi acest nou volum al Dorei Pascu, precum o cămaşă de culori amestecate peste care s-a aşternut nisipul timpului, chiar dacă gândurile ei se îndreaptă de (mult prea) multe ori spre lumea umbrelor, ce ne aşteaptă pe toţi cu răbdare, lume despre care se crede „că-i eliberare… dar ea nu se vede,/ e întuneric, tăcere,/ nemișcare și-atât” (***Se moare… şi atât***), autoarei i-a mai rămas undeva, pe marginea fiinţei, un colţ de copilărie neîntinată de cenuşiul maturităţii: “martorii copilăriei mele –/ pietrele, țiganii,/ gârla înflorită lângă casă,/ ouăle de Paște,/ sania și steaua,/ înălța-te-n rang/ doar de Crăciun,/ pâinea neagră, caldă,/ șiroind ciș-meaua/ și o linguriță de magiun” (***Martorii copilăriei mele***).

Citind poeziile elegiace ale Dorei, nu cauţi perfecţiunea; nici măcar nu te interesează dacă forma lor este păstrată „ca la carte”, dacă metrica este cea potrivită etc., pentru că eşti cucerit întru totul de atmosfera brodată cu măiestrie în acest basm real, în care lacrimile sunt perle, iar amintirile, tot atâtea şanse de evadare din banalul cotidian.

Să sperăm că, după această a cincea „staţie”, autoarea nu se va opri din călătoria ei în trăsura cuvintelor şi că îşi va continua “experimentele” literare, “culegându-mi vorbele când de colo și când de dincolo“ (***Apartenenţă lingvistică***). Chiar dacă acum are senzaţia că „Trecutu-mi-a vremea,/ pierdutu-mi-am pasul/ și ceasul, săracul,/ tot ticăie-n gol,/ rămas-a tot parcul/ cu stele și lună/ undeva,/ încleștat în nămol...” (***Tristeţi citadine***), eu cred că ea mai are multe să ne împărtăşească şi că acel „mâine” despre care ne vorbeşte este doar un „truc” poetic, pentru a ne face să empatizăm cu trăirile sale, ca să ne ţină, astfel, mai aproape de suflet: „Nu m-am spovedit nici bătrână,/ păcatele-s uitate de-acum,/ cu tămâie pornesc să le-afum,/ mâine m-oi spovedi la țărână...” (***Spovedanie***)... (Deva, 21 aprilie 2020)

(revista ***Sintagme literare***, nr. 3(44)/2020, p. 51-52)

Miron Ţic – o voce suavă în „orchestra” literaturii hunedorene

Miron Ţic, unul dintre seniorii poeziei hunedorene, a adăugat, în luna mai, al 81-lea trandafir în buchetul vieţii sale. Asemenea unui copac care, odată cu vârsta, devine preţios şi mai bogat în roade, el a acumulat zeci de ani de experienţă literară, concretizată în peste 35 de volume personale, ce îmbrăţişează mai multe genuri literare (poezie, proză, monografii, critică literară, teatru, cărţi pentru copii etc.). Acestea şi-au lăsat amprenta atât pe cariera sa de scriitor, cât şi în cugetul celor ce au păşit pe poarta inimii sale, dăruită cu gentileţe, fără rezerve, în paginile cărţilor pe care le-a publicat.

Dacă în urmă cu peste 60 de ani (1958) debuta încrezător, cu portrete şi reportaje, în cotidianul judeţean „Drumul socialismului”, un an mai târziu, prin debutul în poezie în acelaşi cotidian (cu poezia ***Aşa aş vrea să fiu***), dovedeşte că, alături de o percepţie matură asupra lucrurilor şi evenimentelor, dispune şi de o mare gingăşie sufletească.

Poetul octogenar, care, „De la poarta Parnasului”, vine „din cele două secole/ Alături de Afroditele cu vestimentaţia ninsă”, ca să ne arate „oasele (sale) obosite/ De culorile lor trandafirii”, s-a dovedit a fi un coleg de nădejde, atât în cadrul Asociaţiei Scriitorilor Hunedoreni, cât şi al Filialei Alba-Hunedoara a Uniunii Scriitorilor din România, unde şi-a presărat acelaşi parfum al iubirii, credinţei şi bunului simţ cu care ne-a obişnuit, dar şi al conştientizării şi asumării vieţii, cu meandrele, suişurile sau coborâşurile ei.

Entuziasmul său pentru cuvântul scris este păstrat intact, în ciuda vârstei, fără a cădea în dulcegării ieftine, ci fiind însoţit de echilibru şi fermitate: „Nu voi renunţa să scriu nicicând!/ Timpul meu e mereu în aşteptare./ E vremea când vântul bate vârtos/ Peste ora copilăriei, care încă doare/...// Începe astfel un preţuit şi nostalgic joc./ Povara ce o port îmi

pare mult mai uşoară”. Efectul terapeutic al scrisului este evident la Miron Ţic, acest „pansament de suflet” fiind utilizat în doze optime, ori de câte ori este nevoie. Uneori „tratamentul” are însă şi „efecte adverse”, căci „poezia gândului se naşte iar,/ Este ceva care înlăcrimează şi care doare/ Şi care poate da un sens vieţii,/ La vremea când cade prima ninsoare”.

Sinceritatea debordantă a poetului este cuceritoare, tonul declarativ din poemele sale dezvăluindu-ne o puritate lăuntrică greu de găsit/atins în zilele noastre: „Cuvintele pe care le scriu şi le respir/ Pe foaia galbenă de atâtea vise,/ Îmi par nişte chemări”; „Cuvintele mele urcă prin mine. Simt cum cineva mi le leagă strâns de suflet./.../ Scriu cu pasiune despre o altă pasiune, care mă face/ Să vibrez de fericire până la marginea amintirilor.”

Miron Ţic se contopeşte cu poezia sa, aceste amintiri la care revine dureros şi obsesiv fiind încărcate de emoţie şi culoare, de „Când alergam cu primul poem scris/ Să-l citesc pe plaja pe care nu cade/ Niciodată întunericul”, până când „Cărarea pe care îmi port paşii/ S-a întors cu toate brânduşele/ Toamnei”. Relaţia dintre poet şi poezia sa este una extrem de puternică, întreţinută de fire nevăzute, dar viguroase: „Lumina de la poarta poeziei trece mai departe/ Cum trece o pasăre în zborul ei lin./.../ Fără nicio urmă, poezia renaşte/ Şi trece prin margini de stele”, fiindcă „Acest poem este o rană ce nu doare”.

„Nevoia de iubire/ Îmi stătea mereu în gât”, ne (mai) mărturiseşte el, continuând să ne surprindă cu forţa pasiunii sale de nestăvilit pentru această fidelă iubită a sa, poezia: „Stau lângă această poezie/ Pe care o scriu cu respiraţia mea/ Şi cu gândul meu amestecat cu durerea şi fericirea/ Doresc ca poezia să mă asculte/.../ Şi mai vreau să-mi înflorească versul/ La umbra acestui copac/ Ce-şi adună toate clipele la un loc/.../ Trăiesc tăcerea iubirii până voi trece în infinit”.

Miron Ţic este un îndrăgostit perpetuu; la el, candoarea se împleteşte cu pasiunea într-o ţesătură harică, tivită de atingerea timpului: „Mă stăpânesc culori ce pleacă din mine/

Istovit de a-mi simţi prezenţa în sentimente/.../... mă prăbuşesc tăcut în infinitul intersectat în suflet"; „Ce poate fi mai frumos şi mai aproape de mine/ Decât căldura mâinilor tale lungi..."; „Mâinile tale culeg pale de vânt/... poartă-n ele fulgere şi tunete"; „În căuşul palmelor mele/ Păstrez picăturile gândului tău/ Iată-ne ascunzându-ne/ Între cer şi pământ/ Iubindu-ne ca două păsări ce zboară/ Prin aerul pur dintr-un vas tainic".

În altă ordine de idei, amintirea dureroasă a părinţilor şi bunicilor plecaţi de mult spre veşnicie îi conturează o fire statornică şi plină de recunoştinţă, dezvăluind ataşamentul poetului pentru cei care i-au dat viaţă şi/sau i-au îndrumat paşii pe drumul spinos al formării sale ca adult: „Tata/ Cu ochii închişi/ La fiecare bătaie a nucului se întristează./...// Eu continui să bat nucul şi să las cu patimă/ Şi spaimă dezastrul din ramurile pe care le privesc/ Cu gura închisă şi durerea neuitării"; „Satul bunicilor şi al părinţilor/ A coborât sub pământ/ Iar peste această margine răsturnată/ Licăreşte iarba"; „...mi-e teamă de a rămâne/ Prea mult în satul natal/ Fiindcă aici tot ce există trece prin sângele meu".

O altă mare calitate a lui Miron Ţic este dragostea pentru ţară şi pentru dulcele grai românesc, nedisimulată: „Patria nu-i doar un vis frumos/ Sau o frunză dusă de vânt,/ Patria-i casa de care mă apropii bucuros"; „Lumină dulce-i Limba Română,/ Lumină vie, lumină de floare,/ Lumină sfântă.../...// Lumină rămurind din fiecare cuvânt"; „Acest pământ e distanţa dintre azi şi mâine,/ Neodihna ce se adu-nă-n sângele meu,/ Clipa dintr-o bucată de pâine,/ cele trei culori din curcubeu". Gândul şi recunoştinţa faţă de strămoşi sunt, de asemenea, prezente: „Într-un târziu/ Străbunii când ajung dincolo de ţărm/ În cămăşile lor albe şi lungi/ Se apleacă din nou/ Peste coarnele plugului/ Şi continuă să are/ În propria lor tăcere/ În propria lor frumuseţe/ În propria lor veşnicie şi putere".

Tuturor acestor trăiri care ne invadează plăcut neuronii li se adaugă o credinţă adânc săpată în fibrele fiinţei, precum şi curăţenia morală, ce răzbate dintre pagini ca un filon de aur

peste care s-a aşternut pulberea conştiinţei. Poetul se simte împăcat cu sine, cufundat „În dulcea mea tăcere – semn de căinţă/ Şi de iertare/ Pentru a-mi îndeplini destinul", „Tot ce beau e puritate, adevăr şi candoare"; „Îmi simt sufletul curat/ Fără să intre-n el vreo tristă întâmplare"; „Din adâncul luminii, privesc drumul spre adânc"; „Când Dumnezeu priveşte spre noi/ Din sfânta şi liniştita amiază a Duminicii/ Cuvintele se năpustesc spre mine".

Apropierea de „ţinta" finală nu îi provoacă teamă, ci o detaşare necesară şi binefăcătoare, rezultat al înţelepciunii acumulate cu vârsta, apanaj al senectuţii: „În curând voi putea vorbi cu singurătatea/ Ce se înalţă din pădurea cosmică"; „Înfruntând lumina, umbra mea creşte".

Dacă am lua în considerare fie şi numai acest volum, din care am spicuit aleatoriu versuri încărcate de magia lirismului „neconfecţionat" şi a bunului simţ (***Visul din iarbă***, Editura Amanda Edit, Bucureşti, 2019), lansat anul trecut la Deva, la împlinirea a 80 de ani de viaţă, şi tot am putea creiona un portret fidel al acestui autor sensibil, devotat şi atent la simţămintele celor din jur.

Faptul că una din cele mai dragi cărţi pe care le-a scris este ***Nicolae Ţic – un nume drag Şcolii de opt ani din Brănişca – Hunedoara*** (Editura „Amurg sentimental", Bucureşti, 2019), dedicată memoriei fratelui său, regretatul scriitor, publicist şi scenarist român, volum lansat în 2019 la Şcoala Generală din Brănişca, şcoală ce îi poartă numele, în prezenţa elevilor, a cadrelor didactice şi a conducerii şcolii, precum şi a primarului comunei, editorului cărţii (Ion Machidon) şi altor invitaţi de seamă, dovedeşte, o dată în plus, profunzimea simţămintelor fraterne ale autorului şi faptul că vorba din bătrâni „Sângele apă nu se face" şi-a păstrat prospeţimea până în zilele noastre, cel puţin în acest caz.

Să sperăm că Miron Ţic îşi va menţine şi în continuare „sentimentele legământului de linişte" pe „calea de trecere dincolo de întuneric" şi că dorinţa sa („Mai dă-mi, Doamne, viaţă, putere/ Să ajung acolo unde cineva mă cere") va fi auzită, pentru că mai are încă multe să ne împărtăşească! Fie

ca poezia, „anotimpul ce se naşte-n floare/.../ între adâncuri de cer şi blestemata trădare”, să-i călăuzească paşii şi de acum înainte, întru delectarea cititorilor!

(Deva, 29 mai 2020)

(revista ***Amurg sentimental***, nr. 8(304)/2020, p. 3)

Gabriela Verban – aşteptând *Exodul cuvintelor*

*„Nu toate lacrimile nasc sfinţi, dar este sigur că toţi sfinţii s-au purificat prin lacrimi.” (**Rugăciune**)*
(Gabriela Verban)

Gabriela Verban nu mai are nevoie, practic, de nicio prezentare. Cel puţin în spaţiul virtual, acel tărâm fără margini, unde putem călători nestingheriţi şi cunoaşte oameni speciali, veniţi pe pământ cu un scop perfect conştientizat şi cu un entuziasm pe măsură, ea este foarte cunoscută. Dar lucrurile nu se rezumă la atât. Director al editurilor „Verbaniana” din România şi „CentoVerba” din Italia, organizatoare a câtorva dintre cele mai importante concursuri literare italiene, coordonatoare de antologii şi volume colective care se regăsesc atât în librării din Italia, cât şi în librării on-line din toată lumea, ea este apreciată şi în cercurile efective de scriitori şi/sau pasionaţi de literatură de bună calitate.

Cu mai multe volume de poezii şi eseuri publicate în România, dar mai ales în Italia, cu participări constante la antologii, alături de nume valoroase ale liricii italiene, membră a câtorva asociaţii culturale de renume din (această) peninsulă, prezentă cu cărți la diverse Târguri de carte, cum este Târgul de carte internațional de la Torino (Italia), Gabriela Verban ne reprezintă cu cinste în lume, dovedind că nu putem fugi de noi înşine şi de ceea ce „trebuie” să fim, că trecutul ne „urmăreşte” ca o umbră (în cazul de faţă, în mod fericit), oriunde ne-am afla.

Deşi trăieşte de şase ani pe meleagurile unde Dante Alighieri vedea lumina zilei acum mai bine de şapte secole şi jumătate, Gabriela Verban are rădăcini puternice în străvechiul

pământ românesc. Născută în Mahmudia (jud. Tulcea), numele ei este cunoscut în ţară de pe vremea când tehnologia de acum era, în multe părţi ale lumii (în unele mai este încă), de domeniul fantasticului. A cochetat de tânără cu literatura, activând o perioadă, în anii ´80, în Cenaclul Literar „Mihai Eminescu” al Casei de Cultură cu acelaşi nume, din Bucureşti. Laureată a unor concursuri importante (naţionale) de poezie de la acea vreme, a publicat în reviste literare de prestigiu, în special în revista „Ramuri” (care-l avea ca redactor-şef pe Marin Sorescu şi redactor literar pe Gabriel Chifu), unde şi-a valorificat „îndemânarea” poetică şi harul cu care a fost înzestrată.

Noul său volum, ***Exodul cuvintelor*** (Editura Verbaniana, Craiova, 2020), care a văzut lumina tiparului la o tipografie din Italia, reuneşte peste o sută de pagini de (micro)poeme, având o prospeţime şi o sensibilitate marcantă, cu un ton alternant, meditativo-elegiac sau optimist, ce conturează binecunoscutele teme existenţiale (trecerea timpului, iubirea, viaţa, moartea, fragilitatea fiinţei umane, relaţia omului cu natura, cu universul sau cu Dumnezeu), transpuse în versuri într-o manieră personală. Titlul inedit conferă o notă interpretativă aparte: el poate reliefa atât exteriorizarea („ieşirea”) trăirilor ardente ale autoarei prin cuvinte, cât şi deznodământul unui capitol din viaţă şi debutul unei noi perioade din ciclul maturităţii, probabil la fel de fecundă şi entuziastă.

Primul poem, care dă şi titlul cărţii, reliefează noema că inspiraţia sau cuvântul este de esenţă divină, iar cei care îl toarnă în cupe, pentru a-l împărţi semenilor, sunt „privilegiaţii” ce poartă, nu de puţine ori, „dulcea” cruce a însingurării şi a tristeţii. Totodată, el poate îmbrăca forma unei rugăciuni către Creatorul atotvăzător, rostită de o inimă credincioasă: „Fug mereu/ cuvintele/ între pământ și cer/ se strâng/ și se aștern” (***Exodul cuvintelor***).

Ca o compensaţie pentru amărăciunea solitudinii şi a dezamăgirilor, aflăm, în continuare, că există un „tratament” ce poate face să dispară orice rană a sufletului: „Iubirea/ densă/

până/ la durere/ te vindecă/ și-n cerul ei/ te piere”. Autoarea „vede” acest sentiment nobil ca pe un refugiu existenţial, singura cale prin care vocaţia scrisului poate îmbrăca o formă, cele două coexistând în mod absolut necesar în viziunea sa: „vreau/ să mă așez din nou/ în iubire/ și să mă-mbrac/ mereu/ în cuvânt” (***Dorinţă***). Ce este inedit la acest din urmă poem (şi la multe altele, pe parcursul volumului) este faptul că are la final un post-scriptum, care accentuează vizibil mesajul: „Haideți să locuim în iubire și va fi ca și cum am locui cuvântul, îndumnezeindu-ne!”

Utilizarea post-scriptumului în poezie reprezintă o noutate, atât în România, cât mai ales în Italia, exprimând dorinţa de a ieşi din tiparul obişnuit, de a ocoli locurile comune, a poetei din Dobrogea. El nu are rolul de a explica versurile sau neapărat legătură cu acestea, ci mai degrabă subliniază o anumită idee sau amplifică trăirea autoarei, având un pronunţat caracter gnomic.

Lumina-călăuză din sufletul Gabrielei Verban transpare şi din alte versuri, unde divinitatea, ce reprezintă iubirea în cea mai pură formă a sa, „joacă” uneori rolul de intermediar între om şi cuvânt: ”Fă-mă, dar, iubire/ vie/ – cuvânt/ rupt din veșnicie”, cu „menţiunea” (în post-scriptum) că „Toate dorurile noastre își au originea în dorul de Dumnezeu, Cel Care ne-a creat” *(**Oarecum populară**).*

Definind iubirea ca fiind *„*sărutul cerului/ în noi” (***Despre iubire***), autoarea ni se confesează cu sinceritatea celui care a cunoscut piscurile succesului, dar şi gustul amar al căderii, demonstrând totodată o mare capacitate de empatie cu semenii săi: „Câte lacrimi de cer/ Se răsfrâng/ Din ochiul Tău Drept,/ În ochiul meu stâng.../ Din ochiul lumii strâmb,/ Nebun,/ Doamne,/ Câtă lacrimă/ Să mai adun” (***Doamne, câte lacrimi***).

Ochiul, simbol sacru, este asociat cu lumina şi capacitatea de percepţie spirituală, indicând faptul că poeta este preocupată (şi) de planuri superioare celui fizic. Totodată, el simbolizează inteligenţa, lumea creativă, conştientizarea, aceste trăsături (ale autoarei) regăsindu-se (şi) în versurile

cuprinse în volumul de faţă. Nu degeaba se spune că ochii sunt ferestrele sufletului; prin ei poţi pătrunde în universul interior al celui care îi posedă, poţi să-i „vizitezi” cele mai ascunse cute ale fiinţei.

Cerul, des întâlnit în poeziile Gabrielei Verban, constituie simbolul ordinii sacre din cosmos, superioare lumii fizice, fiind totodată o manifestare a transcendenţei, a perenităţii şi sacralităţii, stări intangibile pentru muritori. Prezenţa constantă a acestui substantiv comun pe parcursul cărţii are o semnificaţie aparte, demonstrând apropierea de divinitate a unui suflet (în cazul de faţă, cel al autoarei) care, trecând prăpastia dintre lumină şi tenebre (sau invers), a hotărât să aleagă lumina.

În aceeaşi tonalitate nostalgică se încadrează poezia ***Fără tine, iubire,*** trecând însă din plan astral în plan terestru, la iubirea pentru partenerul de viaţă (sau la una generalizată, nu ştim exact), de unde ajungem, până la urmă, tot în planul astral, atunci când firul subţire al existenţei este întrerupt pentru totdeauna, lăsând în urmă cernirea sentimentelor: „Fără tine,/ Iubire/ Sunt/ Ca un fluture/ Sau/ Ca o pasăre/ Argintie-albastră/ Care/ Nu mai găsește/ Nicio floare/ Unde/ Să își așeze zborul”. Post-scriptumul îşi aduce aportul, uzând de tuşe fumurii, la accentuarea imaginii lugubre: „Inevitabilă, moartea vine uneori atât de brutal și niciodată nu bate la ușă”.

Cu o schimbare majoră de son şi tematică, „Însingurată-n sine” şi „Închisă în cuvânt” (***Solitudine***), poeta ne îndeamnă să nu uităm niciodată de unde am plecat, indiferent cât de departe este steaua spre care năzuim sau pe care am atins-o, deoarece timpul ce s-a scurs în clepsidră este o „istorie a ta,/ Rădăcina clipei/ Care te-a încăput”: „Să nu îți uiți/ Nicicând/ Trecutul/ Originea – în clipe/ Și-n cuvinte –/ Și trage-l după tine,/ Dar mergi tot înainte”. Finalul de tip aforistic intensifică tot ceea ce versurile marchează: „Omul care își uită sau își reneagă rădăcinile este un dezrădăcinat, pentru că singur se depersonalizează. O nație care își uită sau își reneagă trecutul – istoria – este o nație fără origini, este ca și

cum nici nu ar exista. Se autodesființează...” (***Să nu îţi uiţi trecutul***).

Revenind la iubire, aflăm din confesiunile lirice ale autoarei că, în absenţa acestei trăiri sublime, devenim „forme abstracte, goale/ Și cerul/ Își cerne peste noi/ Zăpezile stelare” (***Goi de iubire***). Dar nici măcar prezenţa ei nu (ne) poate garanta un cuget neprihănit: „M-ai redefinit/ Mai pur/ Și mai curat,/ Ca să Te răstignesc/ Din nou/ Cu fiecare gând/ Cu fiece cuvânt” (***Iartă-mă, Doamne***). Şi apropo de cuvânt, fiindcă acesta este, de fapt, „eroul” principal al volumului la care facem referire (în tandem cu iubirea), poeta susţine că el e „darul lui Dumnezeu pentru om”, fiindcă atunci când „Curge tăcerea”, „Poeme din cer” curg „În inima mea” (***Inspiraţie***).

Cuvântul (potrivit), condimentat cu iubire, este o prelungire a gândului (curat), el îşi demonstrează eficacitatea în orice relaţie de dragoste (armonioasă), fiind hrană şi pansament pentru sufletul celui drag: „Pășesc/ Desculță/ În inima ta/ Configurând/ Un gând/ Înscris/ Într-un cuvânt” (***Contur***); „Te iubesc, iubire,/ Până-n cer/ Și în cuvinte/ Întocmite în poeme” (***Cuvinte în pulbere de stele***). Tot el, cuvântul, (ne) poate fi sprijin în clipa cea grea, atunci când nimic altceva nu mai funcţionează: „Mă reazem pe cuvânt,/ Ca pe trupul unui arbore/ Cu rădăcini în cer/.../ Mă reazem pe cuvinte/ Ca pe semnul cerului/ Din arbori” (***Neputință***); „Câte dureri se surpă în mine/ Şi câtă iubire/ Îmi netezeşte cuvintele” (***În care adâncuri***); „Mă sprijin pe cuvinte mereu/ Şi-mi pun, smerit, nădejdea-n Dumnezeu” (***O versiune la Psalmul 3***) etc.

Dincolo de reflecţiile existenţiale, în care îşi exteriorizează înclinaţia spre contemplare şi reverie, Gabriela Verban manifestă o profundă latură religioasă. Convinsă fiind că „Ne naștem/ Robi vremelnici/ Ai propriilor patimi” (***Căutând esența***), ea este într-o continuă cercetare a celui mai sigur drum către iubirea Creatorului. Fie că acesta duce “pe verticala christică a iubirii” (***Spre cer***), pe la „Măicuța mea Preabună”, „poarta noastră spre ceruri”, care „m-aduni mereu/ Din urmă-n urmă/ Și zbor mă faci/ Și dor/ Dintr-un nimic”

(***Maicii Domnului***), pe sub troienele de mâhniri sau deziluzii cotidiene („Te-aştept/ În primele zăpezi/ Ce vor veni/ Noiane peste noi/ Cu braţele-ncărcate de flori/.../ Durere mută, neştiută" – ***Aşteptare***), pe sub mantia rugăciunii („Îmi reazem neputința/ De umbra pasului Tău/ Ridică vălul tăcerilor din mine/ Și iartă-mi, Doamne, gândul" – ***Rugăciune***), pe sub turlele bisericii ("Clopotele orei/ Bătând în nesfârşire/ O, câtă nemurire/ A coborât în noi" – ***Nesfârşită ora***) sau prin inima noastră („În inima mea/ Bat aripi/ De îngeri" (***Aripi de îngeri***), contactul cu divinitatea ne face mai buni, mai indulgenţi cu alţii (dar mai ales cu noi înşine). Fără o călăuză spirituală, „Suntem/ Atât de plini/ De iubire/ Și totuși/ Goi/ De dorul mut/ Din noi", (mai) este de părere autoarea (***Spre cer***).

Poezia în viaţa Gabrielei Verban este descrisă în versuri de o răscolitoare vibraţie, în aceeaşi manieră cu inflexiuni filozofice, deja familiară cititorilor: „Fior/ Mângâiere de lumină/ Care mă tremură/ Şi mă cutremură/ Explorând misterios/ Fiorul/ Electrizându-mă/ Până la os" (***Poezia***); „Martor/ Al însingurării mele/ – Poemul –/ Îşi cerne lumina/ Peste hlamida nopţii" (***Poem solitar***).

Meditând asupra menirii poetului, simţi mai intens „Cât gol" este „În jurul copacului/ Jefuit de frunze" şi „Ce mută nemișcare/ În noi/ Îndepărtați/ Împietriți fiecare/ În cercul lui polar", realizezi, indubitabil, că „omul, fără roade duhovnicești (sufletești), trăiește în zadar" (***Neîmplinire***). În canonul unei iubiri destrămate, poezia este singura punte care mai poate uni două râuri ce curg în direcţii opuse: „Pe o latură eu/ Pe o latură tu/ Poli magnetizaţi în aceeaşi durere/ Nu ne putem atinge/ Există doar un punct/ Poemul/ Răstignit pe un cuvânt" (***Despărţire***).

Apropo (din nou) de iubire, remarcăm că eul liric pendulează, de-a lungul volumului, între o dragoste împărtăşită, armonioasă, ce conferă optimism şi împlinire sufletească („Te salut, dragoste/ – cu toate onorurile,/ oficial –/ pentru că-mi umpli/ sufletul/ cu toate/ dorurile lumii" – ***Te salut, dragoste***; „Eu/ Te locuiesc, dragoste" – ***Dragoste şi crini***; „Ești soarele/ Gândurilor mele" – ***Tu***; „Surâsul tău filtrat

prin pleoapa serii/ Nesfârşit de albastră" – „P.S. Surâsul tău – un ochi mic de cer" – ***Surâsul tău;*** „...glasul tău/ Din care/ Aş putea face/ perne/ Zorilor mele/ Pe care să-mi odihnesc gândurile" – ***Câte doruri***) şi una ireală, după care tânjeşte sau care s-a risipit prin cenuşa timpului ori a uitării („Așază-te/ Dragoste/ În inima mea/ Ca-n dimineața lumii/ Lacrima" – ***De dragoste***; „Doar secunda/ Mi te-a adus în cale/.../ Între noi/ liniştea/ Nemişcarea/ A ceea ce am putea fi" – ***Aparenţe***; „Un cer întreg/ Statornicit între noi/ Prăbușit/ Într-o cupă de crin/ Prea semeț înflorit/ Din plete lungi/ De ploi" – ***Interpuneri*** etc.).

Între căutarea şi găsirea iubirii într-o lume tulburată şi confuză, se derulează viaţa, cu înălţările, prăbuşirile şi angoasele ei, cu singurătatea şi îndoielile aferente, adiacente unui spaţiu temporal limitat („o temporalitate din care numai moartea ne poate scoate, pentru a ne arunca în veşnicie" – ***Zăpezi stelare***), transpuse de poetă în plăsmuiri lirice de mare profunzime: „Doar moartea/ Dă o valoare vieții/ Toți o purtăm în noi/ Ce teamă absurdă ne tremură/ Ce adâncimi întunecate/ scormonim" (***Doar Dumnezeu există***); "Mă nărui/ În grea însingurare/ Mesteacăn solitar, visător/ Fântână secată de apă/.../ Eu/ Doar urma,/ Semn solitar al trecerii deşarte/ Din naştere spre moarte" (***Un semn***); „Sufletul/ Rănit şi-nsingurat/ În micul lui declin" (***Scrisoare***); „Sufletul/ Ocean răzvrătit" (***Întristate magnolii***) etc.

Partea a doua a volumului, mai redusă ca întindere, intitulată ***Scurtissime***, include micropoeme cu tematici sinonime celor din prima parte, însă condensate în picături aforistice cu răsunet adânc, ce dovedesc veridicitatea vechiului proverb „Esenţele tari se ţin în sticluţe mici": „Cât întuneric/ Sub pleoapa cerului/ Unde nu eşti" (***Unde nu eşti***); „Câtă însingurare/ E-n fiecare pom/ Neroditor" (***Mister***); „Umărul meu înflorit/ Sub povara infinitului" (***Existenţă***); „În aşteptarea ta/ Am plâns/ Acest poem de lumină" (***În aşteptarea ta***); „Gândurile/ Fântâni/ Scăldătoare de stele" (***Meditaţie***); „Palma rotită în jurul unui gând" (***Arc de cerc***) etc.

Se spune adesea că cele mai reuşite creaţii (poezii, în cazul de faţă) sunt realizate în momentele de grea cumpănă, când stânca lui Sisif ne apasă fiinţa şi ni se pare că nu mai există nicio ieşire din cătuşele calvarului. Acest lucru se confirmă şi în cazul Gabrielei Verban, care, chiar şi „Cu multă iarnă/ încrustată-n suflet”, când “până și umbra/ mă părăsise/ și moartea” (***Erai cu mine, Doamne***), a reuşit să cresteze cu dalta cuvântului mici bijuterii lirice.

Poeta al cărei nume de familie poartă „verbul” cu cinste versifică sentimente şi trăiri sublimate, “Din frământări-fărâmări adunându-mă/ Laolaltă strângându-mă/ Într-o nouă rostire” (***A câta dragoste***), convinsă fiind că iubirea este singura cale spre desăvârşirea spirituală sau că adevărata fericire presupune o ridicare în transcendent. Poeziile sale, ermetice pe alocuri, sunt considerate în Italia o noutate, având nuanţe din Giuseppe Ungaretti, poetul său preferat.

Asociată, de asemenea, în ce priveşte simplitatea exprimării şi profunzimea trăirilor, cu Giovanni Pascoli şi Alda Merini, Gabriela Verban are toate atuurile pentru a purta cu succes făclia scrisului în orice colţ al lumii. Având atâta (foame de) iubire în ţesătura versurilor, ea este conştientă de preţul pe care trebuie să-l plătească pentru a atinge, prin rodul talentului său, mătasea veşniciei, asumându-şi-l cu senină-tatea experienţei şi a conştiinţei lucrului bine făcut: “Eu sunt poetul singur/ Ce toate-n dor le duce/ Am numai nemurirea/ Și-un colț de stea pe cruce” (***Epitaf***).

(Deva, 14 iulie 2020)

(prefaţă la volumul ***Aşteptând exodul cuvintelor***, Editura Verbaniana, Craiova, 2020)

(revista ***Boema***, nr. (140)109/2020, p. 26, 27, 28)

*Gabriela Verban a decedat pe 28 noiembrie 2021, la Craiova, la vârsta de 60 de ani, în urma unei boli incurabile.

GLIGOR HAŞA – poeme (de) pe o margine de stea

Ori de câte ori un scriitor îşi îndreaptă paşii spre lumea veşniciei, în urma lui rămâne un gol imens, o prăpastie fără fund, o planetă mai săracă şi un soare mai palid. Chiar dacă „Moartea unui poet adevărat nu este un sfârșit, este numai o reacție chimică menită să separe aurul de impurități”, după cum afirma Ana Blandiana, vidul îşi face tot mai pregnant simţită prezenţa, odată cu trecerea timpului, în sufletul celor care l-au cunoscut şi apreciat. Cu atât mai mult, cu cât Gligor Haşa, la care facem referire, nu a fost doar un poet cu nerv şi originalitate, ci un scriitor complet, cronicar, eseist, istoric, romancier, culegător de folclor, pamfletar, publicist şi povestitor desăvârşit, cu şarm şi cu toate calităţile necesare pentru a reuşi pe plan literar.

În cei peste 60 de ani în care a slujit cu credinţă limba română (pe care atât de mult a iubit-o) prin profesia de dascăl şi importantele funcţii deţinute, el şi-a conservat elanul creator în peste 45 de volume publicate, punând pasiune şi dăruire în fiecare slovă cernută prin sita minţii. Bogata sa activitate pe ogorul literelor i-a adus un loc binemeritat în Uniunea Scriitorilor din România şi aprecierea multor personalităţi din agora literară. Unul dintre scriitorii importanţi ai judeţului Hunedoara, Radu Igna, care i-a dedicat un întreg volum (***Gligor Haşa. Omul şi opera***, Editura CronoLogia, Sibiu, 2014), spunea despre el că era „nepredispus la compromisuri”, „un ins incomod, mai ales pentru confraţi şi ziarişti care şi-au pierdut memoria şi care şi-au uitat trecutul”. Avea ca „avere biblioteca” şi dovedea „o bună cunoaştere a oamenilor”, posedând „un valoros şi larg orizont de cultură”, „abilitatea unor conexiuni” şi o latură „preocupat(ă) de social”.

Tot despre omul şi scriitorul Gligor Haşa, Sebastian Bara, directorul Bibliotecii Judeţene „Ovid Densuşianu”

Hunedoara-Deva, afirma în prefaţa volumului mai sus amintit că „întruchipează calităţile unui adevărat intelectual, ale unui om al Cetăţii căruia nu-i este indiferent nimic din ceea ce mişcă şi freamătă în jurul său”, condeiul lui lăsând „slove incandescente în literatura română”. „Verbul incisiv, de multe ori nemilos, dar de fiecare dată dureros de adevărat”, conturează portretul unui om de o „sinceritate nedisimulată”, cu o „personalitate complexă”, „cu un acut simţ civic” şi cu un suflet ce are „dârzenia dacilor pe care îi iubeşte atât de mult”.

Dumitru Hurubă, un alt scriitor de seamă al locului, îl aprecia (în posfaţă) ca fiind „unul dintre cei mai importanţi romancieri istorici contemporani”, „o prezenţă extrem de activă şi de inteligentă în domeniul literaturii, culturii în general”. A fost, de asemenea, „unul dintre dascălii, nu numai exigenţi, ci şi de probitate profesională”, rămânând, până la final, „un spirit vioi şi un activ coleg de breaslă scriitoricească”.

Cunoscând toate aceste amănunte despre personalitatea lui Gligor Haşa, este cu atât mai greu de păşit pragul noului său volum, apărut postum, la jumătate de an de la dispariţia sa fizică, a omului care (mi-)a fost un model de perseverenţă, entuziasm şi prietenie dezinteresată. Este un lucru dureros, dar în acelaşi timp necesar, pentru a-l păstra viu în memoria cititorilor, a celor care l-au preţuit ori care s-au simţit acasă în cărţile sale.

Risipit în toate (Editura Gligor Haşa, Deva, 2020) este un volum-autoportret, ce cuprinde circa 140 de pagini de poezie adevărată, scrisă în stilul cu care autorul ne-a obişnuit, încărcată de lirism, sinceritate şi trăire autentică. Prima poezie, care dă şi titlul cărţii, concentrează în versurile sale romanul unei vieţi împlinite (mai ales pe plan profesional), presărată cu experienţe diverse, începând „Din cruda tinerețe”, când „eu am făcut păcate”, conturând un adolescent responsabil, ce ştia să îşi asume greşelile, fiind conştient de faptul că omul, în trecerea lui spre eternitate, este supus ispitelor, deci imperfect. În călătoria sa spre maturitate, dobândeşte toate ingredientele necesare unui adult complex, cu valori morale bine înrădăcinate în ogorul cugetului: per-

severenţă, ambiţie şi, nu în ultimul rând, coloană vertebrală, în sensul metaforic al cuvântului („Obișnuit cu toate și risipit în toate,/ Nu cred c-am spus vreodată că asta nu se poate/.../ Făptură din lumină, eu am luat lumină/...// Cu potentații zilei nu am făcut contract”). Lumina simbolizează cunoaşterea, adevărul şi speranţa, armonia şi echilibrul, ca lege fundamentală a Creaţiei, semn că în subconştientul autorului exista dintotdeauna năzuinţa spre atingerea unei lumi spirituale, chiar dacă acesta nu o exterioriza.

Descoperirea iubirii îl metamorfozează pe tânărul serios şi introvertit („O inimă zbanghie, și lașă, și mișea,/ Avui din tinerețe, dar m-am dedat cu ea”), însă poezia o descoperă (mult) mai târziu, ca pe o şansă nesperată de a-şi exprima simţămintele refulate („O inimă pusesem talentului, drept gaj,/ Scriam poeme faine în drumul către Blaj”).

Gustul amar al trădării şi dezamăgirii nu i-a fost străin, mai ales că se autodefineşte drept o fire inconsecventă („Născut în Capricorn, mă chinuie capricii/ Și mă lovesc, cu pizmă, aproape toți amicii”), dar caracteristicile semnului zodiacal, amintite anterior, pe care şi le conştientizează şi de care este mândru, l-au ajutat să depăşească momentele grele şi să se apropie, în ultimul moment (măcar aparent), de Creator, îmbunătăţindu-şi relaţia cu El, aşa cum se întâmplă, în general, cu cel care îşi simte apropiat sfârşitul: „Împrăștiat în toate, cât încă se mai poate,/ Răzbesc, făcându-mi cruce, cu viața peste moarte;/ „Mă-ntorc spășit la Domnul, părelnic pocăit,/ Și-l rog: „Mărite Doamne, mă iartă c-am iubit!”

În a doua pagină de „jurnal” (poezia ***A fi ori a nu fi***), autorul ne dezvăluie traseul anevoios, cu multe obstacole („mă trezesc, buimac, la punctul de plecare”; „Croiesc poteci din munte peste munte”; „Prăpastia, sub pași, e iad și hău”; „drumul meu sisific” etc.), pe care l-a avut de parcurs de-a lungul vieţii, când singura (sau ultima speranţă) (i-)a rămas „Nădejdea de iertare”, chiar dacă unele precepte biblice contravin convingerilor sale („Nu cred în iad, o spun sub jurământ –/ Noi iadul l-am trăit aicea, pe pământ”).

Vârsta senectuţii vine la „pachet” cu înţelepciunea, dar şi cu neputinţa, cu regretul pentru timpul care s-a scurs în clepsidră, fără nicio posibilitate de a-l întoarce („M-am învechit în zile și nu mai știu să număr/ Câți ani purtați povarnic s-au adunat pe umăr”). Doar „inventarul” trecutelor iubiri mai poate aduce o umbră de zâmbet peste amintirile păstrate cu sfinţenie în sertarele sufletului: „M-a însoțit iubirea, urcând treaptă cu treaptă,/.../ Iubeam, deopotrivă, urâte și frumoase,/ Le dedicam sonete, idile și irmoase”. Conştientizând că „De serenade, timpul e rece și pustiu”, poetul ajuns la vârsta tâmplelor cărunte mai are tăria să traseze o tuşă de umor peste scena finală: „Și știu, o iau pe-alături, ca un moșneag nătâng;/ Mai pot iubi cu gândul. Nu știu de ce mă plâng” (***A fost cândva***).

Transformarea treptată a naturii, începând cu perioada când „A înflorit măceşul”, continuând cu cea în care „cireşul şi alunul” fac „trecerea spre vară”, apoi cu bogatul anotimp al culegerii recoltei, când „Gutuile grăsuţe şi prunele brumate/ Ne pregătesc în lăzi urări de sănătate” şi terminând cu lunile în care natura se odihneşte („un anotimp al naibii de urât”), este redată, de asemenea, cu farmec şi umor. Un alt pastel reuşit, intitulat ***April***, descrie cu meticulozitate mijlocul primăverii, când „adie boarea dulce din aripi de albină” şi „La geamuri iasomia crud amiroase iară”. Poetul savurează/vizionează imagini pline de prospeţime, ce îi produc o adevărată încântare: „O mierlă-n redingotă de boierie mare,/ Îmi mierluie o doină în crâng și pe cărare./...// I-atâta frumusețe, încât m-am îmbătat/ Cu bucurii mărunte, pe care le-am uitat”.

Aceeaşi frenezie poate fi resimţită în poezia ***Floral***, unde tabloul tărâmului mirific al patriei este idealizat, fiind prins în ţesătura versurilor aşa cum autorul îl simte curgându-i prin vene: „Cu verdele-negriu se-nvăluie pădurea,/ Explozie de alb spre rozaliu cireşii,/ La lizieră, dulce, mai triluie-ntr-aiurea/ Privighetoarea care îşi caută aleşii” şamd. Florile de cireş, ce simbolizează primăvara, frumuseţea şi puritatea, sunt totodată un semn al efemerităţii şi fragilităţii, dezvăluindu-ne sensi-

bilitatea unui poet aparent puternic şi stăpân pe simţămintele sale, care ştie să-şi camufleze cu iscusinţă vulnerabilitatea.

Eul liric se exprimă însă cel mai bine în poeziile patriotice, acolo unde autorul cu sângele clocotind de România îşi poate da frâu liber iubirii de neam şi ţară, ce îi copleşeşte fiinţa. Neliniştea pentru soarta poporului român, pe care îl „vede”, în continuare, în pericol, îi colorează nopţile în alb şi zilele în nuanţe de gri. El încearcă să insufle conaţionalilor săi, prin intermediul versurilor răsunătoare ca un dangăt de clopot, patriotismul de altădată, considerat astăzi desuet: „Nu pot să dorm și-aud, din deal în deal,/ Un clopot de alarmă și grijă în Ardeal:/ „Trezește-te, române!”, că mâine nu mai ești!/.../ Trezește-te! Ți se destramă țara,/ Te-acoperă, ca-n veac, rușinea și ocara!/...// Un tulnic plânge, Iancu și Horea lăcrimează;/ Trezește-te, române, că-i amiază!/ Trezește-te, că-i spre sfârșitul lumii” (***Ardealul în pericol***).

„Aici, în inimă de țară, într-o crevasă de cianuri”, pe un „tărâm de sânge, de cruci la margine de drum” (***Ardealul, tărâm de sânge***), Gligor Haşa se simte cel mai bine, se simte în largul său. Cu tulpina adânc înfiptă în această „Țară de fagi, de zimbri și de flori”, bocetul istoriei însângerate îi răsună în tâmple („Aud un clopot în Ardeal cum bate,/ Pe Mureș și pe Olt, pe Someș, mai departe.../ Dangătul lui prelung și legănat,/ Aminte ne aduce de când s-a-nstrăinat”), căci „În vaierul lui Horea, tras nemilos pe roată,/ E jalea unui neam cu întristată soartă” (***Aud un clopot...***).

În poezia ***Binecuvântă, Doamne, ţara***, autorul se întristează din cauza actualelor dezbinări politice şi sociale („Mă doare sufletul și-mi este de tot cuprins de putregai,/ Când țara geme, neamul plânge de-atâta chin, și of, și vai”), care transformă meleagurile idilice într-„o biată Românie”, mult diferită de „țara dodoloață” de altădată.

Spiritul de dreptate al poetului în venele căruia curge patriotismul ca un râu de lavă se reflectă în configurări lirice impresionante, unde se revarsă toată durerea pentru nedreptăţile suferite de poporul român, de-a lungul istoriei şi până astăzi: „Cu trăsnet, foc și pară, Măritule, lovește/ Pe cel ce-și

vinde țara și o batjocorește;/ Să-i fie casa Iad și patul copârșeu,/...// Blestem pe capul lui în fiecare zi/ Și când îl cată moartea, să nu poată muri;/...// Tot răul de pe lume să fie partea lui,/.../ Cercările lui Iov le poarte ca povară/...// Și să-l bocească Nimeni la groapa de gunoi!" (***Blestem***). Invectivele la adresa trădătorilor patriei continuă şi în poezia ***Ca Mihnea turcitul***, unde indignarea atinge cote maxime: „O aspră judecată, precum Apocalipsa,/ Să-l judece străinii, acolo, pe Tamisa;/...// De dreaptă judecată nicicând să n-aibă parte/ Încălcători de lege.../...// Păcatele din neam şi biblicul păcat/ Să cadă pe aceia ce pare c-au uitat/ Cum că pământu-acesta fusese ţară-odată".

Ca argumente trainice în sprijinul îndemnului la solidaritate a românilor sunt aduse fapte concrete sau idealizate de autor: „țara este Raiul ce nouă ni s-a dat" (***De ispăşit păcate***); „Pământul roditor cu lacrimi l-am udat" (***Desţărarea***); „Va mai fi ce-a fost odată, Vatra Românească, Vatră?/...// România mult iubită,/ Care-ai fost şi care eşti zăuitată prin poveşti;/...// Se zvoneşte prin ziare că va fi o zi cu soare/ Şi o ţară dodoloaţă – scumpa Românie Mare" (***Dor de România Mare***) etc.

Pe de altă parte, motivul dorului căpătă la Gligor Haşa valori simbolice, sugerând admiraţia şi ataşamentul său pentru meleagurile în care a prins rădăcini: „Dinspre Carpați răzbate și pe-ndelete vine/ Un dor de neam și țară, cu zilele senine;/ De la Brășeu la Mureș și până la Șieu,/ Un dor se aciuiază și plânge-n pieptul meu./...// În inimă de țară, din Olt în Baraolt,/ Vreau dorul să-l astâmpăr, să-l ogoiesc nu pot./...// Aș strânge dor în mine atâta cât încape-n/ Ținutul Transilvan întrețesut de ape" (***Dor de neam şi ţară***).

Patriot până în cea mai ascunsă fibră a sufletului, autorul uzează, ca sursă supremă de inspiraţie, de evenimente istorice importante ale ţării noastre (Marea Unire, luptele eroilor neamului etc.), pe care el consideră necesar să le (re)aducă în atenţia noastră, a cititorilor, ca să nu uităm cui datorăm libertatea de care ne bucurăm cu toţii astăzi. În ţara în care „Vin furi cu securile,/ Să taie pădurile!", fiindcă „Nimeni

știe, nimeni vede” şi „Noi cântăm de-a frunza verde” (***Frunză verde***), în această „Biată țară de jelanii”, de unde unii plecăm să „slugărim prin cele Spanii” (***Ia, dai, n-ai***), mai „Reverberează cântul „Treziți-vă, români”, pentru că „Purtăm un dor de veacuri, Unirea nu-i deplină”, iar „harta țării noastre are un alt contur” (***Iarna de-nfăptuit minuni***). Dorinţa sa de reîntregire este atât de fierbinte, încât aproape că pare să mişte şi pietrele: „Mă rog la Cer, cu lacrimi, mă rog la Dumnezeu,/ Să izbăvească românul neam al meu;/ Să fie dodoloață, iar, țara dintre ape,/ Din care-ntregul neam să poată să s-adape!/...// O Dacie-mplinită să fie țara mea,/ Minunea lumii noi, precum merită ea!” (***Mă rog...***).

În altă ordine de idei, fiind un semn de Pământ, drumul autorului spre evoluţia spirituală, spre „Cuvântul Dumnezeic”, nu este unul facil. El ne mărturiseşte fără reţineri această dorinţă (subconştientă) a sa de a creşte spiritual, de a se apropia de sursa divină, năzuinţă rămasă adesea fără ecou: „Am căutat cuvântul, îl caut cât mai pot,/ La Ioan Gură de Aur, la Pavel, peste tot./...// L-am căutat cu sârgul, la Shakespeare, în poeme,/ În ce scriseră alții, acum și mai devreme;/...// La Eminescu, magul, o viață l-am cătat,/ Dar el, Întâi Cuvântul, nu mi s-a arătat;/ În vizită la Babel, mersei, am fost la Mekka/ Și chiar şi în Egipt cătai Biblioteca...” (***Cuvântul***).

Schimbând (din nou) unghiul de exprimare a sinelui, descoperim în ***Elegie de mai*** un poet mereu îndrăgostit (dacă nu de România, de femeie, în ansamblul său), un bărbat care nu se sfieşte să-şi dezvăluie latura concupiscentă, regăsită prin nisipul amintirilor: „Curată cum e Cerul și pură tu erai,/ Minunea-ntre minuni, ca florile de Mai./...// Am înțeles chemarea, poftatecă, adâncă,/ Când te iubeam, întinsă pe florile de luncă;/ Te dăruiai ca mierea și miere tu erai,/ Când așterneam cearşafuri din florile de mai”. Ideea împlinirii prin iubire este continuată de acest mânuitor abil al cuvântului în poezia intitulată sugestiv ***Iubita...***, unde trăirile puternice sunt exprimate cu pasiunea unui îndrăgostit experimentat: „Iubita are sâni vicleni, pândind ca două mâțe,/ S-o tot săruți poftatec

în icul dintre țâțe;/...// Se dăruie cu-ncetul, de-a-ntotul, rând pe rând,/ Și e minunea lumii, nu poți s-o scoți din gând”.

Am mai putea spicui, desigur, din alte asemenea creaţii pline de farmec şi expresivitate, din care nu lipsesc patosul, umorul şi ironia fină, dar îi lăsăm cititorului plăcerea. Regionalismele şi arhaismele, presărate pe alocuri, dau o tuşă aparte versurilor, iar rima împerecheată, cultivată în majoritatea poemelor, conferă o tentă jucăuşă textului, armonioasă şi (cu un mesaj) uşor de asimilat.

Mergând pe firul acestor poeme apărute postum, (re)descoperim un naţionalist convins, caracterizat de curajul de a spune adevărul în orice împrejurare, care deţine(a) cheia magiei cuvântului şi care, în introspecţiile sale lirice, s-a dăruit pe sine, fără rezerve, în fiecare slovă. Ultimele sale gânduri sunt îndreptate tot spre semenii de acelaşi sânge („Binecuvântă, Doamne, poporul meu sărman,/ Ajuns la hula lumii, din an întru mai an” – ***Rugă***), dar şi spre divinitate („La cine să mă rog? Nădejde cât o fi,/ Eu cer ajutorare spre a mă pocăi!/...// Acum, la plinul sorții, mă-ntorc la Dumnezeu –/ Că nu-l găsesc niciunde, de vină sunt doar eu!” – ***Mă-ntorc spăşit***), în a cărei clemenţă îşi pune speranţa, considerându-se un păcătos şi autointitulându-se „Cainul, după tată și Abel, după mamă,/ Și biet ispășitor, român de bunăseamă” (***Păcat moştenit***).

Dacă dăm crezare cuvintelor lui Octavian Paler („A muri înseamnă a te muta într-o stea”), ne vine mai uşor să ni-l închipuim pe Gligor Haşa undeva, pe o margine de cometă, meditând la mândrele plaiuri româneşti şi continuând să scrie „poezia spovedaniei, a mărturisirii”, în stilul său preferat (versul clasic), unde „dăltuirea migăloasă a cuvântului, sincronia sa cu ideea şi Starea, sunt semne ale „omului vechi”, ale „poetul(ui) unei juneţi (prelungit şi recuperativ) romantice” (Eugen Evu, postfaţă la volumul ***Gligor Haşa. Omul şi opera***, de Radu Igna). Putem afirma, astfel, fără teama de a greşi, că, dacă „Unii mor fiind încă în viață”, iar „alții trăiesc și după moarte” (Valeriu Butulescu), cu siguranţă scriitorul Gligor Haşa se încadrează în categoria acestora din urmă.

Ultimul său volum, asupra căruia ne-am aplecat, constituie (printre altele) o adevărată lecţie de istorie, re-amintindu-le celor mai vârstnici cum a fost cândva România, iar pe cei mai tineri învăţându-i patriotismul şi respectul pentru valorile naţionale. Din poeme se poate creiona (auto)portretul moral al autorului, un îndrăgostit cu sufletul tânăr, cu o perseverenţă „geamănă adeseori îndărătniciei, pusă în folosul unei idei, chiar atunci când aceasta s-a dovedit don-quijotescă", şi cu „iubirea la amiaza trăirii, pentru oameni şi locuri" (***Gligor Haşa. Omul şi opera***). Biblioteca Naţională s-a îmbogăţit cu încă o carte, care, păşind spre nemurire, lasă în urmă o amprentă ce nu se va estompa niciodată...

(Deva, 16 august 2020)

(prefaţă la volumul ***Risipit în toate...***, Editura Gligor Haşa, Deva, 2020)

(revista ***Banchetul***, nr. 61-62-63/2021, p. 205-206)

*Gligor Haşa a decedat în anul 2020, la Deva, la vârsta de 82 de ani.

Katherine D. Mag – alchimista lacrimii de suflet

De poeta Katherine D. Mag nu am auzit niciodată până acum. Din puţinele cuvinte găsite despre ea pe internet nu am aflat decât că în spatele acestui pseudonim elegant se ascunde o femeie sensibilă, care se străduieşte, ca mulţi dintre noi, să-şi găsească locul într-o societate pragmatică, unde poezia este uneori marginalizată, iar sufletele delicate, stigmatizate şi neînţelese.

Acest lucru a fost mai mult decât suficient pentru a-mi stârni curiozitatea de a răsfoi paginile volumului de faţă (***Iubirea din vremi***, Editura eCreator, Baia-Mare, 2019) şi a încerca să-i descopăr secretele ascunse printre slove. Chiar de la primele versuri am fost condusă spre „scena” unei iubiri (cândva) incandescente, care s-a prăbuşit sub povara propriei greutăţi şi din care a mai rămas doar jarul regretelor: „Pe când se certa/ noaptea cu ziua/ m-am dezbrăcat de tine/ precum Iuda/ la cântatul cocoșilor/ alergând/ printre turlele de aramă/ dus-întors/ într-un timp fără timp/ numărând/ pietrele din gânduri/ ce-mi bășicau tălpile” şi bătătorind „cărarea din noi” (***Într-un timp fără timp***).

Rătăcită „în mulțimea tăcerilor”, autoarea încearcă să afle, sub noianul de frământări, cheia spre sufletul iubitului, îngheţat instant de un anotimp capricios, devenit peren: ”și te căutam cu inima/ prin toți trecătorii/ auzind pe asfalt/ pașii tăi stropiți/ de noroiul căderilor/ de noroiul durerilor/ de noroiul uitat/ peste noi/ și de cuvântul ce doare” (***Cuvântul ce doare***). Partenerul, care i-a fost cândva alter ego, sprijinind-o în orice împrejurare („mă legai la ochi/ să nu văd cerul cel gri/ nici sloiul de gheață/ să nu ating ramul/ cel rupt de poveri” – ***În marea căutare***), căruia „îi număra(m) paşii/ cu întreg trupul”, iubindu-l „adesea/ cu întrebări cu tot”, îi pare acum un străin: „Dacă.../ mi-ai fi iubit/ iarăși cuvântul/.../ ai fi auzit ecoul/ du-

rerilor prea multe/ și ploaia toată/ prinsă-n joc/ ce ți-a lăsat răspuns/ pe fiecare geam/ în fiecare an/ și-n fiecare timp” (***Cu întrebări cu tot***).

Zbaterea în lanţurile dezamăgirii şi ale singurătăţii continuă, ca într-un film de lung metraj fără *happy end*, la fel şi căutarea „prin cărţi ponosite/ şi pagini rupte din noi” a unei fărâme de trecut, care să-i hrănească poetei foamea de tandreţe, însă „norii/ ce-au scris/ pe ascuns poeme/ rupte din iubire/ păstrate și-acum/ în coperțile de plumb/.../n-au iertat/ pe nimeni” (***O rugă prin ani***).

Părtaşi cândva cu luna, ce „număra/ prea repede/ fuga din noi”, pe vremea când „Eram ca doi copii/ care-și pierdeau/ mereu numărătoarea” (***La ferestrele bătrâne***), îndrăgostiţii rătăciţi în desişul solitudinii ar avea nevoie de un miracol, pentru a se salva de ei înşişi, de deznădejdea survenită în urma despărţirii („tu, vremea mea/ oprește azi/ ecoul mut/ al disperării” – ***Vreme fără vină***), însă acesta este imposibil, fiindcă „suntem atât de goi/ și-atât de reci/ încât/ nu mai putem visa/ la viață/ s-a stins speranța/.../ și plouă peste noi/ un pod de lacrimi/...// nimic nu e la fel/ suntem/ două picături haíne/ iubind/ lama încinsă de oțel/ ce-a despicat/ tot ceru-n două” (***Uzi şi goi***).

Unele poeme sunt scrise din postura unui eu masculin, poate ca o năzuinţă tainică a autoarei de a se simţi răsfăţată şi iubită aşa cum a visat: „Iubito,/ din lutul cel sfânt/ de aseară/ rămas pe masă/ îți adun în căuș neputința”, căci „nimic/ cu ce mă îmbie timpul/ nu mai e la fel/.../ de când tu nu-mi ești/...// Și-și rupe bucăți/ din mine astăzi/ ziua frivolă/...// mă-ngână-n creștet tăcerea/ ce-oprește-n menghină/ timpul de ieri” (***Din lutul cel sfânt***).

Nostalgia şi regretul depănării cu repeziciune a existenţei terestre îşi pune pecetea pe cugetul poetei, devenită un „el” romantic (aşa cum şi-ar fi dorit să-i fie partenerul), ce păstrează în sipetul sufletului reminiscenţele unei tinereţi apuse prea devreme: „Femeie…/ ne colorează timpul/ cum știe mai bine/ pe tine/ de-a dreapta/ pe mine/ de-a stânga” (***Culoarea iubirii***); „tu femeie…/ numai tu/ poți iubi așa/ din

toate puterile/ cu tot ce doare-n lume/ o lume a noastră/ morbidă/ cu toate încheieturile/ pământului/ ce scârțâie/ de auzi/ noaptea.../ numai silabe/ împrăștiindu-se/ printre noi/.../ numai tu poți/ aduna tot ceru-n stea” (***O fărâmă de iubire***).

„E frig în toate”, mai spune „el”, „n-avem/ nici cărare/ și nici drum…/ mă țin de gard/ în plină iarnă/ obosind/ nămeții pe-a lor vale” şi „simt amar/ orgia/ iernilor din noi” (***Apus de iarnă***), poeta împletind albul anotimpului liniştii şi al contemplării cu cenuşiul gerului din suflet. Iarna semnifică totodată (re)găsirea eului interior, dar şi avatarul naturii în scopul revenirii la viaţă, ceea ce denotă că o umbră de speranţă planează totuşi peste aparenta „întunecime” din „colivia” de humă de găzduieşte sufletul autoarei.

Dragostea nu este o „afacere profitabilă” de ambele părţi, uneori dăm mai mult decât primim, dar (poate că) merită „sacrificiul”, chiar şi numai pentru câteva clipe de fericire, fie ea şi iluzorie: „Ți-am dat/ din primăvara mea/ cu împrumut/ și florile de măr/ în custodie/.../ ți-am dăruit din mine/.../ erai mireasmă/ de iubire/.../ ți-am dat/.../ din timpul ce-am avut/ prea multă culoare” (***Din primăvara mea***). Motivul timpului revine obsesiv pe parcursul volumului, marcând temerile existenţiale ale poetei ce se simte abandonată în braţele tenebrelor, tânjind să descopere, până nu e prea târziu, tunelul spre lumină.

Cu o viziune poetică unitară în ce priveşte tema abordată, Katherine D. Mag reuşeşte, precum un alchimist al suferinţei, să-şi metamorfozeze simţămintele negative în poezie, realizând din jelania unei iubiri „înmormântate” prea curând mici perle de suflet. Acestea sunt izvorâte din microcosmosul său lăuntric, în care se înghesuie, de multe ori, trăiri (atât de) contradictorii.

Dacă Albert Camus avea o viziune idealistă asupra dragostei („Să dărui totul, să sacrifici totul fără speranţă de răsplată, asta înseamnă iubire.”), la polul opus, autoarea cărţii de faţă are aşteptări (mari) de la cel drag, care nu i-au fost însă împlinite, versurile reflectând o iubire divinizată, dar aducătoare de prea puţină mulţumire. A meritat sau nu efortul,

nu ştim şi nici nu suntem noi în măsură să judecăm. Noi putem doar să ne bucurăm de un popas plăcut în grădina cu amintiri a lui Katherine, însoţind-o pe aleea străjuită de fantasmele trecutului, de care ea nu vrea sau nu poate să se desprindă...

(Deva, 28 iunie 2019)

(prefaţă la volumul ***Iubirea din vremi***, Editura eCreator, Baia-Mare, 2019)

(revista ***Sintagme literare***, nr. 5/2019, p. 65-66)

Emilia Stroe-Ţena – *Destin românesc*

Emilia Stroe-Țena este o autoare care bate cu încredere, alături de mulţi alţii, la poarta de aur a poeziei. Răsfoind paginile volumului său, ***Destin românesc*** (apărut la Editura Armonii Culturale din Adjud, în 2018, și reeditat, un an mai târziu, la Editura eCreator din Baia-Mare), mi-am amintit de îndemnul regretatei profesoare de limba română Maria Toma-Damșa (unul din primii mei mentori pe tărâmul literelor), membră a Uniunii Scriitorilor și a Asociației Scriitorilor Hunedoreni, plecată de câtva timp dintre noi, care îmi spunea că merită să scrii și despre poeții debutanți sau bătând la porțile recunoașterii literare, nu doar despre cei deja consacrați, fiindcă unii dintre ei sunt valoroşi, dar au nevoie să fie încurajaţi pentru a pătrunde în „cuşca cu lei” a literaturii.

Utilizând sursa aflată cel mai la îndemână, și anume cuvintele autoarei, premergătoare poeziilor, am descoperit că versurile cuprinse în carte au fost scrise în anul 1980, pe vremea regimului „de tristă amintire”, când Emilia era membră a Cenaclului literar „Zaharia Stancu” al Casei de Cultură Alexandria (Teleorman), condus de Teodora Stanciu. Astfel, am dedus că volumul asupra căruia ne-am aplecat este unul de debut în poezie, autoarea experimentând inițial proza și eseul (din care a publicat câteva volume), așa că îi urăm bun venit pe meleagul metaforei, acolo unde aripile abia înmugurite se pot înălţa spre zenit, dacă există curaj şi mai ales talent.

De la autoare (mai) aflăm că unitaritatea tematică a cărții s-a născut „dintr-un autentic semn de prețuire și admirație pentru peisajul românesc, extrem de pitoresc și de echilibrat așezat, ca și pentru poporul ce-l locuiește”, sentimentul patriotic de apreciat/invidiat regăsindu-se (chiar) și în titlu. Probabil nu întâmplător a fost ales, ca an al apariției iniţiale a volumului, cel al Centenarului Marii Uniri de la 1918,

pentru a redeștepta simțămintele anesteziate ale românilor dezamăgiți de turnura pe care a luat-o, de-a lungul anilor, democrația mult visată.

Poezia de debut, ce dă și titlul cărţii, demonstrează capacitatea de iubire necondiționată a autoarei pentru patria-mamă, sfidând timpul sau orientările politice ale momentului („Destin de poezie tu, ţară, îţi croieşti,/ Din cântec şi din vetre strămoşeşti”), ce o determină să-şi îndrepte în permanenţă gândurile spre locurile natale, acolo unde și-a petrecut o parte din odiseea limitată pe/de planeta „albastră”, unde suntem cu toții călători, sosiți ori plecați fără voie („Râul, câmpia, valea păstrează amintirea/ Discretei ondulări; nostalgic simţământ/ De tainică-mplinire vibrează-n infinirea/ Acestor mândri aştri cu frunte de pământ”), păşind în caruselul în care „sufletul, tot, urcă şi coboară/ Pe plaiurile line de poveşti,/ Ce încă lumi apuse înfioară” (***Destin românesc***).

Sunt de remarcat, de asemenea, sinceritatea și sensibilitatea poetei, cultivate pe ogorul sufletului, însușiri ce transpar și din următoarele versuri, subliniind mândria pentru originile sale/noastre îndepărtate în istorie: „Împădurite culmi brăzdând zenitul/ Din suflet treaz de dac şi de roman,/ Te cheamă într-un glas cu infinitul,/...// Tu, patrie-leagăn cu braţe de stea/…/ Te zugrăveşti etern pe ziua mea“ (***Ţara din inimă, ţara de vis***).

Mândria de a fi român este redată convingător (şi) într-una din cele mai reuşite poezii ale volumului şi mai apropiate de schema clasică a sonetului, ce merită citată în întregime: „Nici apuseni, dar nici soare-răsare;/ Pe un pământ al dreptei cumpeniri,/ Români a fost să fim, cu mândre firi,/ Trăind sub ceruri de transfigurare// Un orizont albastru de-mpliniri,/ De văi şi coame, blândă ondulare/ De-ncredere în noi şi-ngândurare;/ Floare de colţ pe plai de amintiri.// Pe suflet ni-i gravat adânc, cu sânge,/ Un chip de dac ce a murit râzând,/ Când hoardele duşmane-au vrut a-l frânge,// Iar numele în veci de veci a-i stinge;/ Veniţi, crescuţi din mituri, luptând şi apărând,/ Siguri ne scriem soarta, o frunză verde-n cânt!” (***Existenţa noastră***).

Zbuciumul neamului românesc şi echilibrul său precar pe frânghia destinului, de la începuturi şi până în prezent (chiar dacă acest „prezent" s-a petrecut cu aproape treizeci de ani în urmă), sunt realităţi triste, care nu au fost omise de autoare: „Sub zodii, când senine, când amare,/ Precum un vers cadenţele îşi poartă/ Pe-a timpului nemărginită roată,/ Cobori şi urci singurătăţi astrale" (***Cântec vechi***). Ea consideră că geneza poporului nostru a fost hotărâtă cu mult înainte, „Demult, când însuşi Timpul nu era pe lume/ Şi când Nimicul stăpânea poruncitor,/ Când Viaţa nu-ncepuse-a purta nume,/ Deşi mocnea în Ou, clocotitor/...// ...Atunci, când linii simple Istoria schiţau,/ Atunci, pământ şi apă, aer, foc,// Se rostuiră-n cald, senin noroc:/ Popor şi ţară, iată, se năşteau;/ Din umbre şi lumini destinul împleteau" (***Arhetip***).

Apar în prim-plan cele patru elemente primordiale (apa, aerul, pământul şi focul), unde apa este simbol al purificării, fiind totodată origine a vieţii şi mijloc de regenerare, aerul semnifică spiritualizarea, calea de comunicare dintre cer şi pământ, focul este cu dublu sens/rol (creativ şi distructiv), în funcţie de cum este folosit, pentru purificare/evoluţie sau pentru stagnarea/involuţia spirituală, iar pământul este mama tuturor, locul de unde vin şi unde se întorc toate fiinţele vii, simbolizând viaţa, (re)naşterea. Poeta vrea să ne transmită că poporul român are în fibra sa aceste însuşiri, de a-şi depăşi limitele şi de a păstra un contact continuu cu Creatorul, credinţa fiind cea care l-a susţinut în toate perioadele sale de restrişte.

Din unele poezii transpare admiraţia autoarei pentru puritatea vieţii de la sat, ce îşi păstra farmecul neîntinat în perioada în care au fost scrise poeziile, pentru natura mirifică, „nehăcuită" încă de lăcomia omului: „Din umbrare ninse cu argint de lună,/ Au pornit să zboare visele pe plai;/ Şi-n târziul nopţii, peste sat răsună/ Cântec de poveste şi de luna mai/...// Un inel de vrajă codru-ţi împleteşte" (***Transfigurare***); „Am fost în vraja de soare a lanului copt,/ În verdele-cărbune din bradul înalt,/ În plaja cea blondă-a nisipului cald.../...// Am fost aici, din vechime, fără vreun salt,/ Înscriindu-ne paşii pe file cu rod;/

În lupte de-am fost, bucurie, prohod,/ La graniţe mereu de veghe am stat.// Am fost deodată cu munţii şi cântul/ Martorii vii ai străvechii noastre istorii;/ Am fost freamătul, am fost gândul// De-a purta peste veacuri cuvântul/ Lăsat de părinţi spre înalt;/ Am fost cerc de lumină, ceas netulburat" (***Am fost...***); „Freamătul pădurii îl resimt mereu –/ Melodie pură cu scântei de foc,/ Picurând în suflet vrajă de demult,// Cu parfum de cetini presărând noroc,/ Cu crengi lungi, bătrâne, mirosind a lut,/ Somn purtând în ele, de răşină greu" (***Sonetul viselor de pădure***) etc.

Legătura poetei cu locurile de baştină este, după cum se poate constata, indestructibilă, sfidând vârsta, timpul sau distanţa: „Te gândesc, patrie, ţinut fermecat,/ În şesuri de vară, când ninge cu rouă,/ În seninul înalt din visul curat,/ În macii de foc sau când plouă./ Te gândesc, patrie, gură de rai,/ În horele cu spice şi stele,/ În argintul nopţii picurat peste plai,/ În legendele cu zmei şi Ilene,// În sclipiri tricolore – ideal împlinit,/.../ ...în a Daciei vatră,/ Columnă de istorie sacră, cântec undit…" (***Te gândesc, patrie…***).

Este de admirat fervoarea autoarei pentru pământul moştenit de la străbuni, entuziasm pe care, în urmă cu aproape treizeci de ani, a simțit nevoia să îl transpună în versuri, ce văd lumina tiparului (abia) acum, când patriotismul este considerat o „mască a fostului regim comunist", ieşit „din modă" şi lăsând locul dezrădăcinării/deștărării. Ce este, în plus, de apreciat la Emilia Stroe-Ţena, este faptul că „În poeziile sale nu flutură "stindardul partidului", nu apare "chipul luminos al conducătorului iubit", nimic din cuvintele asurzitoare. Autoarea și-a păstrat verticalitatea și a preferat să nu le publice în acele vremuri", după cum afirmă Elena Buică, o scriitoare româncă octogenară, stabilită de mulţi ani în Canada.

Nu în ultimul rând, salutăm curajul de a aduce în atenția cititorului sonetul, acest gen de poezie cu rădăcini vechi şi adânci, considerat de unii desuet, însă care și-a păstrat, din punctul nostru de vedere, farmecul și prospețimea, în ciuda trecerii anilor și a schimbării „trendului". Sonetul de tip

italian, cel preferat de autoare, ale cărui reguli au fost stabilite de Guittone d´Arezzo (1235-1294), deși cel mai cunoscut sonetist a fost Francesco Petrarca (1304-1374), pe lângă cele două catrene și două terține imperios necesare, cu vers de obicei endecasilabic, mai abordează un anumit tip de rimă – îmbrățișată în catrene (a-b-b-a// b-a-a-b) și încrucișată în terține (c-d-c// d-c-d) – cu o „ruptură" clară între catrene și terține, ultimul vers determinând o schimbare bruscă de subiect sau de ton. „Regula sonetului mai cere ca în text să nu se repete vreun cuvânt (exceptând, desigur, auxiliarele, prepozițiile, conjuncțiile) și ultimul vers să se constituie într-o „memorabilă maximă... În literatura română există și sonete care se abat de la schema clasică, „inovațiile" constând, fie într-o altă dispunere strofică, fie într-o altă schemă a rimelor, fie în altă măsură (decasilab, dodecasilab/alexandrin) etc." (Ion Pachia-Tatomirescu, ***Dicționar estetico-literar, lingvistic, religios, de teoria comunicației....***, Editura Aethicus, Timișoara, 2003).

Probabil că astfel se explică de ce sonetele din carte nu respectă cunoscuta „schemă clasică" sau mare parte a regulilor (inclusiv măsura, adesea variabilă, pe parcursul aceluiaşi sonet etc.), autoarea preferând să probeze, la fel ca unii dintre marii noştri poeţi, diverse „variaţii". Dacă este bine sau nu, nu ştim şi nici nu dorim să ne pronunţăm. Lăsăm această plăcere criticilor literari, care sunt în măsură să o facă.

Ca lector, care întâmplător este şi poet(ă), pot spune doar că versurile din volum se remarcă prin emoţie şi sinceritate, dezvăluind un eu liric „pasionat" de România, care a reuşit să-mi (re)trezească mândria de fiică a unei ţări hărăzite de Dumnezeu cu tot ce este necesar pentru a fi împlinită, respectată şi iubită de cetăţenii săi. Depinde doar de aceia care „poposesc" „Pe plaiul cel de doină legănat" (***Dor de ţară***), dacă această comoară de spiritualitate şi frumuseţe autentică va ajunge pe culmile succesului sau îşi va pierde, în cele din urmă, identitatea.

Eu nu pot decât să îi doresc autoarei să rămână la fel de „îndrăgostită” de „straiele” de romância şi să nu-şi piardă niciodată înflăcărarea pentru tricolorul românesc.

(Deva, 9 iulie 2019)

(revista ***13 PLUS***, nr. 202/2021)

Dumitru Buţoi – când lacrima poemelor inundă ochiul minţii

Dumitru Buţoi, născut în anul 1950, într-un sat din judeţul Prahova, este un nume cunoscut în peisajul literar românesc, mai cu seamă în partea Banatului (judeţul Timiş), unde s-a stabilit cu mult timp în urmă. Licenţiat în Drept, jurist şi master în specialitate, şi-a desfăşurat activitatea timp de peste 40 de ani în domeniul petrolului. Este un exemplu elocvent de cum se pot îmbina, în mod armonios (chiar dacă acest lucru este, aparent, imposibil), trei domenii diferite: o profesie care nu prea dezvoltă latura sensibilă a personalităţii, cu fotbalul şi literatura.

De la debutul cu o carte de reportaje/însemnări despre lumea petrolului din zona de vest a ţării (***Oamenii aurului negru***, Editura Helicon, Timişoara, 1993), căreia îi urmează alte lucrări/cărţi de referinţă, paşii îl poartă spre genul liric, dedicându-i (şi) acestuia din urmă mai multe volume. Membru al Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România şi al altor asociaţii umanitare sau culturale, devine, totodată, redactor-şef şi editor al mai multor publicaţii, printre care *Luceafărul de Vest* din Timişoara (fondat în 1987).

Volumul ***Poeme înlăcrimate***, publicat în anul Centenarului Marii Uniri (Editura U.Z.P., Bucureşti, 2018), asupra căruia ne-am propus să ne aplecăm, ne dezvăluie o faţetă inedită a poetului Dumitru Buţoi, aceea de patriot convins, ce nu se sfieşte să-şi declare iubirea fierbinte pentru ţara-mamă, unde a văzut lumina zilei şi unde destinul l-a ţinut de mână, trimiţându-i în întâmpinare Parce îngăduitoare, care să-i arate calea cea mai potrivită spre îndeplinirea scopurilor sale.

Constituită din două capitole (***Clopote de lacrimi*** şi ***Eminescu-i tot mai singur***), placheta cuprinde 35 de poezii scrise cu predilecţie la persoana I, pe un ton declarativ, în vers liber, unde eul liric emană francheţe şi patriotism nedisimulat.

În succintul argument de la începutul cărţii, autorul ne împărtăşeşte un adevăr dureros, şi anume că «Puţini sunt cei care astăzi mai încearcă să scrie ori să vorbească laudativ despre starea de veghe, starea de patrie şi naţiunea română, despre frumuseţile acestui plai binecuvântat de Dumnezeu, despre faptele de eroism cotidian, despre izbânzile, dar şi neîmplinirile inerente din viaţa unui popor greu încercat, a cărui istorie s-a scris cu lacrimi şi sânge».

Încă de la poemul-pilot al volumului (***Lumină albastră***) se resimte tonul confesiv, familiar, prin care Dumitru Buţoi ne mărturiseşte sentimentele sale calde şi sincere, dragostea nestinsă pentru semeni: «Eu vin/ În lumea voastră/ Ca un râu de iubire/ Ca un zbor/ De pasăre măiastră/ Zidindu-mă-n poem/ Ca un surâs în nemurire!/…/ Vin ca un înger/ Călăuzit de lumina albastră/ Ca un fulger între cer şi pământ!». Uzând de o simbolistică bogată (zbor, înger şi fulger), poezia sugerează dorinţa autorului de sublimare, de (re)găsire a armoniei interioare şi de eliberare din «cătuşele» de humă, de transcendere spirituală şi transformare lăuntrică, precum şi capacitatea intuitivă, pasiunea pusă în slujba lucrurilor/ oamenilor care contează.

În poezia ***Mă simt vinovat*** este injectată tristeţea poetului desprinsă din cruda realitate, în vremurile acestea de restrişte, când «ţara mea de dor/ a ajuns sărmana/ doar o parte ce se-mparte/ pe taraba lumii/ în folosul hoţilor/ care «ne-au furat… şi parfumul florilor din glastră» şi care «Vor fura mereu/ Până vei ajunge, ţară/ Piatra mea de suflet, piatră funerară!»

Preocuparea pentru problemele sociale ale trecutului şi prezentului continuă de-a lungul paginilor, Dumitru Buţoi reuşind să convertească suferinţa pentru neîmplinirile neamului său în versuri revelatoare, care ating sufletul: «Patria e-n lacrima mamei/ Ce şi-a mutat izvoarele sub pleoape/ …e în cuvântul ce uneşte/…/ e-n cugetul curat/ şi-n pana ce scrie istoria/ e-n strigătul de luptă/ al lui Ştefan, Mihai şi Horia/…/ E în credinţa românului/ De nicăieri şi de oriunde/ …e şi-n durerea noastră» (***Patria e-n lacrima mamei***).

Aventura lirică pe tărâmul unui românism pe cale de dispariţie nu se opreşte aici, poetul, simpatizant al ideii de «Românie dodoloaţă», îndemnându-i la Unire pe cei care mai cred într-un concept ce pare astăzi pură utopie: «Veniţi, români,/ să-nfăptuim Unirea,/ Veniţi la Mecca noastră, în Ardeal!» (***Veniţi la Mecca, în Ardeal***).

Atunci când locuieşti într-o ţară care «l-a pierdut şi pe Iisus», unde «la vama disperării/ libertatea din cuvânt/ şi identităţi se fură!» (***România-i la răscruce***), «într-o ţară tulburătoare/ În care dragostea/ De neam şi de popor/ Se pedepseşte cu închisoare», fiind «socotită… instigare la omor» (***Poem clandestin***), nu se poate să nu îţi dea târcoale «vulturii durerii» (***Şi noi iubim Basarabia***), iar în tâmplă să nu îţi bată «clopote de lacrimi». Istoria însângerată, ce glăsuieşte din cimitirele eroilor care s-au jertfit pentru libertate, ne readuce aminte «că-n patria de rouă şi nectare/…/ pe harta lumii/ suntem un brav popor între popoare» (***Clopote de lacrimi***).

Se spune că patriotismul este o însuşire a unui caracter puternic, un sentiment dobândit, ce ia naştere prin educaţie, prin studiu sau se formează într-un mediu prielnic. Gustul sălciu al dezamăgirii poate altera, în timp, acest apanaj al inimilor ce poartă în ele «o mare de iubire» (***Coboară cerbii***) pentru fraţii de acelaşi sânge şi pentru meleagurile natale, ceea ce nu i s-a întâmplat însă (din fericire) lui Dumitru Buţoi. El ştie că, «Pentru/ a descoperi sufletul patriei», este nevoie să privim mai întâi în noi înşine, să ne (re)inventăm şi, mai ales, să ne acceptăm aşa cum suntem, cu limitele sau imperfecţiunile aferente: «Atunci când, departe de casă/ Dorul te-nvinge/ Descoperă-ţi Tu sufletul/ în faţa istoriei/ şi-ascultă-n tăcere/…/ cum sufletul patriei plânge», fără să uiţi că «nu ai dreptul să taci». Extrapolând, autorul ne adresează, cu înflăcărare, un îndemn pornit din inimă: «priveşte în ochii poetului/ şi vei descoperi/ sufletul patriei în sufletul meu!» (***Descoperă sufletul patriei***), fiind de părere că «dincolo de viaţă/ Pământul străbun e tot ce rămâne/…/ Doar el ne ţine

verticali/ Când pasărea cu ciocul de fier/ Năvalnic ne bate la fereastră» (***Poeme înlăcrimate***).

El se consideră un privilegiat în ce priveşte familia dăruită de Dumnezeu şi locul unde a văzut pentru prima oară astrul care (ne) întreţine viaţa («Părinţii m-au botezat în râul/ Iubirii de ţară/…/ nimic mai frumos/ decât să te naşti în câmpie/ cu ochii plini de soare/ şi-nfăşurat în tricolor» – ***Sub semnul stelei mele***), un visător cu «sufletul incendiat de dor» pentru cei care i-au dat viaţă, întorşi la sânul veşniciei: «singurătatea mă sfâşie/ şi-ncătuşat de-a pururi/ în lacrimi şi cuvânt/ poetul solitar curge izvor de apă vie/ în căutarea părinţilor/ ce-au fost şi nu mai sunt» (***Dor de părinţi***).

Reîntorcându-se la «starea de patrie», cu care «te naşti şi mori o singură dată» şi care «E un focar ascuns/ Ce arde mocnit/ În vatra neamului şi-n sufletul meu/…/ e podul de lacrimi şi dor/ ce mă uneşte de-a pururi cu Dumnezeu» – ***Starea de veghe***), Dumitru Buţoi se autodefineşte ca fiind «un strigăt de durere/ multiplicat/ într-un prelung suspin», atunci când ţara mea/ precum o căprioară/ este ucisă în tăcere», iar noi «suntem uniţi în dezbinare» (***Căprioară ucisă-n tăcere***). El se imaginează «Într-o sală de aşteptare,/ Undeva, în Ardeal», unde «Călătorii discutau despre/ Mioriţa, Eminescu şi Decebal» (***Într-o sală de aşteptare***), cu regretul că «Aici şi dincolo de stele/ Avem mai multe cozi decât topoare/ Iar eu poet/ Trăiesc sărac printre lichele», în ţara în care «poetul se mândreşte/ că (…) mâine/ va fi o filă importantă din tomul de dosare» (***Contemporan cu hoţii***).

Ca martor al unor realităţi dureroase («accept să fiu zidit de viu/ la temelia timpului prezent şi viitor»), în care «Plânge istoria pe sub pământul reavăn», autorul speră «ca flacăra iubirii de ţară şi de neam/ în ochii mei cândva să nu se stingă» (***Plânge istoria***). El se simte acasă doar aici, unde «Limba română/ Va rămâne în vatra străbună/ Fântână şi izvor», unde «ne plângem durerea/ …şi eternitatea» în acest grai dulce, pentru că «Limba română este patria mea» (***Poem călător***).

Şi pentru că limba noastră înseamnă, printre altele, Eminescu, pe care poetul îl idealizează, numindu-l «conceptul de patrie şi demnitate naţională», «columna de lumină pe care se sprijină universul nostru de dor, lacrimă şi speranţă», «reperul de identitate românească, oriunde-am fi pe această planetă» (***Argument***, cap. al II-lea), conexiunea cu cel de-al doilea capitol este perfect realizată. El i se adresează Eminului într-o corespondenţă imaginară, într-un mod amical, fratern chiar, pe un ton nostalgic şi deschis («Cu degete de rouă îţi scriu pe zare/…// despre lacrima multiplicată-n floare/ despre poemul/ încătuşat în destin/…// Despre boala ce n-are vindecare/ şi bântuie la noi printre români/ e boala trădărilor/ de ţară şi de neam»), promiţându-i o întâlnire, cândva, pe o margine de stea: «aşteaptă-mă în universul unei lacrimi/ o eternitate să locuim împreună» (***Dragul meu Emin…***).

Pentru Dumitru Buţoi, Eminescu (mai) este «Everestul (său) de dor şi de cuvinte/…// …steagul ce flutură-n pustiu/ …lacrima ce şi-a mutat izvoarele sub pleoape/…/ …floare de latinitate/…/ …clipa de suspans între viaţă şi eternitate» (***O clipă de suspans***). Este evidentă adoraţia sa pentru geniul literaturii române, care, «vertical precum o lumânare», «arde imnic între cer şi pământ» (***Eminescu e tot mai singur***), sentiment transpus în versuri omagiale, de mare încărcătură emoţională, şi este de admirat, totodată, ataşamentul său faţă de valorile noastre naţionale, ataşament pe care încearcă să-l transmită şi cititorului.

Prin acest volum, uzând de un lexic simplu şi de metafore presărate cu parcimonie, însă exact acolo unde este nevoie, pentru a înlesni percepţia mesajului, poetul nu se sfieşte să ne împărtăşească gândurile sale cele mai ascunse: «Dacă nu m-aş fi născut om/ …/ Aş fi dorit să fiu copac/…/ să pot creşte mai înalt decât/ Carpaţii şi Hymalaia/…// Să pot/ Asculta neliniştea pietrei» şi «tăcerea pământului» (***Fericit să fiu un copac***). El intenţionează să revigoreze sentimentele naţionale ale românilor, acum, când dragostea de ţară este considerată un simţământ prăfuit sau demodat. Dacă a reuşit sau nu, rămâne la latitudinea cititorilor să hotărască. Eu m-am

bucurat de o lectură plăcută, care m-a reîntors la origini, la esenţa (mea) de român(că), locatară a unei ţări minunate, ce merită să fie pusă în valoare, apărată şi iubită…

(Deva, 10 septembrie 2020)

(revista ***Luceafărul de Vest***, trimestrul I, nr. 39-40/ 2021, p. 4 şi p. 14)

Manuela Cerasela Jerlăianu – *Întâlniri pe crucea vieţii*

Pe Manuela Cerasela Jerlăianu (născută în anul 1976 la Feteşti, judeţul Ialomiţa) nu am întâlnit-o niciodată personal, aşa cum nu i-am întâlnit pe cei mai mulţi dintre cei despre care am scris. Ne cunoaştem (după nume) de câţiva ani, din cenacluri on-line, acolo unde cei care au fost binecuvântaţi cu harul scrisului îşi dau „întâlnire" la sânul lui Euterpe. Fiind amândouă conectate la „antena" poeziei, nu era prea greu să ne găsim/remarcăm, mai ales că abordăm aceeaşi modalitate de exprimare a eului liric, şi anume versul clasic.

Am aflat de curând, tot de pe internet, că are studii de licenţă în management şi agroturism, precum şi o şcoală post-liceală sanitară. Ce au toate acestea cu poezia? Se pare că au, în cazul ei, cel puţin, Manuela fiind semnatară a câtorva zeci de volume de versuri, care îi reflectă foarte bine latura sensibilă şi personalitatea.

Unul din volumele a cărui fericită posesoare sunt, intitulat ***Întâlniri pe crucea vieţii*** (Editura Betta, Bucureşti, 2019), alcătuit din trei capitole (***Pe drumul crucii de poet***; ***Cuvintele, raiuri nescrise***; ***Totul între ieri şi azi***), cu o prefaţă generoasă realizată de Cezarina Adamescu, este o dovadă sau, mai bine-zis, un argument convingător al faptului că merită să scrii, indiferent de împrejurări, fiindcă „Viaţa noastră fără poezie şi muzică ar fi doar artificiu, iar sărăcia ne-ar fi strai de mare sărbătoare". Autoarea (mai) consideră că „Poetul este şi nu este..., fiind fiul tristeţii, al iluziei, al fanteziei nesfârşite... Numele lui rămâne sau nu ca ecou în timp, dar nu aceasta este cea mai importantă verigă din pricina căreia se scriu poezii, ci aceea de regăsire pe sine, atât a autorului, cât şi a cititorului" (***Cuvântul autorului***).

Şi este foarte adevărat! Ne regăsim încă de la poezia de debut a volumului, dedicată distinsei prefaţatoare, ce ne

vorbeşte despre „drumul crucii de poet”, un drum anevoios, presărat cu multe obstacole şi (dez)iluzii, cu „nepăsarea lumii”, care „Câte cuvinte ai să spui, pe toate le va şterge” şi care „Se uită-n jurul tău mijind, dorind să te zdrobească”. „Soluţia” pentru a nu atrage atenţia spre „încă un poet cu mintea-n dungă”, propusă de Manuela, este una, pe cât de originală, pe atât de amuzantă, dovedind că autoarea dispune de suficiente rezerve de umor şi ironie fină, pentru o „reţetă” reuşită: ”Aşa că, oricine ai fi, nu scrie mult, nici bine,/ Ci doar prefă-te că reverşi poemele din tine,/ La suflet pune-ţi balama, la inimă obloane/ Şi răstigneşte pana ta, bătând-o în piroane” (***Pe drumul crucii de poet***).

Următoarea poezie, ce merită citată (aproape) în întregime, face o „clasificare” savuroasă a celor care aspiră la titlul de artişti ai metaforei, după criterii realizate, probabil, din observaţiile autoarei pe scena vieţii reale: „Obosit de-ndrăgosteală, alergând pe străzi pustii,/ E poetul care scrie despre-amor în poezii;/ Dacă schimb un pic motivul, văd poetul-cântăreţ,/ Care scrie proza-n versuri, ca să pară îndrăzneţ,// Şi mergând pe firul aţei, tot bătând cu versu-n piuă,/ Văd poetul care-n noapte scrie-o carte pân’ la ziuă,/ După el vin gloată alţii, care critică rotund/ Capodopera înaltă, spusă pe un ton profund.// Arătându-se în treacăt, văd poetul care-n grabă/ Scrie două-trei cuvinte, apoi fuge-n altă treabă;/ El se vrea un prinţ în lume peste versul său de vis,/ Făcând nazuri precum pruncii, dacă ai ceva de zis.// Iar împiedicat prin rime se-ntrezare doar poetul/ Care scrie şi ascunde în sertar întreg caietul;/ El arată ce profundă este viaţa de poet,/ Dacă scrii în dorul lelii, apoi faci totul secret” (***Întâlniri pe crucea vieţii***).

Manuela Jerlăianu ne împărtăşeşte, în continuare, opinia sa legată de faptul că lumea poeziei este o lume uneori dură, unde nu rezistă oricine, iar preţul plătit poate fi adesea foarte mare, poate fi o rană pe suflet, care să nu se vindece niciodată: „Cuvintele sunt vii, dar se înşiră,/ Plecând convoi spre-aceia care ştiu/ Să judece tăios, lovind în liră,/ Întru tăcerea celora ce scriu”. Ea are o modalitate interesantă şi non-violentă (fizic) de a se „răfui” cu aceşti „piraţi” „care îşi

aruncă/ Al lor năvod de slove murdărit", uzând de talentul de mânuitoare a slovelor, dăruit de Creator: „Adun cuvintele ce vin izvoare/ Şi salt cu ele braţul înspre ei,/ Descătuşând tăcerea din zăvoare/ Cu sângele ce curge din condei,/ Apoi concep o altă poezie,/ Lovind în pieptul lor cu pana mea,/ Pân-oi zdrobi această nebunie,/ Care i-a prins sub lira lor cea grea" (***Pură socoteală***).

Din alte versuri dedicate poeziei şi/sau poetului, martir al propriei sensibilităţi, aflăm cum este contactată autoarea de generoasa muză („Mă inspir din fantezie şi din versul ce-l citesc" – ***Vă colind la ţărm de vise***), descoperim că, nu de puţine ori, ea a fost gata să renunţe la bucuria sau starea de bine pe care i-o provoacă acest „medicament" al sufletului („S-au înmulţit aceia ce scriu s-ajungă mari/ Şi dau cu barda-n mine, crezându-se mai tari/...// De astăzi mă retrag pentru un timp în care/ Voi răsări cumva în gând la fiecare" – ***De astăzi mă retrag***), dar şi că, în ciuda aparenţei fragile, este o persoană puternică, optimistă, ce nu se lasă învinsă de greutăţi, mai ales atunci când este sigură că traseul pe care o poartă destinul este cel corect („Priviţi cum mă înalţ dintre poiene,/ Cu aripi infinite de-ncercări,/...// Vă ştiu aproape, astăzi îmi e bine,/ Voi merge-n brazda sufletului iar,/ Să vă aduc ce cred că se cuvine,/ Când prin trăirea vieţii-ncep să ar" – ***Un albatros ce nu se dă răpus***).

În această lume cenuşie şi (tot mai) rece în care ne târâm existenţa, poezia este evadarea supremă, este tratamentul ideal împotriva depresiei şi angoaselor, a singurătăţii şi/sau nefericirii, iar poetul, un kamikaze neînţeles, ce îşi dă ultima suflare pe baricadele cuvântului („Defilezi de azi spre mâine, vrând poet să te numeşti"; „Versuri scrii pe ape tulburi"; „Vaietul îţi stă pe buze"; „laşi rana ta să cânte pe un ton prea dureros"; „Agonia mi te ţine strâns la piept, ca pe-un duşman"; „trăgând de slove, te înalţi dintre stihii"; „demonii coboară să-ţi conducă paşii-n mers" etc. – ***Eşti poetul fără nume***).

„Statutul" de poet, incert astăzi, este o condiţie mult râvnită, dar şi o coroană de spini, în acelaşi timp – un statut de care autoarea (încă) se îndoieşte, în ce o priveşte: „Nu ştiu ce

catedrală mă acceptă/ Să-mi las spovada-n faţă la altar,/ Fiindcă de-un timp am devenit suspectă/ Că sunt poet, dar asta e hilar./...// Nu ştiu să fac a versului croială/ Şi n-am a face pact cu vreun poet,/ Chiar dacă prind cuvintele-n beteală/ Şi gândul îl schiţez într-un portret”. Ea nu vânează titluri sau onoruri, ci este mulţumită să-şi „panseze” „rănile din piept” în „biserica de vise”, fiindcă „Acolo am un loc unde mă-nchin/ La gândurile mele, ce stau scrise/ Pe-un portativ de note în destin” (***Nu sunt poet***). Trecând peste modestia (sa) ne-justificată, mai reţinem opinia Manuelei în ce priveşte alte aspecte din dulcele calvar al bravilor cavaleri ai metaforelor, cum ar fi faptul că „Poeţii nu există, ei nu au fost vreodată,/ E numai poezia din suflet revărsată” (***Poet e Dumnezeu***) şi că sacrificiile făcute pe altarul slovelor nu au fost în zadar, pentru că „la cuvântul treaz, noi vom fi primii/ În inimile celor ce-or veni” (***Suntem poeţi***).

În afara meditaţiilor asupra menirii poetului şi a rolului poeziei în viaţa acestuia, autoarea dedică iubirii versuri pline de prospeţime şi debordând de sinceritate („La mine în casă, pe aripa vieţii,/ Se-aşterne zăpada iubirii din nou”; „La mine în suflet, iubirea-i o mare” – ***Te-aştept în al vieţii pridvor*** etc.), naturii înconjurătoare şi anotimpurilor („Copacii bătrâni se dezleagă de vechea ţărână.../ Şi-n lumea de gheaţă aleargă...”; „Furtuna doar vuiete ţese, că ploaia desculţă a fost”; „toamna se pierde-n eter”; „norii-ntre stele de ceară” – ***Cuvintele, raiuri nescrise***; „Sus pe casă curge luna...” ce „rupe-o frunză de pe-un ram” – ***Luna mi se-aşază-n geam***; „Luna aripa-şi coboară, ca o lacrimă de-argint”, „Zarea braţe-le-şi desface”, „Marea vălureşte stele”, „Soarele... ca un fiu de împărat” – ***Luna pe pământ coboară***; „...izvoarele se-aud/ Cum vin să se adape sub ochiul lumii nud”, „Luceferi în grădină coboară-ntr-un picior” – ***În susurul de ape***; „pe mugurul de viaţă dă din aripi o albină” – ***Primăvară, primăvară!***; „cântă şi iarba-n pădure”, „luna se-arată/ Cu ochiul ei plin de lumină” – ***Şi cântă iar cucul***; „toamna aripa-şi închide” – ***Metamorfoză 1***; „Cerul spulberă cenuşă dintr-o toamnă...”, „luna-n noapte, abătută,/ Lăsând pletele în zare” –

Metamorfoză 2; „un veac de iarnă descusut/ Cu fulgi de frig”, „Năluci de frunze se nuntesc” – ***Iarna se revarsă***; „Trec fulgii uimiţi prin cuvinte”, „Un soare ce bate la uşi”, „cerul de zi desfăcut” – ***Trec fulgii uimiţi*** etc.) sau unor momente/ persoane din cufărul/loja vieţii, care au inspirat-o (***Florăreasa***; ***Cosaşul***; ***E ziua sfântă de Crăciun***; ***Sunt zidar de carieră***; ***Când prietenii-s departe***; ***Am să beau cât voi trăi***).

Se remarcă, printre altele, în volum, predilecţia autoarei pentru lună, devenită personaj principal în mai multe poezii. Fiind un simbol cultivat inevitabil de scriitorii romantici, luna semnifică trecerea de la viaţă la moarte (sau invers), sugerând (şi) viaţa care se repetă ritmic sau (re)stabilind relaţia cu astralul, ceea ce ne indică o fire înclinată spre meditaţie şi reverie, spre căutarea sensurilor profunde ale existenţei, dar mai cu seamă a iubirii, fără de care nimic nu poate exista.

Înainte de toate, însă, cartea de faţă este un imn dedicat poeţilor şi poeziei, fiindcă poezia „Este viaţă şi e dor”, „e balsamul ce alină nesfârşit”, dar şi „un soare luminând în omul sfânt” (***Poezia este sfântă***), „iarba rară a sufletului meu” sau „drog” care „te vindecă de boala ce mi te ţinea flămând” (***Iarba sufletului – Poezia***). Manuela Jerlăianu nu se sfieşte să îşi pună în palma cititorului introspecţiile sale lirice, uzând de o prozodie satisfăcătoare, dar mai ales de magia iubirii, cum spuneam, care topeşte teama şi îndoiala, înălţând sufletul pe culmile cele mai înalte ale extazului. Chiar dacă necazurile nu au ocolit-o şi a cunoscut de tânără apăsarea golgotei („Revin cu paşii vieţii pe-acelaşi dârz baston”, „La uşă mă aşteaptă doi tei îmbătrâniţi/ Şi vântul ce-a bătut prin ani de suferinţi”, „Teii falnici.../ Străjeri vindecători la boala ce m-apasă”, „viaţa-ncununată de anii suferinzi”, „arcuiesc puterea durerii, când şi când” – ***Minune mi se spune şi înger***; „Mi-e frig în a vieţii cămaşă” – ***Ce iarnă e...)***, ea îşi continuă ascensiunea pe drumul ales de ursitoare, cu fruntea sus şi cu bucuria că poate împărtăşi semenilor din preaplinul inimii sale generoase.

Dacă Paul Valery susţinea că „Poezia este un joc”, noi putem afirma, extrapolând, fără teama de a greşi, că autoarea, vibrând pe frecvenţa acestui mod sensibil de a da valoare cuvântului, s-a „jucat” frumos cu figurile de stil, în căutarea sublimului şi întru delectarea noastră. Într-o lume care s-a îndepărtat de Sine şi de Dumnezeu, poezia rămâne, după cum ea însăşi afirma, „altarul în care intri cu tălpile goale şi cu sufletul uns cu mir sfânt (...), balsam pentru trup, suflet şi minte (...). Nu iubeşti autorul, ci versul. El este cel care te unge. Autorul este şi rămâne doar fabricantul acestui miracol nesfârşit...”

(Deva, 17 septembrie 2020)

(revista ***Sintagme literare***, nr. 17/2020, p. 57-58)

Tudor Cicu – atunci când ştii/crezi că *nu eşti în povestea aceasta*

Cu volumele lui Tudor Cicu (n. 1952) m-am întâlnit pentru prima oară acum câţiva ani, când, în urma unui premiu obţinut la secţiunea de proză a unui concurs organizat de un cenaclu literar on-line, am primit cadou (şi) o carte de proză memorialistică semnată de domnia sa (***Azaplar***, Editura eLiteratura, Bucureşti, 2015). Am fost încântată de şarmul şi sensibilitatea povestirilor inspirate de periplul său pe uliţa copilăriei, acolo unde răsună "cântecul amar al amintirilor" şi unde fiecare dintre noi se întoarce, ori de câte ori are ocazia, cu plăcere, dar şi cu nostalgie.

Ulterior, "contactul" cu două romane ale sale, ***Enigmatica Ema*** şi ***Necunoscuta***, ambele apărute la Editura Editgraph, din Buzău, în 2018, respectiv 2019, m-au convins pe deplin de talentul de povestitor cu care a fost înzestrat, unul ce ştie să stârnească, dar mai ales să păstreze intact interesul cititorului pe parcursul lecturii. Cu versurile lui Tudor Cicu m-am familiarizat ceva mai târziu (deşi a debutat cu poezie acum mai mulţi ani, în 2005), descoperind cu surprindere un lirism cald, învăluitor, dar în acelaşi timp sobru şi discret, pe care ştie să şi-l dozeze corespunzător, în creaţii literare pline de profunzime.

În noul său volum de versuri, ***Nu eşti în povestea aceasta*** (Editura Editgraph, Buzău, 2020), unul din cele cinci dedicate acestui gen literar, autorul defineşte poezia în manieră proprie, într-un mod interesant şi original, susţinând că ea "e o pasăre care zboară de la lună la pământ", "un car în care băieţi şi fete… au pornit spre poiana zânelor" sau "un fel de mânz înaripat" ce zburdă în inima norocosului dăruit cu harul scrisului, arătându-i "cum e să adormi în sufletul unei păsări" (***Cuvânt înainte***). Poezia de debut a cărţii (***Despre steaua care n-a ajuns***) constituie o încercare (reuşită) de a

“viziona“, împreună cu cititorul, temutul moment în care “se trage linie” la perioada terestră acordată de Creator fiecărui muritor, atunci când, sătul de “visele mele risipite prin lume ca furnicile”, “i-am zis sufletului: a sosit timpul!”. Poetul conştientizează/acceptă faptul “că vine un timp când/ fiecare rămâne singur cu Dumnezeu/ ca într-o încleştare cu stihiile mării” şi că, “dacă nu mergi pe drumul cel bun/ o a doua şansă nu mai există/ şi nimeni nu se va mai întoarce aici/ când se vor opri ca limbile ceasului toate”.

În continuare, “tabloul” devine policrom, prin intrarea în “scenă” a personajului feminin, o “ea” “plină de presimţiri nelămurite”, ce l-a făcut (cândva) pe autor să-şi audă “inima în ticăitul ceasului din gară” pentru “ultima oară” (***Gările vor fi mereu tăcute***). Aceeaşi “ea” (sau alta, nu ştim exact) “apăruse… în viaţa lui” într-un anotimp atipic, în care “visul se făcuse vară/ şi-n vară ningea”, învăţându-l că “norocul aduce cu sine/ şi multă amărăciune” (***Această poveste este o parabolă***). El se întreabă (şi ne face şi pe noi să ne întrebăm) dacă iubita ce-i împărtăşeşte romantismul, “bolnavă după frunza mov/ şi mesteceni goi” într-o toamnă care-şi scoate “caii din şopron”, fredonând “acest cântec trist, greu ca o povară” (***Hai, mai cere-i toamnei…***), este “cea scrisă în această carte” şi dacă merită “în cerul tău albastru să fac paşi”, mai cu seamă atunci când “cuvintele în mine se fac noapte” (***Nocturnă***).

Ursit să sufere din dragoste (“vei atârna iubirii ca-ntr-o salbă”; “jarul iubirii-ţi va muşca din trup”; “luna-ţi va surâde deochiată”), după cum “(m)i-a spus o ghicitoare peste vremi/ ce-avea şi bolta cerului în palmă” (***Pădurea fermecată***), Tudor Cicu rămâne un visător incurabil, ce aşteaptă ca Dumnezeu să-i dea “în dar pădurea fermecată”, sperând ca rănile trupului, dar mai ales ale sufletului, să i se vindece cu ajutorul leacului miraculos numit poezie.

Aşa cum se ştie, orice relaţie de iubire are şi momente de tensiune, după cum soarele este acoperit uneori de nori sau dispare (pentru un timp), înghiţit de furtuni avide. Ca atare, nici povestea de dragoste a autorului nu face excepţie

de la “regulă“ (“poetica noastră plutire/ din mâinile tale arunci”), în această viaţă “vicleană ca marea”, unde “singura haină, cuvântul“, este, până şi în cuplu, “un codru pustiu, jefuit” (***Cu mâinile tale***).

Făcând un salt substanţial de la iubire la condiţia fiinţei umane de astăzi, fiinţă captivă pe o planetă ostilă, unde “prin întuneric pândesc tot felul de hiene/ care au început să semene cu omul”, nu poţi să nu-ţi pui întrebări (deşi cunoşti uneori dinainte răspunsurile), aflând deziluzionat că, “dacă o singură dată ai fost cu grumazul pe butucul tristeţii/ ai fost toată viaţa fără să ştii” (***Fie şi preţ de o fulgerare***).

Toamna, anotimpul preferat al poeţilor, arată, în viziunea lui Tudor Cicu, “ca o gutuie pe etajeră”, fiind o perioadă propice pentru a auzi “cum desferecă un gând roata morii la şuvoiul poemelor” şi ”cum se va rostogoli încă un vis”, atunci când eşti în (dez)echilibru ”pe frânghia de rufe înşirând câte ceva din viaţă” (***Sub cerul ca o azimă***). În altă poezie (***Scrisoare toamnei***), aceasta ne este înfăţişată ca o ”frumoasă prinţesă/ cu trenă de aur şi falduri prea lungi”, ce dă vieţii autorului ”luciri de samur”. Se ştie că toamna are loc metamorfoza naturii, semnificând deteriorarea, îmbătrânirea şi moartea sau, în cazul de faţă, evoluţia de la tinereţe la etapa maturităţii, când entuziasmul şi inocenţa sunt înlocuite de înţelepciune şi cunoaştere. Tristeţea ce decurge din schimbarea la faţă a naturii, precum şi din cea lăuntrică, îl determină pe melancolicul poet să ne împărtăşească ”teama (sa)… care suie tiptil prin poeme” (***Doar toamna***), prezentă, în mod normal, la vârsta la care ”pădurea… şi-a plâns frunzele”, ”când soarele deja apus/ se scaldă în agonia lui” (***Va veni şi ziua să-ntreb***).

Familiarizat cu gândul că ”orice suferinţă nouă e trecătoare”, el caută mângâierea în braţele iubitei (imaginare sau nu), care să-i spulbere „durerea... de nelecuit” şi alături de care „ar trebui” să fie fericit” (***Picnic***). Aceleiaşi iubite, autorul se imaginează scriindu-i „dintr-un han cu ninsori”, în timp ce „ca bănuţii de-argint îşi zornăiau frunza/ mestecenii înşiraţi către lună”. În timpul acestui popas iluzoriu, visează la clipele

magice petrecute alături de ea, refăcându-se după călătoria în care „lupii în urmă sorbeau pe tăcute/ galopul îndrăcit al calului meu” (***Dintr-un han cu ninsori***).

Atmosfera de basm continuă, transportându-ne din nou într-un cadru de toamnă, devenită obsesivă la Tudor Cicu (la fel ca iarna, de altfel). Asta poate (şi) pentru că „frunza răvăşită se-aşteaptă uneori/ să îmi ridic iar pana şi chiar să scriu cu nori”, context în care muza generoasă îl face să se întrebe retoric: „sub lacăt să-mi ţin versul, ca pe-un proscris în turn?” (***E toamnă***). Urmează iarăşi, cum spuneam, tablouri de iarnă, unde „viscolul scheuna”, „ca-n Bruegel ningea” (***Ningea în decembrie***), „nici codrul sub crengi nu respiră” şi „năvalnice doruri.../ ca lupii din trup hăcuiesc” (***Tablou în iarnă***) sau unde, „rămas singur în cer şi ninsoare/ ca zidit într-un vers de Coşbuc”, autorul simte cum „visele din piept (m-)i se duc” (***Omul de zăpadă***).

Pendulând între cele două anotimpuri (iarna fiind o perioadă de introspecţie, de călătorie către eul interior, în care albul aduce cu sine gânduri pure, creatoare), eul liric îşi descătuşează trăirile cernite în poeme „dospite” sub semnul meditaţiei şi al reveriei, uzând de metafore revelatoare. Astfel, poetului îi revin pe retina minţii amintiri păstrate cu sfinţenie, despre bunicul său „mândru, frumos ca un zeu” şi despre cântecul de dragoste al acestuia („de friguri zaci şi te scoli,/ dar de asta – de dragoste – zaci şi mori... şi mori!” – ***Cântecul de dragoste al bunicului***). Tot despre bunic ne vorbeşte şi poezia ***Era timpul să răsară luna***, de pe vremea când acesta „căra secara din câmp” şi nu ştia că nepotul său va deveni scriitor sau că el (bunicul) „mâine va înhăma din nou caii pentru totdeauna”. Nu este uitată, desigur, cea mai scumpă fiinţă, mama, al cărei chip drag a legănat copilăria poetului şi care, „contemplând prin stele”, „din cer îmi cântă mai mereu în vis” (***Colinde sub cer***), pentru că „vine o vreme în care/ şi visul se-ntoarce-n pământ” (***Şi vine o vreme...***).

Continuându-şi confesiunea existenţială în care împleteşte clasicul cu modernul, Tudor Cicu simte, la apropierea de vârsta senectuţii, că „noaptea mă împinge/ în apele unor

gânduri” (***Cum toate sunt fum***), fiindcă temeri (ne)justificate „îl năpădesc pe cel/ din faţa căruia viaţa s-a retras ca o apă de mare”. Apropierea sa de „ţinta finală” îl face să se „vadă” „ca un spânzurat ce nu ştie de ce atârnă”, mai ales că salvarea în braţele iubirii este nesigură, pentru că ea (iubirea destrămată) „face din noi doar nişte fântâni secate”. Într-o încercare de reconciliere, el i se adresează partenerei cu o ultimă undă de speranţă în vocea raţiunii/simţirii: „ce bine ar fi dacă inima ta/ s-ar deschide cu cheia muzicii lui Bach/ şi iubirea ne-ar căra sacul cu scrisori prin nămeţi...”, sfârşind prin a-şi vorbi sieşi, cu gustul amar al singurătăţii mijit în creier: „oare să nu fie nimeni/ care să adune în el această tăcere?” (***Oare să nu fie nimeni?***).

Conştientizând că „în visul rămas îngheţat pe fereastră/ am îmbătrânit de ceva timp” (***De când poartă raiul inimii rugăciuni?***), autorului nu-i rămâne decât să se scufunde în „lacul temerilor” (***Asemeni vouă, prins***) şi să mediteze la faptul că, „după ce ai fost trădat de viaţă/ prăpastia din suflet nu pare fără fund”, însă această prăpastie naşte întrebări chinuitoare, care nu aşteaptă vreun răspuns: „cine are atâtea cuvinte să numească fericirea?” sau „de ce e atâta ceaţă la poarta unde îmi culc insomniile?” (***Ştirile aveau să vină mereu***).

Călător prin „viaţa-nălucă”, poetul îşi face „inventarul”, verificând raportul dintre plusuri şi minusuri pe puntea îngustă a existenţei, cu îngrijorarea celui care ştie că din faţa fatalităţii nu există scăpare: „ca valuri nebune pe mare/ speranţele mele s-au dus/ tresar cam la tot ce-mi năzare/ c-un deget la tâmplă adus./...// de regulă omul se-ncurcă/ în gânduri ca lişiţa-n stuf/ norocul nu-l poartă în cârcă/ cum moartea nu-l pune în puf” (***Ce aripi să am eu?***).

Revenind la comuniunea om-natură, întâlnită (şi) în poezia ***Doar iarna***, găsim un autor matur, ce se reinventează „cu versu-ngropat sub zăpezi” şi cu „clopote surde-n poeme”, care descrie cu farmec şi pricepere un anotimp ce „îşi scutură-n toană/ paltonul de gheaţă pe lac” şi „un şoim” ce „se învârte aiurea/ prin nori ce-şi deşiră securea/ sub luna ce

prinde contur”. Iubita întregeşte această secvenţă, prin faptul că, deşi este departe fizic de el (în poem, cel puţin), locuieşte într-una din cămăruţele inimii sale, dându-i forţa necesară să reziste în gerul existenţial: „te strig de pe crucea de gânduri/ cu pieptul străpuns de piron”. Dorinţa de a o aduce aproape este atât de intensă, încât e în stare să facă orice sacrificiu, chiar şi o vrajă („sclipeau viclean şi stelele prin arbori/ şi încă mai ningea cu fulgi prea deşi/ când ţi-am făcut un semn din vis să ieşi”), în speranţa că nu va mai fi nevoit să umble „cu umbra ta în minte” şi că „şoimii fericirii” vor zbura şi pe cerul său (***Încă de pe atunci***). „Steaua Fericirii”, însă, le este hărăzită „doar celor aleşi”, iar „de sub straiul amăgirii” este greu să ajungi în preajma ei (***Steaua Fericirii***).

În această tulburătoare poveste (în versuri) despre sufletul autorului, aflăm, printre altele, ce mare este însingurarea pe care el o resimte în iureşul evenimentelor („sunt atât de departe de toate/ încât poate nici nu mai sunt”), descoperim cum „în plasa unor vise orfane/ în cântec mă-nchid uneori” sau cum, asemenea unui „orb care dă la o parte/ tristeţea din drum c-un toiag” (***Sunt...***), înaintează prin păienjenişul regretelor („bolnav de dansuri străine/ n-am făcut nimic să împiedic vânturile în tornadă/ dând la o parte frunzele şi ţărâna/ peste care au trecut femeile ce s-au risipit/ şi... eu n-am ştiut să împiedic asta” – ***Prea puţin cer***).

Doar portretul femeii dorite, tatuat pe fiecare neuron, îl mai ajută să treacă „peste acest cimitir de gânduri” (***Până la stingerea soarelui***), ce îl demoralizează uneori („e timpul să-mi strâng pumnii în palton/ şi bun-rămas să spun la poezie”), femeie pe care o idealizează („te-aş aşeza pe cer/ ca pe-o gutuie pusă la fereastră” – ***Să fie toamnă...***) şi al cărei sprijin se doreşte a fi („erai speriată/ crezând că îmbrăţişările mele/ vor ajunge în oraş înaintea noastră” – ***La ce bun să pleci mai departe***). „Absorbit de paleţii unei mori în continuă rotaţie”, poezia, Tudor Cicu nu se poate imagina fără căldura iubitei, care să-l inspire şi pe care s-o venereze chiar şi în momentele de cumpănă (sau mai ales atunci), când „trece o pasăre prin rănile noastre” (***Odată am văzut***) sau „când plouă”

şi „stau la geam incendiind poeme” (***Despre călăreţii plecaţi la drum***).

Aşteptând „trenul ce mă va duce-ntr-o stea” şi visând „şirag de cocori prin poeme” (***Zvon de toamnă***), el se gândeşte şi la dragostea neîmpărtăşită („câtă iubire azvârlită degeaba” – ***Bucolică***) sau la „banca unde cândva îmi potrivisem inima/ pentru încă o singurătate” – ***Crochiuri de toamnă***). „Jefuit de nostalgii”, îşi risipeşte sufletul „în zborul unor păsări rămase pe şevalet”, simţind că „între mine şi toţi ceilalţi se întrerup mările” (***E vremea***) şi că „Dumnezeu deschisese fereastra în cer/ şi privea cu un ochi/ cum se înălţa destrămarea pe pământ”, în timp ce „pipăiam întunericul cu degetele/ până când s-a prăbuşit noaptea” (***Armistiţiu***). „Mimând fericirea” (***Dincolo de poveste***), el priveşte cum „viaţa se îndepărtează ca un vis de fiecare dintre noi” şi „zboară mereu prin locuri greşite” (***Nu aveam aripi***). Chiar dacă „viaţa mi-a fost ca o luntre”, mai afirmă autorul, sufletul rămâne „singurul neînvins care mai poate ţine cârma” (***O pagină de viaţă***), iar „iubirea îmi pare un roman încă nescris/ unde se cern amintiri ca într-un dans de umbre” (***Nu eşti în povestea aceasta***).

Dar credem că am fost îndeajuns de convingători. Mânuitor experimentat al condeiului, Tudor Cicu ştie să extragă briliante din experienţele sale de pe drumul fiinţării, pe care le dăruieşte cu generozitate cititorilor, încredinţat fiind că „viaţa nu-şi abandonează soldaţii pe câmpul de luptă” (***Poarta***) şi visând „precum poetul/ rătăcind pe mări de-absint” (***Balada celui care se visa sub ciobul lunii***) să le deschidă sufletul „celor care n-au înţeles în întregime fericirea” (***Dacă n-ar fi apus cu mult înainte soarele***). Dimensiunile universului său liric sunt variabile, dar întotdeauna suficiente pentru a cuprinde între graniţele lui zbuciumul, înălţările, căderile, entuziasmul, melancolia, iubirea şi tot ceea ce îl face să se simtă viu.

Neobositul şi ingeniosul scriitor buzoian, „descendent credibil al romantismului eminescian” (după cum afirmă Marin Ifrim), ne îmbogăţeşte spiritul cu o poezie adevărată, tera-

peutică, emoţionantă precum un „cântec sfâşietor” (Dumitru Ion Dincă) sau viguroasă ca „o lacrimă ce arde” (Aurel Anghel). Chiar dacă el ne mărturiseşte că „să plec îmi dau visele ghes” (de lângă iubită, din braţele lui Euterpe sau din această lume, nici nu mai contează), noi sperăm să mai rămână mult timp sub cerul poeziei, fiindcă, prin ceea ce scrie, dovedeşte că acest mod de exprimare este, aşa cum se spune, de esenţă divină („îngerii-n ceruri trag sfori/ să-mi scrie finalul la carte” (***Final de carte***), dar şi că, atunci „Când ne risipim, poezia este cel mai frumos punct de reîntâlnire” (Visar Zhiti, poet albanez).

(Deva, 24 septembrie 2020)

(revista ***Boema***, nr. 152 (10/2021), p. 35, 36, 37)

Dumitru Horlaci – privind la *străinul din oglindă*

Pe Dumitru Horlaci (sau Mitică, aşa cum îi spun prietenii) l-am cunoscut acum câţiva ani, într-unul din cenaclurile virtuale (*Cenaclul Poetic Schenk*) care şi-a lăsat amprenta asupra multor aspiranţi la titlul de poet. I-am urmărit periodic evoluţia, am privit din umbră "creşterea" sâmburelui de talent semănat în el de divinitate, îmbobocirea, înflorirea, furtunile care i-au scuturat petalele, iar apoi (re)înălţarea, uneori cu aripi frânte, a visului (său) de a împleti cuvântul în cea mai potrivită formă pentru a-l dărui, năzuinţa de a lăsa o urmă a trecerii sale pe planeta albastră…

Volumul de faţă este o invitaţie direct în arena sufletului (poetului), acolo unde se duc războaie cu sinele, unde revoltele lăuntrice îmbracă haina disperării şi a solitudinii şi unde soarele pare că s-a ascuns pentru totdeauna sub perdeaua dezamăgirii sau a neîncrederii. Încă de la poezia de debut te întâmpină o atmosferă sumbră, şocantă chiar, în care el se abandonează total, autodefinindu-se cu ironia celui ce pare să nu mai pună preţ pe nimic, nici chiar pe propria persoană: «nu sunt nici măcar un poet/ nici unul mic/ nici unul mare// sunt o stare de amorțeală de plâns/ de înmormântare/ ultimul trandafir aruncat pe mormânt/ ale cărui petale îmbrățișează țărâna/ sărută abisul infernul/ până la capăt/ fiorul pe care îl simți/ în diminețile reci/ și agonia nopților lungi/…// sunt suspinul ascuns de un zâmbet/ tristețea din spatele oricărui vis/ o pată pe chipul iubirii/ ca o umbră fără destin/ care vă umple paharul cu amărăciune/ și care/ dispare/ căutând nimicul» (***Sunt***).

Argumentele pentru această stare (nefericită) de lucruri par suficiente, mai ales atunci când «În ochii speranţei/ se târăşte o fiinţă abstractă», iar poetului «sătul de clişee», devenit «un fel de cupidon» al poeziei, «i se zbate ini-

ma» (***Poetul***), privind cum «prin cuvinte coboară noaptea” şi mirându-se de „ce întuneric se plimbă prin verbul a muri”. Nu ştim de ce el alege să facă „un salt spre nimicul inevitabil”, poate pentru că „funia tristeţii” îi „mângâie grumazul” (***Străinul II***) sau pentru că, învăţat „să plâng(ă) fără lacrimi” şi „să se întristeze de bucurie” (***Prizonier***), nu se mai miră că „atât de negru devine îngerul din fața mea” (***Minţit***). Îngerul, ce simbolizează o fiinţă supranaturală benefică, având rol protector, la Dumitru Horlaci are conotaţii (negative) adânci, sugerând că între el şi Dumnezeu s-a produs o „ruptură”, a luat naştere o prăpastie adâncă, peste care nu se poate trece pe o punte şubredă.

Starea de spirit apăsătoare se revarsă cu acurateţe pe parcursul poemelor, declanşând un şuvoi de simţiri contradictorii în cugetul cititorului, transmise de omul-poet ce refuză să îşi asume prăbuşirile din golgota numită „viaţă”, deşi conştientizează faptul că luptă cu morile de vânt: „o, Doamne, cum a devenit scrisul meu/ iarba de pe miriști” (***Ramuri***); „până la oase mă arde mânia în care speranțe se răsucesc se agită/ mă strâng cu mâinile lipite de albul hârtiei/ înconjurat fără scăpare îmi scutur sufletul biciuit/ de scame și alte nimicuri” (***Neucişi***). Deşi el pare să nu mai aibă putere pentru a ieşi din labirint, o umbră (slabă) de optimism (printre puţinele momente de optimism din volum) îşi face totuşi simţită prezenţa: „îmi las trupul să zacă/ printre arhangheli/ spre lumina care pâlpâie îmi târăsc sufletul/ sub tălpile grele/ oasele sfinților pocnesc/ iar vocea din mine încă vie mă cere cu împrumut” (***Capătul meu***).

„Nu știu nimic despre mine” (***Reciclabil***), ne mărturiseşte el cu aceeaşi sinceritate prezentă de-a lungul cărţii, învăţând/înţelegând că experienţa de viaţă te „modelează”, nu întotdeauna în mod fericit, că uneori trebuie să joci teatru („zâmbetul fals trăiește/ adânc în carne” – ***Condamnat***), ca să nu dai satisfacţie celor care s-ar putea bucura de suferinţa ta („publicul însetat de sânge/ țipă strident/ transmisiunea e live/...// pariurile curg precum/ transpirația de pe bărbia/ lovită de un upercut/ la roata norocului” – ***Maybe next time***), atunci

când, „cu viața la trântă/ ne tăvălim în mocirla lăsată de valuri” şi „pictăm un război iminent/ unde destinul/ conduce/ plutonul” (***Război***).

Deznădejdea poetului e atât de profundă, încât nu putem să nu empatizăm cu trăirile sale, chiar dacă nu ştim ce anume i le-a declanşat. Când cineva se simte „dezbrăcat de viaţă” şi „cu pânzele morții/ înfășurat”, trăind „veşnicia”, „un suflet rănit/ care-așteaptă/ din lutul uscat/ o voce să-l strige/ Lazăr/ vino afară” (***Vino afară***), este evident că există aspecte biografice mai mult decât triste, poate chiar tragice, în măsură să facă prăbuşirea inevitabilă. Să sperăm că autorul nu se va lăsa copleşit de ele şi că primăvara îşi va deschide din nou porţile în sufletul său, fiindcă „A trăi fără speranţă înseamnă să încetezi să trăieşti" (***Feodor Dostoievski***).

Prizonier în „trupul/ ruginit de apocalipse”, autorul reuşeşte rareori să se elibereze de gândurile care îl macină, doar pentru a povesti, din când în când, „toamnelor mele/ cum s-au născut/ ca să moară/ în mine” (***Toamnele mele***). Ocurenţa morţii în text sugerează o desprindere de aspectul spiritual al existenţei, dar există (şi) o parte pozitivă, aceea că moartea are (şi) puterea de a regenera (aşa cum se întâmplă în natură, de exemplu), dezvăluind orizonturi luminoase, peste pragul dintre lumi, celui care nu şi-a pierdut credinţa.

Pentru fiecare gladiator al metaforelor, soluţionarea cu ajutorul poeziei a cataclismelor fiinţiale ar trebui să rămână o alternativă demnă de luat în seamă, mai ales atunci când acesta ştie să mânuiască tropii cu abilitate şi să strecoare un lirism nedisimulat în fiecare slovă, aşa cum este cazul lui Dumitru Horlaci. Faptul că împărtăşeşte cu noi momentele sale de cumpănă demonstrează că o fărâmă de încredere tot s-a „rătăcit” pe undeva, printr-un ungher al sufletului şi îi dorim ca ea să estompeze, pe viitor, măcar puţin din risipirea uneia din raţiunile existenţei, speranţa, pentru ca el să nu se mai simtă doar „o idee/ pe buzele altora” sau o „vorbă deșartă/ strivită de vânt” care „caut(ă) mormântul/ bucăţica mea de pământ/ unde/ refuz să exist”. Chiar dacă Dumnezeu „va trage fermoarul” într-o zi peste fiecare dintre noi (***Sunt***), important

este cum călătorim pe drumul spre poarta unde El ne va întâmpina...

(Deva, 20 octombrie 2020)

(*Cuvânt înainte* la volumul ***Străinul din oglindă***, Editura Amarol, Bucureşti, 2020)

(revista ***Sintagme literare***, nr. 17/2020, p. 56-57)

Virgil Ioviţa – mărgăritare de gânduri pe portativul vieţii

Virgil Ioviţa (n. 1946) este un scriitor născut pe meleaguri doljene, care a prins rădăcini pe pământ hunedorean, acolo unde l-au purtat paşii tinereţii şi unde şi-a găsit iubirea. Cu toate că a debutat destul de târziu (1993), în jurul vârstei de 47 de ani, şi-a luat în serios „rolul” de prozator şi romancier (ocazional, cronicar), dovedindu-se stăpân pe mijloacele de expresie şi făcând din scris mai mult decât un hobby – un „pansament” al angoaselor şi singurătăţii lăuntrice. Ca (fost) absolvent al Şcolii Militare Superioare de Ofiţeri din Braşov, ne dovedeşte că, uneori (în cazul său, cel puţin), literatura poate face „casă” bună cu milităria, chiar dacă cele două par, iniţial, antagonice.

Noul său volum ne propune o faţetă inedită a autorului, aceea de gânditor/sfătuitor/”ghid existenţial” ajuns la vârsta la care se naşte, de obicei, dorinţa de a împărtăşi semenilor din roadele dulci-amărui ale înţelepciunii culese din „pomul” unei vieţi mai mult sau mai puţin zbuciumate – de muritor îmbarcat pe corabia de vise, în scurta şi/sau aventuroasa călătorie pe mările de lacrimi ale (dez)amăgirii. Cartea include aforisme dispuse în ordine alfabetică (după iniţiala tematicii), ce evidenţiază aspecte considerate de autor importante, „drumuri” pe care fiinţa umană păşeşte, nu întotdeauna în mod voit, dar care sunt necesare pentru progresul ei spiritual.

Găsim, printre altele, cugetări (selectate aleatoriu) despre: adevăr, bucurie, deznădejde, ambiţie, speranţă, familie, ignoranţă, habotnicie, sănătate/boală, înţelepciune, cinste, caracter, noroc, poet/poezie, tradiţie, optimism, umor, talent, (pre)judecată, prietenie, respect, virtute, sinceritate, recunoştinţă, (i)responsabilitate, succes, voinţă etc., dar şi aforisme amintind subiecte „grele”/dureroase, ce au preocupat, unele dintotdeauna, altele mai de curând (istoric

vorbind), fiinţa umană (evoluată): destin, suflet, (ne)fericire; viaţă, moarte, nemurire; timp, veşnicie; tinereţe/bătrâneţe; rai/iad, păcat, democraţie/libertate, naţiune/ţară, credinţă/ religie, filosofie, conştiinţă, eroism, extremism, (ne)dreptate, nobleţe, mediocritate, frică, raţiune, istorie, patriotism, politică, ideal, justiţie, pace/război, revoluţie, sclavie, iubire şi multe altele, pe care cititorul le va descoperi, dacă va avea răbdarea să le caute, în paginile cărţii.

Unele cugetări relevă trăsături negative de caracter, respectiv fapte/sentimente reprobabile, întâlnite la unii dintre semenii noştri „certaţi” cu divinitatea sau/şi cu ei înşişi: ură, egoism, orgoliu, invidie, şarlatanie, ipocrizie, încăpăţânare, naivitate, trândăvie, abuz, exploatare, obrăznicie, impostură, lăcomie, viciu, discordie, josnicie, laşitate, perfidie, vulgaritate, lăudăroşenie, tiranie, minciună, nerecunoştinţă, prostie etc. Autorul înfierează (aceste) defecte ale fiinţei umane, care vor continua să se manifeste atâta timp cât va exista pământul, fiindcă păcatul adamic continuă să lucreze nestingherit în (sub)conştientul fiecăruia dintre noi, mai ales atunci când nu luptăm cu toate „armele” pentru a-l stârpi sau când virtutea (ne) pare doar o utopie.

Din mănunchiul de mărgăritare aforistice al lui Virgil Ioviţa aflăm lucruri esenţiale pentru o viaţă în spiritul adevărului şi al dreptăţii (în viziunea sa), învăţăm cum să ne ferim de comiterea unor greşeli grave sau de oamenii falşi ori maliţioşi, cum să nu cădem în „plasa” autosuficienţei sau a vanităţii nemăsurate, cât de periculoasă poate fi, uneori, sinceritatea, dacă este bine (sau nu) să riscăm în anumite situaţii etc. „Curajul orb și lașitatea sunt primele care ne ajută să cădem în prăpastia destinului”, ne atenţionează autorul, amintindu-ne că „Ambițiile deșarte și mari aprind repede sufletele mici...”, că „Ai atâta valoare cât preț dai ființelor și lucrurilor din jurul tău”, iar „Cunoașterea, oricât de profundă și vastă ar fi, dacă nu are o temelie morală, mai mult dăunează decât folosește”.

Avem, totodată, ocazia să aflăm că drumul succesului şi/sau calea spre fericire nu sunt deloc uşoare, dacă nu sunt

însoţite de iubire („Numai o viață trăită în adevăr, corectitudine și dragoste” ne poate „dărui” o moarte fericită”), şi că „Pre-ocuparea cea mai importantă a unei societăți anarhice și mediocre este aceea de a-i îndepărta pe oamenii de ispravă din mijlocul ei, folosind toate mijloacele posibile și imposibile, legale sau ilegale”. Din perspectiva pesimistă a autorului se conturează imagini desprinse „parcă” din întâmplări reale, probabil din rucsacul său existenţial (şi nu numai), dintre care distingem lupta pentru supremaţie într-o societate atinsă de penelul maliţiozităţii şi al pleonexiei: „Indivizii batjocoritori au puține idei, și acelea sunt pline de răutate”, ei „se hrănesc cu plăcere din ura ce-o primesc de la toți cei pe care îi ne-dreptățesc”; „Degeaba talent și multă știință unde nu-i nici urmă de conștiință”; ”Acolo unde minciuna defilează cu pieptul plin de decorații, adevărul șontâcăie undeva, lăsat la urmă” sau: „Cruzimea este rodul unei inimi nefericite și al unui suflet lacom și laș” etc.

Din dezamăgirea autorului tragem concluzii pe măsură, şi anume: „În casa săracă și curată a cinstei se urcă anevoie, cu răbdare, treaptă cu treaptă”, în timp ce „În palatul ticăloșiei se folosește obligatoriu liftul”, sau: „A fi curajos înseamnă să-ți închini viața unui ideal măreț, unor fapte care sunt de folos întregii omeniri, și nu a te lupta orbește pentru bani, bunuri și iluzii deșarte” etc.

Din lista (dez)iluziilor nu putea să lipsească cea care lasă urme adânci pe suflet, pentru că nu este „Nimic mai dezolant, ca atunci când constați că sunt săvârșite răutăți în jurul tău tocmai de acei oameni pe care îi credeai buni și corecți”, iar pasivitatea/resemnarea nu este o soluţie, în momentul în care ar trebui să ripostăm, în loc să ne plecăm capul („Cel ce își folosește deseori ceafa în locul frunții nu trebuie să se supere dacă, într-o bună zi, ajunge în jug.”). Semnatarul acestor învăţăminte are totuşi credinţa că „vinovaţii” vor plăti cândva, atunci când divinitatea va hotărî că este momentul pentru a fi traşi la răspundere sau când ei înşişi se vor (auto)distruge: „Mijloacele care te-au ajutat să

ajungi cineva pe nedrept sunt cam aceleași care te vor doborî ori condamna într-o bună zi”.

Din tot acest cenuşiu vătămător de simţăminte se întrezăreşte o mică rază de lumină, ce transpare din poezie, „panaceul” universal – „altarul unde sufletele însingurate depun ofrande Spiritului Vieții” sau „limbajul comun a tot ce există în Univers”. Autorul consideră totodată că „Arta ne ajută să auzim suspinele și să înțelegem suferințele ființelor și neființelor...”, dar că aceasta, realizată „fără morală este șarlatanie, toană și deseori un fel de batjocură. Este josnicie, păgubindu-l în primul rând pe așa-zisul artist”. El mai crede că „Numai oamenii buni și corecți pot scrie cărți valoroase și folositoare” şi că „Batjocoritorii, alături de proști, sunt indivizii care dau tonul certurilor și scandalurilor în orice țară...”.

Este greu de crezut că, în acest scenariu funebru, este loc şi de (alt)ceva pozitiv (pe lângă atingerea fericită, dar tot mai rară, a baghetei poeziei, de care aminteam). Atunci când „Mizeria socială și nedreptatea din lume sunt menținute de către invidia, egoismul, lăcomia, ipocrizia, vanitatea și iresponsabilitatea majorității oamenilor”, nimic nu mai poate funcţiona corespunzător. (Ne) mai rămâne doar speranţa în mai bine, care să echilibreze, cât de cât, situaţii de viaţă ce par din start sortite eşecului. Dar ne oprim aici, pentru a lăsa (şi) cititorului şansa de a se regăsi printre reflecţiile presărate fără parcimonie de-a lungul cărţii.

Lev Tolstoi spunea că „Înţelepciunea înseamnă să ştii unde să te opreşti, să ştii ce este permis şi ce este interzis”, iar Albert Einstein susţinea că ea „nu este produsul şcolarizării, ci al încercării de o viaţă pentru a o căpăta”. Iată că a sosit momentul în care „încercările” scriitorului hunedorean Virgil Ioviţa, aflat la cotitura drumului spre senectute, s-au concretizat într-un „jurnal” al cugetului sau al experienţei, unde, asemenea unui joc de puzzle, „piesele” se aşază (parcă) singure, acolo unde le este locul. El şi-a adunat, din buchetul anilor, acele „experimente” care i-au lăsat urme adânci în suflet, pentru a ni le dărui, împreună cu intenţiile sale bune. Dacă vor avea sau nu ecou în sufletul cititorilor, rămâne

de văzut. Mărturie vor rămâne însă cuvintele încărcate de melancolie ale autorului, în care se îngemănează nostalgia trecerii timpului, ce nu mai poate fi întors din caleaşca veşniciei, cu acceptarea realităţii, a ceea ce nu mai poate fi (pre)schimbat: „Poate că amintirile se adună laolaltă, încercând să se coaguleze într-un ultim gest, care să-ți aparțină numai ție o veșnicie. Cum poate fi o clipire a pleoapei ori o ridicare de deget... Un surâs înghețat..., un oftat împietrit..., un nimic”.

(Deva, 22 februarie 2021)

(prefaţă la volumul ***Aforisme, cugetări, gânduri…***, Editura Emia, Deva, 2021)

(revista ***13 PLUS***, anul XXIV, nr. 201/2021, p. 27-28; ***Palia Expres***, Orăştie, nr. 46(1085), decembrie 2021, p. 4-5)

Ion Popescu-Brădiceni – *Rob la poezie*

Ion Popescu-Brădiceni (n. 1954), despre care Ion Cepoi afirma că „este ultimul mare simbolist român” (*Gorjeanul*, anul VII, nr. 1797, 9 februarie 1996), vine în întâmpinarea cititorului cu „o carte, pe cât de insolită, pe atât de originală”, presărată cu „o poezie stranie, plină de simboluri şi însemne vechi” (Liviu Ioan Stoiciu, coperta IV, *Ars poetica transversalia*, Editura Scrisul Românesc, 2013), care incită şi îndeamnă la meditaţie.

Doctor în filologie şi în hermeneutica literaturii, cu un palmares de invidiat şi cu o experienţă de o viaţă în domeniul Literelor, membru al Uniunii Scriitorilor din anul 2020, acest autor plin de entuziasm şi originalitate nu oboseşte să ne surprindă cu roadele sale încărcate de sevă, de pe ogorul cuvântului. El ne propune o nouă „Doctrină Transmodernistă”, mizând pe „străluminările din frumuseţea Noului Stil”, în care „sacrul şi profanul se infuzează reciproc cu arcele voltaice ale expresivităţii dublonoetice, voluntară şi involuntară, adică spontană” (după cum el însuşi declară).

În volumul la care facem referire (***Rob la poezie***, Editura PIM, Iaşi, 2020), alcătuit din 12 cicluri cu titluri interesante şi sugestive, fiecare în parte constituind o metaforă în sine sau o imagine criptată (***Coline de jar***; ***În limba cea poezească***; ***Litanii pe rug***; ***Spiritul creaţiei***; ***Sonete de vacanţă***; ***Poemul emergent din halou***; ***Poeme ţesute în război***; ***Douăsprezece dezvoltări ale unor metanostalgii până acum ţinute secrete***; ***...Şi douăsprezece răsfăţuri într-o limbă poezească din Regatul Criptofaniei***; ***Întoarcerea stilului***; ***Metamodelul unui poem planând, transfinit, peste lotuşi, lauri şi lepidoptere***; ***Simbol şapte***), se răsfaţă circa 80 de poeme încărcate de un lirism matur, împănate, pe alocuri, cu grafica inedită a lui Petru-Ilie Birău. Spre final, regăsim trei ***Addenda***, ce conţin

câteva (micro)poeme ale autorului, unele fiind traduse în limba rusă de Valeriy Ţîbulenko, iar altele în limba engleză de Dan Adrian Popescu şi Silviu Doinaş Popescu.

Călător într-o lume imaginară (sau nu), populată cu personaje/imagini mitologice, lume în care „Politica devenise un fel de ciumă,/ lepră, cancer ideologic, pandemie/ de coronavirus”, unde „Vrăjitorul cu mantia înstelată mă vizita/ o dată la şapte zile, când mă invita/ la ceremonia de reiniţiere/ a tribului în legislaţia/ şerpuitoare” (***Vânt dinspre Hiperboreea***), poetul renunţă la conexiunea sa cu orice formă de guvernare, în favoarea „însămânţărilor de toamnă,/ în regatul lui Cyrus”. Asemenea unui Robinson Crusoe al timpurilor străvechi, el îndură singurătatea „ca un stoic”, într-o „colibă în pădure”, pictându-şi „pe un vas minoic” „o figură de om”, pentru a-i fi partener de conversaţie în domeniile sale de interes („filosofie şi alchimie”). „Momentul” este prielnic eului liric pentru a se ocupa de „propria interioritate”, asemenea lui Enkidu, protagonistul poemului antic ***Epopeea lui Ghilgameş***, ce trăia retras, departe de orice aşezare omenească. Referirea la şarpele Ouroborus, simbol al unităţii primordiale, denotă preocuparea autorului pentru spiritualitate, pentru depăşirea limitelor percepţiei umane, pentru înţelegerea „funcţionării” ciclului fără sfârşit al timpului şi spaţiului cosmic. „Vizita” la şapte zile a „vrăjitorului”, amintită anterior (şapte fiind considerată „cifra lui Dumnezeu”), poate semnifica tocmai crearea unei relaţii a poetului cu divinitatea, ziua a şaptea reprezentând ziua în care Creatorul a început să „construiască” lumea psihică/spirituală.

Preocuparea/interesul pentru metafizică (şi nu numai) transpare (şi) din poemul ***Aici, în TransImaginaria***, unde fântâna (ce simbolizează regenerarea şi purificarea fiinţei, tinereţea sau nemurirea spiritului) şi măslinul (simbol al păcii şi al purităţii) sunt motive de care autorul ţine seama în coordonarea mesajului său. El se consideră „poetul de circumstanţă”, „Scribul şi Alchimistul” suspendat pe „podul” înspre (i)real, ce intenţionează să (re)instituie, într-o lume fictivă, „dreptul la metafizică” (cu ajutorul unui „nomotet” din

vechea Atenă), care să îi confere (ne)norocul de a se stabili pe o corabie de „pe genunea memoriei”, acolo unde este (uneori) locul creatorilor de frumos.

Ion Popescu-Brădiceni (îşi) aminteşte cu nostalgie, în unele versuri ale poemelor sale, de părinţi („mamele sunt zâne la sărbători”) şi/sau de strămoşi (în „scrisorile străbunului meu/ şi ale bunului meu din/ cele două războaie mondiale” „strălucesc în lacrimi logostele”) – ***O contemplaţie eleutherică***; se retrage în sine şi „recad(e) în contemplare” („mi-e sinea-mi oarbă adăpost”), rememorându-şi viaţa asemănătoare strugurilor „zdrobiţi în teascuri” şi continuând să-şi ducă la îndeplinire scopul pentru care a venit pe pământ („Condeiu-şi prinde-n zeu cerneala/ dar îmi rămâne mie fala/ de-a-i fi proiectul futurist” – ***Sonet fantast în EU răsfrânt păgân deloc însă nici sfânt***; „degustă” solitudinea menită artizanului cuvintelor atunci când timpului îi place „să facă risipă” („Singurătatea-i ca o ciumă.../ ...când insula ţi-e pustie,/ nicio paideumă/ nu-i dă nobleţe”) – ***Noi feţe***; „vede”/simte cum „Puterea Cuvântului” înalţă „coline de jar” „deasupra mormântului”, iar „Gându-mi temnicer” urcă „de-a dreptu' în cer”, pentru a deschide calea „atâtor nescrise/ viziuni şi vise” – ***Coline de jar***; este martorul iubirii dintre Ana şi Grigorie, Ana fiind „fecioara din vis” şi „logodnică de-a pururi”, iar Grigorie, „Cel Ales”, care „fusese trimis/ s-o scoată din istorie” – ***Înfricoşată, frumuseţea***; este (şi) martorul propriei iubiri pentru Eleonor, „tandră minune”, cântăreaţă „în barul depravat, imund,/ unde îmi beau până la fund/ paharul cu amărăciune” – ***Eleonor***; alege ca, după moarte, după ce-şi va fi isprăvit „captivantul roman al mântuirii deşarte”, să „convorbească” cu iubita „numai în limba cea poezească” – ***În limba cea poezească*** etc.

În ***Noua condiţie a demiurgului***, poetul defineşte în manieră proprie expresionismul, ce reprezintă, în viziunea sa, „o paradigmă/ literară încă la modă/ (chiar şi în templu ori în pagodă)”, împărtăşindu-ne totodată că „eul meu/ creşte în-de-sinea sa un ditamai/ balaur cu coada de aur/ cu solzi de argint”; balaurul simbolizează, probabil, în cazul de faţă, dua-

litatea, faptul că răul încearcă să pună stăpânire pe fiinţa umană (pe autor), dar se ştie că, de obicei, forţele malefice pierd lupta în favoarea binelui şi a dreptăţii (dacă se întâmplă astfel în poveşti, de ce nu s-ar întâmpla şi în poezie sau chiar în realitate?).

Impulsul erotic şi efectul incredibil pe care iubita cu „trupul ca o vioară” îl are asupra sa se remarcă (şi) în poemul ***Ai, ea cânta***, dovedind că iubirea poate naşte în noi, la orice vârstă, manifestări nebănuite: „sânii ei alăptau ochii mei/ cu constelaţii de hieroglife/ şi logostele”, moment în care „mă topeam pe dinăuntru/ ca un athanor de alchimist/ iconoclast” şi, „deşi aparent trist”, „spiritu-mi sălăşluia în/ străvechiul Eden”. Chemarea iubitei are ecouri adânci în inima poetului, chiar dacă romantismul desuet nu pare a fi punctul său forte: „Vino ca-ntr-un joc nebun,/ eu o flacără cu fum,/ tu perdea de borangic,/ vălul iar să ţi-l ridic,/.../ să te celebrez năuc” (***Cucul***).

În ***Sonetul de noapte***, poezie cu aspect de epitaf, autorul (ne) vorbeşte despre ipotetica sa moarte, un moment nefericit, în care tristeţea generală se răsfrânge şi asupra aştrilor, dar „îndulcit” de prezenţa iubitei, ce „mă plânge întruna”: „ce noapte-albastră, ce moarte grea./ Mă înăbuş în sicriul cu catifea/.../ de sus, de pe cer, dispăruse Luna,// sora mea...”. Tot ideea unei morţi prezumtive este exprimată într-o altă poezie (***Metafore cu gust d’elixir***), însă pe un ton detaşat, ce denotă acceptarea fără rezerve ori angoase a condiţiei de muritor: „De voi muri cândva, să nu te sperii./ Se va-ntâmpla aşa: o să înceapă/ să curgă fulgerat un râu alături./...// Un şarpe se va-ncolăci de-ndată/ pe trupu-mi rece. Pielea lui avea-va/ nu solzi, ci strălucind diamantin,/ metafore cu gust de elixir/ alchimic, mantic, declanşând delir/ şi-o fantasticitate clandestină”. Simbolul şarpelui, prezent în mai multe poeme, sugerând renaşterea sau moartea, transformarea sau viaţa de după părăsirea corpului fizic, indică (din nou) interesul poetului pentru aspectele oculte ale existenţei, pe care nu se sfieşte să ni-l împărtăşească şi nouă.

Schimbând iarăşi „macazul”, autorul se declară transmodern şi îşi asumă acest lucru, fără cea mai mică urmă de îndoială sau de modestie: „Aşa să ştii: sunt transmodern!/ Doctrinele prin ciur le cern./ De vrei să înţelegi, e bine: nu-s trântorul de la albine.// Sunt zeul lor vernacular/ dar le dau ritmul tot mai rar/ căci ele însele-şi discern/ şi-acest nou etos transmodern”. Poetul căruia îi „curge-n vine însuşi Cerul” (***Etos transmodern***) ne mai dezvăluie faptul că „Pe dinăuntru Poemul e însuşi frumos”, fiindcă „Are o metafizică de sine stătătoare” şi „Se bucură de apariţia vieţii pe pământ”, dar şi pentru că în el (în poem) „se locuieşte ca-ntr-un Uter muzical metaforic” (***Hubloul şi Entelecheia***). Tot acest poet „transmodern(ist), vesel ori trist, autist ori perfecţionist” afirmă, cu siguranţa celui ghidat de experienţă: „Calea e înscrisă deja în noi, iar noi abia de mai explorăm nuanţele infinitezimale”. El poartă o „conversaţie” cu eul, dându-i sfaturi şi/sau certându-l, după cum îl îndeamnă intuiţia/situaţia: „Eule, am zis că te iert? Nu te-am iertat. Tu, dirijorule al unui mare concert, dacă dormi pe un pat de viziuni, nu-ţi trăda partea nevăzută de fiinţă... Şi te porneşte să-ţi construieşti Casa Sufletului, cea nouă: CARTEA. Ca un principiu că eşti între lacrima sărată şi străvezia rouă” (***Trei monologuri palingenezice***).

Din volum mai aflăm că „în Republica Poeţilor Transmodernişti deocamdată important este să birui monştrii retrimişi de zei pe lume. Mai exact, de către antizei, cu cercei de platină în urechi, cu belciuge de aur în nări” (***Viţa panorfică***), sau că „suprarealismul îmi/ zguduie (t)umorile,/ îmi tranzitează spre neant/ paradigmele demiurgice şi valpurgice”. Acest curent literar apărut în Franţa (suprarealismul), în prima jumătate a secolului XX, capătă, în percepţia lui Ion Popescu-Brădiceni, conotaţii specifice: „Azi suprarealismul/ cu jocul său de umbre/ se-ntretaie, pe o /plajă cu nisipul de aur, cu transmodernismul,/ ca să reîntemeieze/ poesfera cea vie/ precum o cântare/ de ciocârlie” (***Doamnelor şi domnilor***). Autorul se consideră diferit, prin felul său de a scrie, de confraţii săi („Iar condeiul meu isteţ/ dă cuvintelor nou preţ/ adăstând de când îl ştiu/ doar în stilu-mi cu burghiu.// Am

decis să-mi fac armură/ dintr-o veche scriitură” (***Timp interior***), mărturisindu-ne că „O parte din mine, străvezie” este „povara cuvântului” (cap. VIII, p.121) şi că limbajul său poetic „se adapă” din „Focul sacru” care „ascunde în sinele său Fântâna cu apă vie” (idem, p.122).

În ce priveşte poezia, el are câteva sfaturi interesante pentru cei doritori să-şi încerce condeiul în această direcţie: „Lăsaţi poemul să se scrie el./ Nu-i porunciţi fatidicul model!// Îşi ştie bine drumul glorios! Condeiul său a fost cioplit din os// dantesc, bodlerian ori barbian./ Lăsaţi-i lui proiectul suveran/ peste limbaju-ntruna-nsămânţat/ să se dezvolte-n cerc, dar şi-n pătrat” (***Întoarcerea stilului***).

Socotind că viaţa „E o insulă neputincioasă/ într-un infern de foc şi de pucioasă” (aşa cum o denumeşte un „zeu trist” în poemul ***Sonet întors***), autorul, care iese „ca şarpele” „din luciul apei sufletului meu de ne-nţeles”, se consideră, cum spuneam mai devreme, un „constructor de stil trans-modernist”, departe de a fi „trist şi contemplativ”, ci „activ”. El continuă a „transgresa propriul mileniu”, dându-se „pe sine hrană crocodililor sociopolitici, apoi mafiei de critici”, „Veşnic flămând, ispitit de Marile Cărţi (Tratatele de Magie şi de Alchimie)”, neîncetând a-şi urma „Iluzia ageră cum o panteră, supusă ca un cal de tracţiune” (cap. XI, p.159, 160, 162).

În ce priveşte modul de a compune, poetul ni se confesează cu sinceritatea celui care nu are nimic de ascuns: „Îmi construiesc poemul,/ de fiecare dată,/ la altă streaşină/ de cuvânt” (***Addenda II***, p.196). Solitudinea este pentru el binefăcătoare, de această dată, este (ca) o poartă pe care se reîntoarce în sine însuşi sau în braţele Creatorului, atunci când are nevoie de intimitate sau de sprijin: „Să fii singur. Să te bucuri de singurătate. Să-ţi răcoreşti fruntea c-un snop de apă înrourată. Între atâtea tentaţii, să te preocupe doar Noua înfăţişare a Mântuitorului” (idem, p. 200). În poemul care dă titlul volumului (***Rob la poezie***), poetul „vede” singurătatea ca pe o regină, căreia „i-aş deschide poarta/ de-ar fi mai întâi/ în propriu-mi iris”, conştientizând că „viaţa-i o transfigurare/ Şi

soarele din sânge-ţi curge/ spre fluviile demiurge” (***Sonet al Tronului-de-lumină***).

Am mai putea selecta şi alte versuri reprezentative pentru stilul aparte al acestui autor insolit, dar lăsăm cititorului plăcerea de a le descoperi şi a le interpreta în manieră proprie. Alberto Manguel, scriitor de origine argentiniană, susţinea că „Fiecare cititor inventează în urma lecturilor, ceea ce nu-i acelaşi lucru cu minciuna” şi că „nu toate puterile cititorului sunt binefăcătoare”. El poate să pună „în valoare revelaţiile” unei lecturi, dar, în acelaşi timp, poate „să distrugă sau să încerce să distrugă viaţa paginii”, „poate să şi mintă, subordonând cu bună ştiinţă textul unei doctrine, unei legi arbitrare, unui avantaj personal...” (***Istoria lecturii***, Editura Nemira, Bucureşti, 2011, p. 331).

Noi sperăm că, prin această prezentare, am reuşit să incităm interesul celor care au avut curajul să păşească pragul lumii tainice dintre coperţile volumului şi că niciun „interes ascuns” nu le va umbri lectura, ce (abia) aşteaptă să i se descopere noi semnificaţii. Dacă ascultăm îndemnul lui Arthur Rimbaud de a citi „literal şi în toate sensurile posibile”, ne mărim şansele de a ajunge la înţelesurile presărate în broderia versurilor, care nu trebuie să coincidă neapărat cu ce a dorit autorul să transmită. Poate tocmai acesta este farmecul unei lecturi, că ea stârneşte imaginaţia şi capacitatea de a „improviza” a cititorului cu materialul autorului, pe care îl trece prin „sita” propriei percepţii.

Mircea Eliade susţinea că un scriitor bun este acela care îl ridică pe cititor la nivelul său, nu cel care coboară pe o eventuală treaptă inferioară a acestuia (***Scriitorul şi publicul său***, 1935, p. 91). Este un motiv în plus să ne dorim să decriptăm (toate) simbolurile din cartea de faţă, chiar dacă, iniţial, ne-am putea simţi descurajaţi de avalanşa de termeni mai puţin uzitaţi sau chiar inventaţi de autor. Dacă ar fi să ne luăm după Umberto Eco, care afirma că „Nimic nu este mai deschis decât un text închis. Doar că deschiderea lui este efectul unei iniţiative externe, a unui mod de a întrebuinţa textul, nu de a fi întrebuinţaţi de el...” (***Lector in fabula***,

Editura „Univers”, Bucureşti, 1991, p. 90), am putea considera că este facil de pătruns mesajul (tuturor) poemelor. Şi poate chiar este, pentru cititorul ce are răbdare să găsească „cheia” lumii interioare a poetului, unde el se retrage, din când în când, pentru a medita la temele existenţiale.

Revenind la transmodernism, se spune că acesta transcende modernismul, ducând poetul/cititorul într-o altă stare de existenţă. Ion Popescu-Brădiceni declară că, „prin acest volum, noua paradigmă transmodernistă îşi consolidează bazele”. Cartea „elucidează, după ***Ordinul lui Orpheus*** (Editura PIM, Iaşi, 2018), câteva aspecte esenţiale ale statutului privilegiat al discursului poetic”, căci în viziunea sa, „poezia e un discurs lirico-narativ, de a(l) cărui fond, formă, structură şi interioritate relaţională” s-a ocupat îndeaproape (în „*Journal of Romanian Literary Studies*”, Issue No. 21/2020, p. 60-71). Câteva voci contemporane, printre care Liviu Ioan Stoiciu, Adrian Alui Gheorghe, Emilian Mirea, Spiridon Popescu, Lazăr Popescu, Adrian Frăţilă etc. l-au asigurat că ***Rob la poezie*** „este o carte de excepţie”, a cărei idee constă – după cum susţine autorul – în „reechilibrarea, în matriţă niceeană, a orficului cu dionisiacul şi a limbajului tranzitiv cu cel reflexiv, în conformitate cu mai vechea teză a lui Vianu”. Autorul mai afirmă că are ca obiectiv, în versurile sale, „contopirea obiectivităţii cu subiectivitatea, adică a eului individual cu cel social şi a erotismului cu metafizica”, în „cuvinte specifice, descifrate doar de iniţiaţi”, după cum completează Liviu Ioan Stoiciu. Nu ne mai rămâne decât să-l felicităm şi să încercăm să-i pătrundem în întregime misterul, pentru a-l cunoaşte îndeaproape, a-i asculta gândul şi a-i simţi sufletul (sau invers)...

(Deva, 16 august 2021)

(revista ***Caietele Columna***, nr. 101-3/2021, p. 28-31)

Cap. II

EDITORIALE/REPORTAJE

Puntea dintre orgoliu şi libertate

Dacă în numărul trecut al revistei (vezi ***Urme de condei***, vol. I) aminteam unul dintre cei mai vătămători duşmani ai fiinţei umane, frica, acum ne vom opri asupra altui „inamic”, cel puţin la fel de distrugător, care calcă în picioare sentimente şi năruie destine, naşte războaie şi aduce moarte, chiar dacă e vorba (de cele mai multe ori) „numai” despre moartea speranţei, a iubirii şi a încrederii (în sine sau în ceilalţi). „Vrăjmaşul” adesea ignorat la care facem referire este orgoliul (mândria), primul din cele şapte păcate capitale, conform Bisericii creştine.

Dicţionarul (ne) oferă, printre altele, o definiţie a acestei trăsături negative de caracter, care, deşi sumară, ar trebui să ne aprindă în cuget beculeţul de alarmă: „Părere foarte bună, adesea exagerată și nejustificată, despre sine însuși, despre valoarea și importanța sa socială; îngâmfare, vanitate, suficiență, trufie”.

Hippolyte Adolphe Taine, istoric şi filozof francez, spunea că “Orgoliul nu e decât o varietate a egoismului”, iar regretatul muzician şi actor român Ioan Gyuri Pascu susţinea: „Orgoliul e buzduganul fricii”. „Tot ce pleacă din orgoliu e de scurtă durată”, afirma Emil Cioran în volumul ***Îndreptar pătimaş***, continuând în maniera sa sceptică ideea de mai sus. Undeva, nu mai reţin unde, am citit o altă definiţie interesantă a acestei „plăgi” a conştiinţei: „Întotdeauna spiritele mărunte vor avea cele mai mari orgolii”.

Se pare că, până la urmă, vrând-nevrând, tot la frică ajungem, dar vom atinge acest aspect ceva mai târziu. Orgoliul ne face, fără să vrem, sclavi, chiar dacă nu realizăm acest lucru. El ne dă iluzia de superioritate, de libertate, dar de fapt, ne încorsetează în propriile frustrări şi limitări. O persoană evoluată spiritual nu se va crede niciodată superioară (sau inferioară) alteia, ci egală. Părerea (pozitivă) exagerată

despre noi înşine nu ne va face mai atrăgători, mai buni, mai interesanţi sau mai iubiţi (de partener ori de altcineva), nu ne va aduce popularitate şi nici nu ne va creşte contul în bancă, nu ne va spori cunoştinţele ori succesele în vreun domeniu şi în niciun caz nu ne va face mai fericiţi, din contră. Cei din jur vor percepe comportamentul trufaş ca pe o agresiune, un atac la persoană sau o dovadă de lipsă de respect/iubire/compasiune/empatie şi, în final, se vor îndepărta.

Se spune că persoanele orgolioase sunt astfel deoarece se simt nesigure în pielea lor şi consideră că, dacă îşi subliniază în mod exagerat calităţile, vor creşte în ochii celorlalţi, mărindu-şi astfel încrederea în sine. Aceşti oameni nu au avut niciodată norocul să primească o iubire adevărată (de la părinţi sau de la partener etc.), de aceea se agaţă în permanenţă de „colacul de salvare” al propriei vanităţi. Inima lor este locuită adesea de o mare singurătate, iar aparenta siguranţă este doar o mască, ea ascunde teamă (după cum spuneam mai devreme) şi labilitate.

La polul opus, există persoane care au devenit orgolioase fiindcă au fost lăudate exagerat în copilărie şi li s-a dezvoltat, astfel, cultul personalităţii. Ele se consideră „elita”, pe care „cei inferiori” trebuie să o „slujească”.

Orgolioşii sunt şi egoişti, în acelaşi timp, nu le pasă dacă rănesc sentimentele altora şi preferă să împartă cu aceştia doar necazurile, nu şi „trufandalele” vieţii. De multe ori întâlnim, în cursul existenţei, oameni cu funcţii sau realizări personale extrem de reduse, care îşi dau importanţă mai mare decât alţii, împliniţi pe toate planurile, dar cumpătaţi şi nepretenţioşi. Mai simplu spus: omul de serviciu e mai „important” decât vânzătorul, vânzătorul e mai „important” decât şeful, şeful e mai „important” decât patronul, patronul decât preşedintele ţării şamd.

Un alt „simptom” al celui atins de acest „microb” este dorinţa de a avea întotdeauna dreptate. El crede cu tărie că numai opiniile sale sunt corecte şi se străduieşte din răsputeri să demonstreze asta tuturor, uzând de o „ploaie” de argumente, care mai de care mai năstruşnice şi sofisticate.

Orgoliosul nu face nicio concesie şi niciun sacrificiu pentru altcineva, acest lucru părându-i-se o dovadă de slăbiciune, nu îşi cere niciodată iertare şi nici nu recunoaşte că a greşit, fiindcă, nu-i aşa, el nu greşeşte niciodată?

A încerca să schimbăm pe cineva după criteriile noastre este (tot) o formă de orgoliu. Fiecare om ar trebui acceptat aşa cum este, cu defectele şi calităţile sale, fiindcă nimeni nu este perfect, dar în fiecare dintre noi se află un sâmbure de Divinitate, chiar dacă modul de manifestare terestră este diferit.

Se spune că şi falsa umilinţă (a celor importanţi, care vor să pară inferiori) se naşte tot din orgoliu, asemenea vanităţii celor „mărunţi”, care vor să pară importanţi, cu toate că cei ce uzează de astfel de „măşti” nu vor recunoaşte asta niciodată. Toţi aceştia se folosesc de o anumită doză de ipocrizie, pentru a impresiona sau a câştiga popularitate.

Orgoliul înseamnă, de fapt, exaltarea personalităţii în defavoarea individualităţii. Dezvoltându-ne eul superior, vom reuşi să evadăm din lanţurile iluziei perfecţiunii personale. Oamenii care se lasă dominaţi de orgoliu nu au nimic de câştigat, după cum am mai spus, din contră, comportamentul lor exagerat va avea repercursiuni atât asupra lor, ca persoane (concretizându-se chiar în afecţiuni psihosomatice), cât şi în viaţa de familie sau în relaţiile sociale, aducându-le nefericire şi solitudine. Este un preţ mult prea mare de plătit, pentru a nu încerca să luăm atitudine, înainte de a fi prea târziu, atunci când ne dăm seama că ne aflăm într-o astfel de situaţie. Există şi o parte pozitivă a orgoliului, atunci când egoul este folosit pentru ridicarea standardelor personale, pentru evoluţia în toate domeniile vieţii, pentru autodepăşire. O persoană echilibrată va şti să realizeze o armonie între egoul pozitiv şi cel distructiv şi nu se va lăsa controlată de acesta din urmă.

Cunoscuta ***Carte*** a ***Cărţilor*** spune că Dumnezeu, care ne doreşte umili (modeşti), urăşte mândria, aroganţa, iubirea (exagerată) de sine, considerând-o un păcat şi o piedică în calea spre mântuire: „Mândria merge înaintea pieirii şi trufia

merge înaintea căderii” (***Proverbe 16:18***). Satan a fost alungat din preajma Creatorului nostru tocmai din cauza aroganţei sale şi a faptului că se credea mai bun decât El, dorind să-i ia locul, argument mai mult decât suficient ca să luptăm pentru a ne debarasa de acest „balast” nimicitor. A fi mândru înseamnă a te închina la propria persoană, iar prima poruncă din cele zece redate în ***Scripturi*** tocmai asta condamnă, închinarea la altceva/altcineva: „Eu sunt Domnul Dumnezeul tău.../ Să nu ai alţi dumnezei, afară de Mine” (***Exodul, 20:2,3***). În inima orgoliosului nu este loc pentru Dumnezeu, el îşi este suficient lui însuşi.

Revenind la legătura indiscutabilă dintre orgoliu şi frică, aceasta se explică prin faptul că persoana orgolioasă posedă, în realitate, o mare nesiguranţă, concretizată în teama de a nu fi iubită, de a fi criticată sau judecată, care semnifică, de fapt, o stimă de sine scăzută. „Vestea” bună este că există un remediu împotriva mândriei, ce rezolvă şi celelalte probleme menţionate care decurg de aici. El e iubirea. Orgoliul nu se poate manifesta în prezenţa iubirii, cele două se anulează reciproc.

Acest „medicament” extrem de eficient pentru „vindecare”, pentru topirea neîncrederii în sine şi învăţarea acceptării propriei persoane (şi a altora), cu plusurile şi minusurile aferente, se află la îndemâna oricui. El acţionează pe plan fizic, mental, spiritual şi emoţional, ajungând până la esenţa noastră divină şi (re)manifestând-o. Atunci când ne vom deschide inima către semenii noştri, orgoliul se va diminua treptat sau va fi ţinut sub control, permiţând metamorfoza noastră interioară. Vom învăţa astfel să „gustăm” din puterea care există în noi, fără a o folosi în scop distructiv, umilindu-i pe alţii. A oferi dragoste celorlalţi e cel mai frumos dar pe care ni-l putem face nouă înşine. Este un lucru care se învaţă cu timpul, dar care merită „efortul” şi aşteptarea...

(Deva, 28 februarie 2019)

(revista ***Taifas literar***, nr. 24/2019)

Căderea în abis

Un termen tot mai vehiculat în zilele noastre, care produce unora panică, iar altora zâmbete ironice ori neîncrezătoare, este depresia. Doctorul Neil Nedley (SUA), specialist în medicină internă şi axat, printre altele, pe gastroenterologie, sănătate mintală şi medicină a stilului de viaţă, susţine că depresia este "o boală deseori derutantă, care se prezintă sub multe feţe", "suficient de gravă" pentru a ne pune viaţa în pericol, nu doar prin simptomele de sine stătătoare, ci şi prin faptul că agravează alte afecţiuni, mărind riscul de accident vascular cerebral, infarct miocardic, cancer, pneumonie etc., respectiv riscul de deces.

Cu toate că, în timpurile moderne pe care le parcurgem, medicina (şi nu numai) a evoluat foarte mult, iar sursele de informare sunt tot mai diverse, se pare că există încă oameni care nu ştiu (sau nu cred) că între minte/suflet şi corpul fizic se află o legătură indisolubilă. "Concepţia că boala mintală nu are legătură cu sănătatea fizică şi că boala fizică nu are nimic de-a face cu sănătatea mintală este greşită", mai afirmă Dr. Nedley. Nu degeaba spunea latinul: "Mens sana in corpore sano"! Dar câţi dintre noi sunt dispuşi să renunţe la frica de stigmatizare socială, la orgoliu sau la ignoranţă, pentru a recunoaşte că au într-adevăr o problemă?

Vestea (şi mai) alarmantă este că nu numai oamenii fără resurse financiare, cei fără studii sau perspective, cei neîmpliniţi în dragoste sau care au pierdut pe cineva apropiat etc., se pot îmbolnăvi de depresie, ci şi cei aflaţi la adăpost de grijile materiale sau ajunşi chiar pe piscurile cele mai înalte ale succesului pot cădea în ghearele nemilosului duşman din adâncul întunecat al fiinţei.

Abraham Lincoln, renumitul preşedinte american aflat la cârma ţării între anii 1861-1865, atins şi el de această "baghetă" malefică, spunea cândva: "Sunt cel mai nefericit om

de pe pământ. Dacă ceea ce simt în prezent ar putea fi distribuit în mod egal fiecărui membru al familiei umane, nu ar mai exista nici măcar o faţă zâmbitoare pe această planetă”. Cu toate că povestea sa tristă de viaţă, începând din frageda copilărie şi până la maturitate (provenienţa dintr-o familie nevoiaşă, decesul persoanei iubite, eşecul în afaceri şamd.), ar fi putut explica, într-o măsură importantă, naşterea acestor gânduri morbide, nu la fel s-a întâmplat cu Winston Churchill, fost prim-ministru al Regatului Unit între 1940-1945 şi 1951-1955, născut într-o familie aristocrată, căruia nu i-a lipsit nimic din punct de vedere material, dar care s-a confruntat, în schimb, cu anumite probleme de sănătate sau accidente ce şi-au lăsat amprenta, ulterior, asupra psihicului său. Important este însă că amândoi, la fel ca mulţi alţii, au reuşit, cu ambiţie şi perseverenţă, să-şi domine slăbiciunile şi să-şi gestioneze resursele creierului într-un mod care i-a salvat de căderea definitivă în abis.

Statisticile confirmă faptul că depresia este a doua cauză de dizabilitate pe plan mondial, după bolile cardio-vasculare, şi că femeile suferă de această boală în număr mai mare decât bărbaţii. Viaţa nu este mereu un câmp cu flori, aşa cum ne-am dori; cu toţii avem parte de stres, într-o formă sau alta, dar cu toate acestea, nu toţi facem depresie. Extra-polând, se spune că depresia este ca răceala printre bolile psihiatrice şi că orice om are, cel puţin o dată în cursul existenţei sale, un episod depresiv, însă la unii, acesta se repetă de mai multe ori sau persistă chiar pe parcursul întregii vieţi, mai ales dacă nu se aplică la timp un tratament corespunzător.

În primul rând, trebuie făcută o distincţie clară între tristeţe şi depresie. Tristeţea este, aşa cum ne spune şi dicţionarul, o “stare sufletească apăsătoare”, de “mâhnire şi amărăciune”, apărută, în mod normal, în urma unei întâmplări care schimbă (oarecum) cursul vieţii persoanei în cauză: divorţ sau despărţirea de iubit(ă), plecarea de acasă a copiilor care s-au maturizat, concedierea, o ceartă cu părinţii/copiii/colegii, terminarea vacanţei sau a concediului şi reînceperea şcolii/

serviciului etc. Această dispoziţie neplăcută trece, de obicei, în circa două săptămâni şi nu are repercursiuni asupra desfăşurării normale a activităţilor zilnice. Dacă perioada se prelungeşte, acestei tristeţi iniţiale adăugându-i-se simptome precum: anxietate/frică nejustificată; incapacitatea de a face faţă treburilor cotidiene obişnuite; lipsa apetitului sau creşterea anormală a acestuia; insomnie sau, dimpotrivă, creşterea duratei de somn, dar fără a duce la dispariţia oboselii resimţite; pierderea interesului pentru (aproape) orice şi a plăcerii de a trăi; sentimente de culpabilitate sau de frustrare; autocompătimire; tendinţa de a plânge uşor; stimă de sine scăzută; gânduri suicidare; lipsa de sociabilitate; senzaţia de "cutie goală", respectiv incapacitatea de a mai simţi emoţii (pozitive); o mare singurătate interioară (chiar aflat în mijlocul unor oameni altădată apropiaţi) etc., înseamnă că e cazul să fie consultat (de urgenţă) un specialist.

Cauzele depresiei sunt multiple, constând în traume emoţionale, respectiv "emoţii violente care modifică personalitatea unui individ, sensibilizându-l la alte emoţii de acelaşi fel, astfel încât acesta nu mai reacţionează normal" (DEX), consum de (anumite) medicamente, alcool sau droguri, naşterea şi perioada de după naştere, existenţa unui membru al familiei (părinte, frate etc.) depresiv sau episoade depresive anterioare ale individului în cauză. Probabil că la toate acestea se adaugă o toleranţă mică la stres, respectiv o hipersensibilitate individuală sau o predispoziţie ereditară.

În ţara noastră, unde nu există o educaţie complementară, depresivul este perceput, la locul de muncă sau de către familie, drept indolent sau distrat, lent sau introvertit, când, de fapt, în sinea lui strigă după ajutor, chiar dacă, în realitate, nu îl acceptă sau nu îi recunoaşte necesitatea. Psihologii susţin că "sloganul" depresivului este: "Nu simt. Nu simt că exist, eu sau Dumnezeu, nu simt iubirea şi nici durerea. Nu simt nimic". Scriitorul Mircea Cărtărescu descria foarte bine acest vid interior în prefaţa volumului "Demonul amiezii", de Andrew Solomon (operă nominalizată, în anul publicării ei, la Premiul Pulitzer), referindu-se la drama

lăuntrică a autorului, confruntat de mai mulţi ani cu o depresie majoră: “să nu te poţi da jos din pat zile-n şir, să nu poţi mânca, să nu-ţi poţi trăi viaţa, măcinat de o durere endogenă nemărginită, care-ţi întunecă mintea şi-ţi ferfeniţeşte aura trupului”, “nu pot spune cu adevărat că sunt în stare să înţeleg…”.

Desigur că, în funcţie de aspectul clinic, au fost descrise numeroase forme de depresie, dar aceasta este treaba specialiştilor. Intenţia noastră nu este să transformăm editorialul într-un tratat de medicină, ci să tragem un semnal de alarmă vizavi de acest flagel care face tot mai multe victime, atât în România, cât şi la nivel mondial. Desigur că părerile sunt împărţite şi în ce priveşte acest subiect. De pildă, unii preoţi nu consideră depresia o afecţiune, ci susţin că ea este un “duh ucigaş de oameni”, pe care prorocul David îl numeşte “dracul cel de miazăzi” sau “molima ce bântuie întru amiază” (probabil de aici s-a inspirat Andrew Solomon în alegerea titlului cărţii sale). Ei spun că lipsa credinţei şi îndepărtarea de “acoperământul Celui Preaînalt” îngăduie acestui “duh” să atragă oamenii în mrejele sale, pentru a-i nimici. În acest caz, cum se explică situaţiile tragice, în care unele persoane (aparent) joviale, ce toată viaţa au frecventat Biserica, fiind bune creştine, au încercat de mai multe ori să-şi pună capăt zilelor şi până la urmă au reuşit? Continuau să meargă la biserică în ciuda lipsei credinţei în Dumnezeu? Ce rost ar fi avut să se mintă singure?

Oricare ar fi însă adevărul, că depresia este o boală, la fel ca ulcerul etc., care trebuie tratată cu toată seriozitatea, sau un duh răuvoitor, e clar că ceva anormal se întâmplă la nivel emoţional/mental, un blocaj, care îl împiedică pe cel afectat să “guste” existenţa din plin ori să o perceapă în limitele normalului. Viaţa/lumea este, de fapt, aceeaşi, doar modul în care o “vede” depresivul, comparativ cu o persoană sănătoasă, diferă.

Se mai spune că depresia poate fi “ascunsă” în spatele diplomelor universitare, al muncii în exces la serviciu etc., pentru a ne amăgi cu faptul că suntem importanţi sau a în-

cerca să dăm un sens vieţii. Aşa o fi sau nu, greu de zis… Cert este că ea distruge atât persoana în cauză, cât şi pe cei din jurul ei, de aceea a lua atitudine, a recunoaşte existenţa unei probleme, este primul pas pe calea spre ieşirea din impas şi spre o viaţă luminoasă, aşa cum ne-o dorim.

(Deva, 11 iunie 2019)

(revista ***Taifas literar***, nr. 25/2020)

Ieşirea din abis (I)

Dacă în numărul trecut vorbeam despre pericolul pe care acest „demon" înfricoşător, depresia (ce poate pune întru totul stăpânire pe noi, dacă îi permitem „accesul" la lumea/ lumina noastră interioară), îl reprezintă pentru fiinţa şi, implicit, pentru existenţa noastră, în acest număr ne propunem să oferim soluţii practice, metode de „tratament" sau de „prevenţie" accesibile oricui, fiindcă cine ne cunoaşte mai bine, până la urmă, decât noi înşine?

Dar, oare, chiar ne cunoaştem cu adevărat? Chiar ne dăm seama ce forţă nebănuită zace în noi, de care, dacă ne-am folosi, am putea, nu neapărat să dărâmăm munţii, ci să avem, „cel puţin", o viaţă împlinită, aşa cum visăm? Eu cred că nu, altfel nu am ajunge în situaţii-limită, care să ne copleşească şi să ne metamorfozeze până într-atât, încât să nu ne mai recunoaştem. Drumul către sine este o aventură continuă, pe care unii şi-o asumă sau o acceptă mai uşor decât alţii, iar cei mai puţin „norocoşi" sunt (sau se cred) incapabili să o facă, „evadând" în propria fiinţă, acolo unde se simt la adăpost de „mulţimea dezlănţuită" şi dând, astfel, şansa afecţiunilor psihice să se instaleze.

Referitor la acest aspect, M. Scott Peck, medic psihiatru cu o vastă experienţă, afirma în volumul său, ***Drumul către tine însuţi*** (Editura Curtea Veche, Bucureşti, 2013), care până în anul 2013 s-a vândut în peste şapte milioane de exemplare numai în SUA şi Canada şi a fost tradus în peste 20 de limbi: „Această tendinţă de a evita problemele şi suferinţele inerente lor reprezintă baza oricărei boli mintale umane". „Viaţa e dificilă", continua el, dar „odată ce cu adevărat am înţeles şi am acceptat acest fapt, viaţa nu mai e dificilă. Pentru că odată acceptat, faptul că viaţa e dificilă nu mai contează", menţionând, în final: „Disciplina reprezintă setul fundamental de instrumente, cerut pentru a soluţiona

problema vieţii. Fără disciplină nu putem soluţiona nimic. Printr-o disciplină parţială putem rezolva doar unele probleme. Cu o disciplină totală putem soluţiona toate problemele”.

Iată că am aflat deja unul din „medicamentele” pe care ar trebui să le avem în permanenţă la noi, în trusa de „prim-ajutor” din rucsacul vieţii: **disciplina**. Dar ca să ne (auto) disciplinăm, trebuie mai întâi să acceptăm încercările prin care trecem, faptul că vechiul sine e de domeniul trecutului, că lucrurile s-au schimbat şi nimic nu va mai fi la fel ca înainte, iar asta înseamnă să ne maturizăm. Vârsta biologică nu este neapărat direct proporţională cu maturizarea, din contră, există numeroase persoane ce rămân, din punct de vedere emoţional, „copii”, acei neadaptaţi la „jocul” uneori dur al vieţii, dar atât de necesar pentru evoluţia noastră spirituală. „Lanţul” – nu al slăbiciunilor, ci al puterii noastre interioare – face deci conexiunea, printre altele, între următoarele trei elemente: **disciplină**-**acceptare**-**maturizare** (ordinea poate fi aleatorie, în funcţie de fiecare individ în parte).

Pentru a ne maturiza, este nevoie să înţelegem mai întâi „necesitatea de a suferi..., de a înfrunta în mod direct problemele şi de a experimenta suferinţa...” sau mai concret spus, „de a experimenta într-un mod constructiv durerea provenită din probleme” (M. Scott Peck). Doar astfel ne putem dezvolta pe toate planurile. În caz contrar, stagnăm (sau chiar involuăm) din toate punctele de vedere, dar mai ales spiritual. A ne maturiza înseamnă, totodată, a ne asuma responsabilităţi ca pe ceva firesc, natural, nu ca pe o corvoadă, a conştientiza că avem o problemă pe care trebuie să o rezolvăm, nu să o amânăm la nesfârşit sau, mai rău, să o pasăm altora ori să sperăm într-un miracol care să o facă să dispară. Iată, deci, un alt factor demn de reţinut sau de luat în calcul: **responsabilitatea**. Relaţia dintre **acceptare** şi **responsabilitate** duce, implicit, la minimizarea stresului, un pas important (dacă nu esenţial) în drumul spre căutarea liniştii lăuntrice. În acest scop, o metodă simplă pentru uşurarea sarcinilor cotidiene, de la serviciu sau din propria gospodărie etc., atunci când simţim că ne copleşesc, ar fi aceea de a ne începe ziua cu treburile

cele mai dificile, lăsându-le pe cele mai agreabile pentru sfârşit. Astfel, energia (ne) va fi canalizată, la apogeul ei, spre rezolvarea chestiunilor mai grele, iar amânarea satisfacţiei obţinute prin ocuparea cu cele plăcute va fi la fel ca primirea unui premiu binemeritat, aşteptat cu bucurie după o trudă îndelungată.

Făcând o analogie între această lecţie facilă şi ceva mult mai profund, nu putem trece cu vederea rolul extraordinar al subconştientului în (des)creşterea noastră. El este o forţă fără direcţie, ce imprimă tot ceea ce mintea noastră îi transmite prin gânduri, fără să discearnă dacă e bine sau rău, dacă e adevărat sau fals. În cazul în care gândurile negative (de frică, ură, invidie, tristeţe etc.) au devenit un automatism în modul nostru de viaţă, așa cum este clipitul sau respiratul, controlate (tot) de partea inconștientă a creierului nostru, avem mult de muncit pentru a le înlocui cu afirmații/gânduri pozitive, benefice, dar cu timpul, rezultatele obţinute vor fi uimitoare (cel puţin, aşa ne asigură cei care au experimentat aceste transformări incredibile în propria fiinţă/existenţă).

Extrapolând, scriitoarea Florence Scovel Shinn (1871-1940) afirma, în volumul său, ***Jocul vieţii şi cum să-l joci*** (Editura Vultur ZM, Deva, 2001), că „Oamenii care consideră viaţa o luptă, greşesc. Ea este doar un joc, pe care nu-l poţi câştiga, decât cunoscându-i legea spirituală”. Ea susţine că în Biblie se găsesc toate răspunsurile necesare unei vieţi fericite şi că „**imaginaţia** deţine un rol important” în acest joc, ba mai mult, că „Orice îşi imaginează un om, mai devreme sau mai târziu, va deveni realitate”. Altfel spus, „Imaginaţia a fost numită foarfeca minţii, fiindcă taie mereu, zi de zi, secvenţele pe care omul şi le închipuie”. Într-o „traducere” simplă, asta ar însemna că noi ne „desenăm” soarta prin puterea gândului, respectiv a subconştientului nostru.

Aceste afirmaţii se pot demonstra simplu în viaţa reală, prin faptul că un gând negativ atrage după sine altul asemănător, şi tot aşa, până se ajunge la un „mănunchi” întreg, ce ne ademeneşte într-un hăţiş din care „evadarea” devine, până la urmă, (aproape) imposibilă. Noi suntem, după

cum spuneam, cei care dăm formă gândurilor noastre, de aceea trebuie să fim atenţi, în permanenţă, la modul în care percepem lumea în care trăim şi împrejurările. Nu putem acţiona asupra factorilor externi independenţi de noi (cum ar fi oraşul/familia/ţara în care ne-am născut etc.), dar putem „interveni” ulterior asupra propriei persoane, schimbând astfel cursul destinului în favoarea noastră.

În aceeaşi ordine de idei, Swami Shivananda (1887-1963), medic şi învăţător spiritual hindus, susţinea că „Gândul este cea mai puternică forţă de pe pământ” şi totodată „cea mai puternică armă”, el are o putere imensă, are „greutate, mărime, formă, culoare şi nume” (***Puterea gândului***, Editura Deceneu, Bucureşti, 1996). Mergând mai departe cu afirmaţiile, el spunea că „gândul este prima forţă ce stă la originea susţinerii întregii creaţii”. În acest context, este de la sine înţeles cât de important este să ne (auto)educăm felul în care gândim, să învăţăm „tehnica” manevrării acestuia în folosul propriu, pentru că „cel care îşi controlează gândurile devine un adevărat zeu pe acest pământ” şi arhitectul propriului destin.

Această „teorie” aparent fantastică poate fi pusă în practică prin voinţă şi perseverenţă, exersând constant (aşa cum ne făceam, pe vremuri, temele la şcoală), pentru a înlocui vechea mentalitate negativă cu gânduri luminoase. Dacă vom putea transforma gândirea pozitivă într-o „filosofie” de viaţă, poate că sursa problemelor noastre nu va seca, dar vom avea, cel puţin, capacitatea de a întâmpina orice piedică ivită în cale cu mai mult optimism şi energie creatoare, de a o depăşi fără să fim afectaţi psihic de dramele inerente existenţei noastre terestre, fără ca depresia să ne întunece viaţa. Mintea (ni) se va obişnui, treptat, cu noul „şablon” şi, datorită ei, vom atrage multe situaţii favorabile şi/sau lucruri/persoane plăcute. Poate părea incredibil celor mai sceptici, însă cu siguranţă că cei care au ajuns să-şi domine angoasele şi să atingă piscurile cele mai înalte ale succesului sau să fie mulţumiţi de viaţa lor nu au gândit catastrofic şi nici nu s-au aşteptat doar la rău.

(revista ***Cronos***, nr. 46/2021) (Deva, 5 aug. 2019)

Ieşirea din abis (II)

Cunoscuta autoare de origine germană Vera Peiffer, licenţiată în psihologie şi având o vastă experienţă în hipnoterapie analitică, dobândită practicând această metodă în propriul cabinet din Londra (Marea Britanie), ne oferă numeroase sfaturi utile în volumul său, ***Gândirea pozitivă*** (Editura Teora, Bucureşti, 1998), o carte de mare succes încă de la apariţie. Dar înainte de a trece în revistă câteva dintre acestea, cred că ar trebui să ne lămurim mai întâi ce este aceea gândire pozitivă. "A gândi pozitiv înseamnă a ne folosi pozitiv de sugestibilitatea subconştientului nostru", având în vedere faptul că "informaţia trece, de la nivelul conştiinţei, în subconştient", ne spune ea.

Ajungem, până la urmă, la esenţa învăţăturii autorilor amintiţi anterior, aceea că **felul în care gândim determină felul în care trăim**. Sintagma "Suntem ceea ce gândim" îşi demonstrează, aşadar, valabilitatea în toate cazurile, încă din cele mai vechi timpuri. Dacă vrem să "întoarcem" negativitatea în favoarea noastră, trebuie să "exersăm" permanent, ne recomandă autoarea, adică să ne alimentăm zilnic conştientul, "în mod repetat şi sistematic", cu gânduri luminoase, care vor prinde astfel rădăcini în subconştient. La prima vedere nu pare prea greu, însă în realitate nu este deloc uşor (căci dacă ar fi aşa, nu ar mai avea nimeni probleme vreodată), mai ales atunci când "schema" după care ai trăit sau pe care ai moştenit-o a fost cu totul alta. Puterea minţii umane este însă miraculoasă, cu o condiţie (esenţială): această forţă lăuntrică a noastră **să fie însoţită de voinţă/credinţă**.

Deducem de aici că "metoda de tratament" ori de prevenţie a depresiei sau a altor afecţiuni psihice (sau care ne poate aduce, pur şi simplu, o stare de mulţumire şi împăcare cu noi înşine) sus-menţionată funcţionează doar dacă ne dorim cu adevărat, dacă suntem perseverenţi şi punem "osul"

la treabă, fiindcă aşa cum un corp armonios se întreţine prin mişcare şi exerciţii fizice, tot astfel, mintea rămâne sănătoasă ori într-o formă corespunzătoare prin exerciţii mentale. Fie că este vorba de (auto)sugestie, de relaxare, meditaţie sau rugăciune etc., efectul obţinut nu poate fi decât unul benefic, adică o stare de bine perpetuă, cel puţin aşa ne "spun" statisticile sau ne promit specialiştii, şi cine nu şi-ar dori aşa ceva pentru toată viaţa? "Secretul" este de a repeta "exerciţiile"/sugestiile pozitive cât mai frecvent, pentru ca amprenta lor asupra subconştientului să fie cât mai profundă.

Un alt "secret" este ca niciodată să nu ne imaginăm altceva decât ceea ce ne dorim, altfel vom obţine efectul contrar, căci din "bătălia" dintre voinţă şi imaginaţie, biruitoare va ieşi întotdeauna imaginaţia. Adică degeaba ne dorim să fim sănătoşi, dacă în mintea noastră ne "vedem" făcând un infarct fiindcă suferim de hipertensiune etc. Gândul negativ lucrează în "adânc", va atrage altele asemănătoare, până vom materializa exact situaţia de care ne temem.

Vera Peiffer susţine că noi suntem cei care hotărâm dacă vrem să fim fericiţi sau nefericiţi, deoarece viaţa abundă de împrejurări nefavorabile, de traume, drame sau stres. Ceea ce ne face diferiţi unul de celălalt este **modul în care o privim**. Apropo de stres, ca o "tehnică" de prim-ajutor, ea ne recomandă să ieşim din atmosfera încordată, să ne aşezăm într-un loc liniştit şi să inspirăm adânc din abdomen (prin "umplerea" stomacului cu aer), descleştându-ne dinţii, relaxându-ne umerii şi deschizând pumnii. Aerul trebuie reţinut în plămâni cât se numără până la cinci, apoi se expiră, repetând această ultimă etapă de cel puţin cinci ori. Acest mic exerciţiu de relaxare este foarte util atunci când ne simţim enervaţi/ agitaţi, el ne va restabili bătăile inimii, ne va oxigena creierul şi ne va ajuta să gândim limpede la ce avem de făcut în continuare, în situaţia respectivă.

Autorul francez Emil Cou*é* (1857-1926), de profesie farmacist, dar chimist prin studii, care a dezvoltat o metodă proprie de tratament având la bază puterea autosugestiei, explica într-o formă originală acest aspect: "Ca să înţelegem

mai bine fenomenul de autosugestie, trebuie să ştim că în noi sunt doi indivizi, cu totul diferiţi unul de altul. Amândoi sunt inteligenţi, dar unul este conştient, iar celălalt inconştient”. Tot el mai spunea că “Autosugestia este un subiect nou şi în acelaşi timp, vechi de când lumea. Nou, fiindcă nu a fost încă studiat suficient, şi vechi, pentru că a apărut pe pământ odată cu omul”, ea fiind “un instrument cu care ne naştem, o putere nemaipomenită, incalculabilă, care poate produce, în funcţie de împrejurări, efecte pozitive sau negative” (***Sănătate prin autosugestie***, Editura Vultur ZM, Deva, 2002).

Coué afirma că subconştientul se poate reprograma în întregime, dacă utilizăm în fiecare dimineaţă, la trezire, o afirmaţie pe care el a rostit-o pentru prima oară cu peste o sută de ani în urmă, dar care el considera că va funcţiona mereu, în orice vremuri sau împrejurări: “**În fiecare zi, mă simt din ce în ce mai bine, din toate punctele de vedere**”. Împreună cu varianta sa complementară (“**Din zi în zi, sunt tot mai bine, din toate punctele de vedere**”), ea acoperă toate necesităţile subconştientului, atât pe cele fizice, emoţionale şi mentale (lumea interioară), cât şi pe cele legate de relaţiile interumane sau/şi de bunăstarea materială (lumea exterioară), creionând o metodă preventivă şi lecuitoare, care trebuie practicată toată viaţa.

Dacă credem sau nu în puterea acestor propoziţii “magice”, devine până la urmă o chestiune de alegere personală, cert este că “autorul” lor a tratat numeroşi pacienţi în clinica sa gratuită, deschisă în 1910 (sau i-a învăţat să se trateze singuri, după cum afirma cu modestie), de diferite afecţiuni, unele dintre acestea grave, de la reumatism şi dureri de cap, până la astm, ulcer, pareze sau chiar cancer. Desigur că practicarea autosugestiei nu poate înlocui niciun tratament medical sau un mod de viaţă sănătos, însă ea este deosebit de folositoare, pentru că, în opinia lui Coué, “Este foarte posibil ca medicamentele să nu fie necesare întotdeauna, dar credinţa în vindecare este necesară mereu”.

Louise L. Hay, o celebră scriitoare de nivel internaţional, profesoară de metafizică şi autoare a peste 27 de

volume traduse în 25 de limbi diferite, are propriile afirmaţii tămăduitoare, cu care a ajutat oameni din întreaga lume să-şi descopere "arsenalul" de vindecare de care dispun şi să-l pună în aplicare. Pentru depresie, de exemplu, fiindcă despre aceasta era iniţial vorba, afirmaţia recomandată de ea este: "**Mă aflu departe de limitări şi de fricile oamenilor. Îmi trăiesc propria viaţă cu bucurie, plină de vitalitate şi de lumină**". Pe aceeaşi lungime de undă se află afirmaţiile pentru cădere nervoasă ("**Îmi deschid inima şi creez doar comunicare cu iubire. Sunt în siguranţă. Totul e bine.**"), pentru nervozitate ("**Sunt într-o călătorie nesfârşită în eternitate şi mai am destul timp. Comunic cu inima mea. Totul e bine.**") sau pentru anxietate ("**Mă iubesc, mă accept şi am încredere în procesul vieţii. Sunt în siguranţă.**") – ***Afirmaţii vindecătoare***, Editura Cristal Life, Arad, 2000).

James T. Mangan (1896-1970), un alt autor de succes, şi-a creat, de asemenea, propriul "stil" de vindecare prin autosugestie, el susţinând că există cuvinte "magice", care ne pot face viaţa (mai) uşoară. Pentru a "trata" orice agitaţie generatoare de stres (fie că e vorba de emoţiile dinaintea unui examen, a unui discurs sau a plecării în concediu etc.), de exemplu, el ne recomandă să folosim cuvântul "de contact" "**Acoperă**", care se pare că ar calma în mod miraculos tensiunea nervoasă. Acesta trebuie rostit răspicat, iar efectul, susţine Mangan, este adesea instantaneu.

El a găsit "remedii" pentru numeroase probleme cu care ne confruntăm adesea: durere ("**Schimbă**"), insomnie ("**Destul**"), scăderea memoriei ("**Îngrijeşte**"), teamă ("**Bluf**"), gânduri negre ("**Sus**"), frustrare ("**Termină**"), furie ("**Clar**"), dorinţa de răzbunare ("**Afară!**"), discuţii în contradictoriu ("**Renunţă**"), singurătate ("**Există**"), tendinţa spre critică ("**Laudă**"), executarea unui lucru neplăcut ("**Adaptează**") etc. (***Secretul vieţii uşoare***, Editura ROM DIRECT IMPEX, Bucureşti, 1995). După mai bine de 45 de ani de studii intense şi mii de experienţe cu oameni provenind din diverse categorii sociale, el a descoperit/înţeles ce este "viaţa uşoară", şi anume "o stare absolută de unire cu tine însuţi, o uniune a

personalităţilor conştientă şi subconştientă pentru binele suprem şi bunăstarea întregii persoane". Încurajându-ne să credem în "uzina noastră secretă", adică în puterea propriei minţi, unde "fiecare maşină este precis programată, fie pentru a alunga un necaz, fie pentru a (ne) îndeplini o dorinţă specifică", autorul ne asigură că nimic nu este imposibil de atins/realizat (dintre lucrurile raţionale, desigur), dacă partea noastră conştientă şi cea subconştientă sunt în armonie.

Unul din "secretele" pe care o altă autoare (şi producătoare TV), australianca Rhonda Byrne (n. 1945), ni-l dezvăluie în cartea sa cu titlu sugestiv, ***Secretul*** (Editura Adevăr Divin, Braşov, 2007), este **necesitatea de a mulţumi în permanenţă**, nominalizând lucrurile sau/şi persoanele din viaţa noastră pentru care suntem recunoscători. Ea susţine că dacă vom face asta de mai multe ori, zilnic, pe parcursul întregii vieţi, vom primi înapoi alte şi alte binecuvântări, atât timp cât vom trăi. *Legea atracţiei*, ne spune ea, "a existat de la începuturile timpului (…). A fost dintotdeauna şi va fi dintotdeauna (…). Oricine şi orice aţi fi şi oriunde v-aţi afla…, această lege atotputernică acţionează prin intermediul gândurilor…". În consecinţă, ceea ce gândim sau transmitem altora se întoarce la noi, mai devreme sau mai târziu, sub diverse forme. (Acum înţelegem mai bine de ce Biblia ne spune să ne iubim aproapele ca pe noi înşine: pentru că, dacă facem un bine cuiva, chiar şi numai cu gândul, nouă înşine ni-l facem, el întorcându-se la noi sub o altă înfăţişare, la un moment dat.)

John Assaraf, fost copil al străzii, ajuns scriitor de succes, conferenţiar şi consilier de afaceri la nivel internaţional, unul dintre cei amintiţi în cartea Rhondei, care şi-a consacrat peste 25 de ani din viaţă cercetărilor creierului uman, fizicii cuantice şi strategiilor de afaceri, susţine că "metoda" sa "secretă", cu ajutorul căreia îşi dirijează viaţa pe un făgaş de succes, constă în faptul că se imaginează în permanenţă ca fiind cel mai puternic magnet din univers, care atrage tot ceea ce-şi doreşte (sănătate, bani, dragoste, reuşită

etc.), această forţă inepuizabilă fiind emisă, desigur, “prin intermediul gândurilor”.

Cu siguranţă că exemplele ar putea continua, menţionând alţi şi alţi autori care au ales să ne împărtăşească din experienţa lor fascinantă în acest “domeniu” al minţii umane, atât de controversat şi totodată insuficient explorat. Credem însă că ideea de bază a fost înţeleasă. Metodele relatate până acum pot fi încercate de către cei aflaţi în cumpănă, atât pentru “tratarea” sufletului, cât şi a corpului fizic, sau pentru rezolvarea altor probleme survenite pe drumul imprevizibil al vieţii.

A mai rămas să vedem cum stă situaţia din punct de vedere creştin, ce sfaturi ne oferă ***Cartea Cărţilor*** în ce priveşte depresia, fiindcă, de fapt, de aici a plecat ideea acestui editorial. Biblia ne spune să fim plini de bucurie şi laudă (“Bucuraţi-vă totdeauna în Domnul! Vă spun din nou: bucuraţi-vă!” – ***Filipeni 4:4***), pentru că Dumnezeu ne-a creat să fim fericiţi, nu trişti, altfel nu l-ar mai fi lăsat pe om în grădina Edenului, locul paradiziac amintit în ***Geneza***. Tot în paginile cărţii sfinte mai scrie: “Dumnezeul nădejdii să vă umple de toată bucuria şi pacea pe care o dă credinţa, pentru ca, prin puterea Duhului Sfânt, să fiţi tari în nădejde” (***Romani 15:13***).

“Tratamentul” acestei maladii, respectiv al “duhului mâhnit” şi al “întristării”, în opinia adepţilor creştinismului, este la îndemâna oricui, el constând în “dedicarea unui timp zilnic pentru părtăşia cu Domnul prin citirea Bibliei, rugăciune şi prezenţa la biserică”, şi conferind “reuşita garantată”, pentru că „Orânduirile Domnului sunt fără prihană şi veselesc inima...” (***Psalmul 19:8***).

Iată, deci, că ajungem tot la credinţă/încredere; fie că suntem atei şi nu acceptăm o altă forţă supranaturală, decât cea care există în noi înşine, fie că suntem credincioşi, predându-ne viaţa lui Hristos/Dumnezeu sau altui conducător spiritual, **trebuie să credem** în ceva/cineva, pentru că, aşa cum spunea Shakespeare în ***Regele Lear***, una din piesele sale de teatru devenită celebră, “Nimic nu iese din nimic”.

Înainte a aştepta “bulinuţa miraculoasă” care să ne scape de toate bolile şi temerile existenţiale, să ne ajutăm aşadar singuri, alegând una din căile prezentate în acest editorial sau alta, considerată potrivită, în funcţie de necesităţile personale, uzând de liberul arbitru pe care Creatorul ni l-a lăsat acum câteva mii de ani. Ştim care e cheia spre o stare de sănătate permanentă, mai trebuie doar să deschidem uşa…

(Deva, 9 august 2019)

(revista ***Cronos***, nr. 47/2021)

Pelerinaj pentru suflet

Joi, 25 iulie 2019, zi memorabilă pentru câţiva dintre membri Asociaţiei Scriitorilor Hunedoreni, condusă de Mariana Pândaru, asociaţie din care am bucuria şi onoarea să fac şi eu parte: ea ne-a învăluit într-un buchet generos de raze vesele ale soarelui acestei veri (având totuşi bunăvoinţa să ne cruţe de arşiţa nemiloasă specifică "lunii lui cuptor"), ne-a binecuvântat cu clipe de pace lăuntrică şi comori de spiritualitate nebănuite.

Ghid ne-a fost doamna prof. dr. Anca Sîrghie, care ne-a fascinat cu povestirile şi cunoştinţele domniei sale, informaţiile acumulate în preţioasele ore petrecute împreună fiind "echivalente cu un an de facultate", după cum afirma elogios şoferul ce ne-a însoţit în minunata călătorie, domnul Aurel Pop.

Din Sibiu ni s-au alăturat câţiva scriitori din zonă – poetul Ioan Gligor Stopiţa, redactorul-şef al revistei "Rapsodia", patronată de Cercul Militar Sibiu, împreună cu alţi prieteni de-ai domniei sale – alături de care ne-am continuat periplul spre destinaţia mult dorită.

În drum spre Păltiniş, de unde aveam să ne începem pelerinajul, am făcut un scurt popas la intrarea în Parcul Natural "Dumbrava Sibiului", la câţiva paşi de Muzeul Civilizaţiei Populare Tradiţionale "ASTRA", unde ne-am propus să revenim într-o altă zi, pentru a admira frumuseţea locului şi a ne reaminti de bogăţia spirituală (şi nu numai) a neamului nostru, care merită să fie apreciată pe măsură.

Ajunşi la Păltiniş, staţiunea situată la cea mai mare altitudine din ţară (1442 m) şi perlă a munţilor Cindrel, amplasată pe coasta de nord-est a acestora (în Carpaţii Meridionali), am putut admira locul unde pădurile de conifere parcă îşi dau mâna cu nemărginirea, făcând deliciul privitorilor atraşi de panorama superbă, de aerul proaspăt şi răcoros, dar

nu în ultimul rând, de liniştea care te pătrunde prin toţi porii şi parcă îţi mângâie cutele sufletului, transformând stresul oraşului într-o amintire prăfuită şi îndepărtată.

De această zonă minunată a fost cucerit, pe bună dreptate, în urmă cu peste 40 de ani, şi marele filosof, poet, eseist, publicist şi scriitor român Constantin Noica (1909-1987), membru post-mortem al Academiei Române (din 1990), la mormântul căruia am păstrat un moment de reculegere şi am depus candele şi flori. Am putut vedea, de asemenea, Schitul (amintind de bisericuţele maramureşene) şi Casa memorială ce poartă numele marii personalităţi – o căbănuţă modestă la mansarda căreia Noica şi-a petrecut ultimii ani din viaţă, vizitat adeseori de Gabriel Liiceanu şi Andrei Pleşu sau căutat de sute de tineri din toată ţara, pasionaţi de filosofie şi mari admiratori ai săi.

Un alt popas important a fost la Răşinari, tot în judeţul Sibiu, loc de mare însemnătate istorică pentru poporul nostru, unde ne-am oprit la Cimitirul Ortodox, ce ascunde în spatele porţilor sale o "lume a tăcerii", din care fac parte şi membrii familiei renumitului filozof şi scriitor român Emil Cioran (1911-1995): tatăl său, Emilian Cioran, fost protopop ortodox şi consilier al Mitropoliei din Sibiu, mama sa, Elvira, care provenea dintr-o familie de nobili transilvăneni, precum şi fratele său, Aurel Cioran.

Tot aici am putut vedea mausoleul şi cripta unde a fost înmormântat Andrei Şaguna (1808-1873), fost mitropolit ortodox al Transilvaniei şi membru de onoare al Academiei Române, ai cărui "ultimi trei ani din viaţă au fost marcaţi de boală şi de retragere în viaţa monahală", după cum se menţionează pe o placă, la intrarea în cimitir, fiind "înmormântat doar în haină călugărească, fără predică şi fast", avându-l ca oficiant doar pe duhovnicul său.

În acelaşi cimitir se odihnesc, întru veşnicie, părinţii marelui poet Octavian Goga (1881-1938), fost prim-ministru al României (1937-1938) şi membru al Academiei Române (din 1920): tatăl, Iosif Goga, preot ortodox, şi mama, Aurelia,

învăţătoare, precum şi sora sa, Victoria, personajul din “Dăscăliţa”, stinsă de timpuriu din viaţă.

Am mai avut ocazia să vedem exteriorul Casei memoriale Emil Cioran, situată pe malul râului Şteaza, pe strada Protopop Emil Cioran, vizavi de biserica satului, un adevărat conac de modă veche (ce necesită, din păcate, reparaţii). Ea aparţine, în prezent, unor proprietari privaţi, ce au primit-o de la Primărie, cu mulţi ani în urmă, ca recompensă pentru imobilul lor, dărâmat la decizia acesteia. În faţa casei se află un bust al filosofului, iar pe zidul lateral, o plăcuţă cu anul naşterii sale, singurele semne ce sugerează importanţa deosebită a acestei clădiri pentru patrimoniul românesc, ajunsă, din nefericire, în imposibilitatea de a fi vizitată de admiratorii “marelui sceptic”.

La mică distanţă, pe o stradă lăturalnică, la nr. 880 (în unele surse apare ca “Uliţa plopilor”, nr. 778 – probabil aceasta era adresa iniţială, după numerotarea construcţiilor din zonă, de la vremea respectivă), am găsit casa unde s-a născut Octavian Goga, “poetul pătimirii noastre”, o construcţie mai modestă, în stil ardelenesc, cu parfum de secol XIX, pe care, la fel, nu am reuşit să o vizităm, fiind proprietate privată, deci închisă pentru public.

Ne-am îndepărtat cu nostalgia vremurilor de altădată şi cu tristeţea că ni se scurg printre degete, ca apa mării, mulţi dintre oamenii de cultură plecaţi pentru totdeauna dintre noi, care ne-au legănat copilăria şi/sau adolescenţa cu scrierile lor şi pe care am vrea să-i atingem, dacă nu fizic, măcar respirând aerul dintre zidurile unde aceştia şi-au petrecut o parte din existenţă.

Ultimul obiectiv atins în această zi încărcată de emoţie şi energie pozitivă a fost Lancrăm (judeţul Alba), unde ne-am oprit la mormântul renumitului filozof, poet, dramaturg, traducător, jurnalist, profesor universitar, academician şi diplomat român Lucian Blaga (1895-1961), mormânt amplasat în curtea Bisericii Ortodoxe din localitate. Am depus candele şi flori şi am păstrat un moment de reculegere, reamintindu-ne de cunoscutele cuvinte ale marelui gânditor,

de o profunzime aparte: “Realitatea e ruina unui basm”, viaţa e “o plimbare spre somn”, iar “Moartea este umbra care dă plasticitate vieţii”.

La finalul acestei zile deosebite, ne-am reamintit că suntem muritori şi că ar trebui să fim mai atenţi cu noi înşine, cu ceilalţi şi cu ceea ce lăsăm în urma noastră, dar şi cu moştenirea spirituală şi/sau materială a poporului nostru, care este imaginea noastră, a tuturor, într-o lume devenită pragmatică, unde sensibilitatea şi capacitatea de a discerne lucrurile cu adevărat importante sunt însuşiri pe cale să se piardă pentru totdeauna.

Aşa cum ne respectăm strămoşii sau valorile neamului, aşa vom fi respectaţi şi noi, la rândul nostru! A fost o lecţie de viaţă, pe care ne-am însuşit-o cu capetele plecate, cu lacrimi în colţul ochiului şi cu speranţa că cineva ne va auzi, cândva, ruga…

(Deva, 26 iulie 2019)

(revista ***Ardealul literar***, nr. 3-4/2019, p. 104-105)

Cap. III

INTERVIU

Interviu cu scriitoarea Camelia Ardelean

<u>Miron Ţic</u>: Cum arată autobiografia dvs.? Sunteţi mândră de locurile unde v-aţi născut şi unde v-aţi petrecut copilăria? Povestiţi-mi aceste lucruri în amănunt!

<u>Camelia Ardelean</u>: M-am născut şi am copilărit la Deva, oraşul de la poalele Cetăţii, într-o familie foarte tânără (ambii mei părinţi aveau 22 de ani), dar responsabilă şi extrem de iubitoare. Nu am avut fraţi, iar printre primele mele amintiri se numără ardoarea cu care puneam zahăr în geam, ca să înduplec „barza“ să-mi aducă o surioară sau un frăţior, după cum mă învăţase o vecină „binevoitoare“, dar din păcate, n-a fost să fie. Se pare că Fortuna avea alte planuri cu mine, pe care urma să le aflu însă ceva mai târziu.

Mama, îngerul meu păzitor, era de o blândeţe şi o gingăşie ieşite din comun, iar felul în care îmi spunea sau îmi citea poveşti mă făcea să mă simt ca într-un basm minunat, ce nu voiam să ia sfârşit niciodată. Tata era mai sever, dar călăuzit şi el de cele mai bune intenţii în ce mă privea, iar faptul că am crescut înconjurată de cărţi şi-a pus definitiv amprenta asupra adultului care am devenit. Deşi părinţii mei nu aveau studii superioare, erau foarte inteligenţi şi, în ciuda timpului liber extrem de redus, citeau cât puteau de mult. Mama era atrasă de romane de dragoste, poliţiste sau de aventuri şi, nu în ultimul rând, de poezie, iar tata lectura cu predilecţie cărţi de filosofie, istorice, religioase, ştiinţifico-fantastice sau de astronomie. Tot ceea ce era legat de univers îl captiva, iar această fascinaţie a lui pentru misterele vieţii am moştenit-o şi eu, aşa cum am moştenit şi gustul/preocuparea pentru celelalte domenii amintite, atât de la el, cât şi de la mama, împletindu-le sau alternându-le periodic.

Poate că această “zestre” genetică mi-a conferit o memorie foarte bună, precum şi dragostea şi respectul pentru cuvântul scris, astfel că am început să citesc foarte devreme,

înaintea vârstei de cinci ani. Nu mai ştiu cu exactitate cum şi când s-a întâmplat; mama mi-a povestit că mă lua uneori cu ea la serviciu şi, din când în când, ca să nu mă plictisesc, îmi desena câte o literă pe un caiet, pe care eu trebuia s-o reproduc întocmai. Ştiu doar că m-am trezit dintr-o dată că pot citi subtitlurile la filmele de la televizor şi asta mi-a produs o încântare deosebită. Mă simţeam subit „importantă“, egală cu “oamenii mari”, iar ca să-i dovedesc acest lucru (şi) tatălui meu, am început să citesc într-o zi primul volum al lui Jules Verne (***O călătorie spre centrul Pământului***), pe care mama tocmai îl cumpărase. Nu m-au descurajat nici cuvintele tatei (“Asta nu e carte pentru copii!”) şi nici grosimea volumului. Nu m-am lăsat până nu l-am terminat, iar faptul că nu am înţeles mai nimic din el m-a marcat serios pentru o perioadă, gândindu-mă la câte cuvinte mai aveam de învăţat şi întrebându-mă dacă voi trăi suficient pentru asta.

Ulterior, bunicul “profita” de abilităţile mele de lector precoce, ori de câte ori avea ocazia, punându-mă să-i citesc pasaje din Biblie şi minunându-se de dicţia mea. Poate că aceste întâmplări m-au ambiţionat (alături de impulsul alor mei pentru lectură, prin exemplul pe care mi-l dădeau constant) să-mi doresc să învăţ cât mai bine, ca să nu-i dezamăgesc.

Cu aceste “antecedente”, am fost dată la grădiniţă la vârsta de cinci ani, direct în grupa mare, iar educatoarea nu ezita să-mi distribuie roluri de lungimi considerabile la serbările organizate cu diverse ocazii, fiind convinsă că nu aveam s-o fac de râs. Poate că izolarea în lumea cărţilor, a poveştilor, din cauza faptului că eram mai mult singură, ai mei fiind foarte ocupaţi cu serviciul, m-a făcut să mă remarc printr-o timiditate exagerată, motiv pentru care am reuşit iniţial să-mi fac cu greu prieteni, dar în tot răul şi-un bine: asta m-a determinat (mai târziu) să fiu foarte selectivă cu persoanele din anturajul meu şi să nu-mi pun sufletul pe tavă în faţa oricui, chiar dacă acea timiditate de început s-a resorbit cu timpul.

Pasiunea mea pentru lectură s-a menţinut şi în continuare, din clasele primare şi până în momentul de faţă. Am fost o elevă foarte conştiincioasă, învăţam la toate ma-

teriile, chiar şi la cele care nu-mi plăceau, din respect pentru profesori şi pentru efortul lor de a ne transmite din cunoştinţele şi experienţa acumulate, dar eram atrasă cu predilecţie de literatură şi limbi străine. Eram într-atât de îndrăgostită de limba română, încât (şi) vacanţele mi le petreceam, în mare parte, făcând comentarii literare despre tot ceea ce citeam: poveşti, nuvele pentru copii, diverse romane din programa şcolară, poezii etc. Stăteam ore întregi aplecată asupra studiului şi nu simţeam cum trece timpul, lumea cărţilor era un tărâm fantastic pentru mine, unde nu mă plictiseam niciodată. Uneori stăteam în vacanţe la bunicii din partea mamei, bucurându-mă de conexiunea cu natura şi cu animalele din gospodăria lor, dar nu rezistam prea mult, fiindcă îmi era dor de părinţi, în special de mama, de care mă simţeam foarte legată. De tata m-am apropiat sufleteşte mai târziu, după ce am mai crescut şi am început să mă bucur de libertatea de exprimare, pe care atunci când eram copil nu mi-o prea accepta.

Am fost, timp de câţiva ani, şefa clasei şi am participat la Olimpiade, fiind evidenţiată într-una din revistele şcolare de limba română de la acea vreme, unde am trimis, prin clasa a şaptea, câteva poezii personale, într-un impuls de moment. Tot atunci mi-a venit ideea să le compun profesoarelor mele, cu ocazia zilei de 8 Martie, câte o poezie-dedicaţie, pe care să le-o ofer ca amintire, alături de mărţişor. Nu mi-am luat însă în serios talentul, crezând că este o "joacă" specifică vârstei, deşi profesoara mea de limba română din clasele V-VIII, regretata Elena Igna, care susţinea că, pentru vârsta mea, scriam comentarii "de nivel academic" (păstrând proporţiile, desigur), m-a încurajat în permanenţă să continui, insistând să urmez un liceu care putea să mă îndrepte, în viitor, spre o carieră de dascăl de limba română.

O conjunctură neaşteptată, legată de sfatul unor oameni "importanţi", care mă cunoşteau foarte puţin şi credeau că-mi fac un bine deturnându-mă de la planurile mele şi de la ceea ce-mi doream cu ardoare, m-a îndreptat spre Liceul Teoretic "Decebal" din Deva (actualmente Colegiul

Naţional “Decebal”), unde, urmând un profil real, m-am rupt de preocuparea mea intensă pentru limba română, care devenise (aproape) o materie secundară, prioritare fiind matematica şi fizica. Am suferit foarte mult din această cauză, dar... zarurile erau deja aruncate.

Abia peste vreo câţiva ani, când am avut şansa de a lucra la o editură, apoi la două ziare cunoscute din judeţ, mi-am dat seama cât timp irosisem cu lucruri care nu mă împliniseră sufleteşte, în loc să-mi urmez năzuinţa din copilărie. Deşi am încercat să-i fac pe plac tatălui meu, devenind cadru medical (asistent medical generalist) şi am absolvit cu succes cursurile de trei ani ale Şcolii Postliceale Sanitare “Carol Davila” din Călan, am simţit că este un domeniu care nu mi se potriveşte, suferinţa umană fiind un spectacol mult prea greu de suportat pentru mine. Capacitatea mare de empatie, moştenită de la părinţii mei, mă determină să o percep ca pe propria-mi suferinţă şi nu cred că aş putea face faţă atâtor lacrimi.

Drumul meu a cotit iar, după câţiva ani, când m-am căsătorit şi m-am mutat în Germania, întrerupând orice legătură cu literatura. Acolo am avut parte de alte experienţe, am călătorit, am cunoscut oameni noi, care şi-au pus amprenta pentru totdeauna pe sufletul meu, consolidându-mi bagajul de trăiri şi emoţii de care aveam să dispun ulterior, în scrierile mele. M-am repatriat după zece ani, în 2014, când am debutat cu primul meu volum de poezii, ***Lacrimi de suflet***, regăsind în sfârşit, în hăţişul existenţei, scopul de la care mă îndepărtasem şi care, cred eu, mi-a fost hărăzit de destin, poate chiar înainte de a mă naşte.

Miron Ţic: Scrieţi ocazional sau atunci când simţiţi nevoia unei descărcări a sufletului, a unei autodefiniri? Scrisul este pentru dvs. o evadare din cotidian, un sprijin moral sau o încercare de explorare a lumii exterioare sau interioare?

Camelia Ardelean: Nu scriu ocazional, ci ori de câte ori simt că am ceva de spus, când vreau să transmit un mesaj semenilor sau când mă "vizitează" muza, ceea ce se întâmplă foarte des. Pe lângă faptul că scrisul este, pentru mine, un "pansament" pentru craterele sufletului, o eliberare din carcasa de carne a trupului, el mai poate fi şi o poartă de comunicare cu alte suflete, atunci când vorbele sunt de prisos. În plus, prin scris pot să mă metamorfozez, să fiu cine vreau eu, pot să visez, să dansez, să zbor cu fluturii sau să înot cu delfinii, nimic nu îmi este imposibil. Pot fi propriul meu scenarist, iar asta este extraordinar. Desigur că scrisul mai poate fi şi un mod de evadare din cotidian, din lumea aceasta tumultuoasă şi dură uneori, în care ne desfăşurăm mult controversata existenţă, dar pentru mine este mult mai mult decât atât: el mă ajută să mă redescopăr şi să mă redefinesc, iar şi iar, să explorez universul meu interior, aşa cum spuneţi, dar şi să creez o conexiune cu oameni care simt şi vibrează la fel ca mine.

Miron Ţic: Iată-ne la începutul verii, când mă aflu în faţa dvs., în vederea realizării acestui interviu. Pentru început, vă rog să-mi vorbiţi despre familie, despre părinţi sau mai bine zis, despre adevărurile dvs. de suflet!

Camelia Ardelean: Părinţii mei provin amândoi din familii de ardeleni, oameni simpli şi cu frică de Dumnezeu, iar acest lucru mi l-au transmis şi mie, prin principiile de viaţă sănătoase şi sfaturile bune pe care mi le-au dat. Tatăl meu s-a născut în judeţul Satu-Mare, iar mama, în judeţul Hunedoara. Tata a ajuns întâmplător la Deva pe când avea doar 19 ani, a văzut-o pe mama, care era de aceeaşi vârstă, într-un magazin şi s-a îndrăgostit de ea instantaneu. În perioada când erau prieteni îi făcea cadouri diferite cărţi, de obicei romane de dragoste sau poliţiste, pe care scria câte o poezie compusă de el, cu dedicaţie. Doi ani mai târziu s-au căsătorit, iar peste încă un an am apărut eu. O poveste simplă, dar în acelaşi timp romantică şi plină de farmec.

Amândoi erau oameni sinceri şi corecţi, ospitalieri şi dornici să ajute. Erau însă şi foarte selectivi, iar odată pierdută încrederea lor, era pierdută pentru totdeauna. Fiind extrem de ocupaţi cu serviciul, cum spuneam, îi vedeam foarte puţin în timpul zilei, aşa că mi-am găsit refugiul în cărţi, acestea devenindu-mi cele mai bune prietene. Când nu erau plecaţi sau aveau câte puţin timp la dispoziţie, de regulă, citeau, apoi îşi povesteau reciproc ce citiseră, iar eu îi ascultam, avidă să aflu cât mai multe. Astfel, propriul meu interes pentru lectură era păstrat constant la cote maxime, mai ales că alte distracţii nu prea erau pe atunci.

Nu-şi permiteau să-mi dăruiască mormane de jucării sau de haine scumpe, cum primeau alţi copii, dar nu pot spune că mi-a lipsit ceva, din contră, am avut mereu strictul necesar şi o copilărie fără griji, iar mama se pricepea să ne procure, asemeni unei zâne înzestrate cu baghetă magică, toate lucrurile de care aveam nevoie, în ciuda vremurilor tulburi pe care le parcurgeam. Îmi cumpărau, de câte ori aveau ocazia, diferite cărţi, iar aceasta era bucuria mea cea mai mare. Atunci când nu învăţam sau nu citeam, aveam alte activităţi, dar de plictisit, nu mă plictiseam niciodată, deşi de multe ori mă simţeam singură şi mi-ar fi plăcut să petrec mai mult timp alături de ei, în special de mama, căreia îi făceam confidenţe. Ea era cea mai bună prietenă a mea, era sora care îmi lipsea şi nu mă săturam niciodată de prezenţa ei.

Tata era mai copilăros de felul lui şi pus adesea pe şotii. Uneori, când voia să se amuze, mă punea să-i spun capitala vreunei ţări mai puţin cunoscute de pe glob şi mai întotdeauna “pierdeam”; nu aveam cum să “concurez” cu el, ştia capitalele tuturor statelor pe de rost. El m-a învăţat să dansez mai multe tipuri de dans şi tot el mi-a arătat o mulţime de jocuri, care mai de care mai interesante şi amuzante. Preferatul nostru era rummy, iar când aveam timp de câte o partidă, „bătălia“ era atât de încinsă, de parcă am fi avut ca miză sume de bani fabuloase. Uneori jucam toţi trei şi atunci era şi mai palpitant, fiindcă toţi eram foarte buni, iar victoria era un “trofeu” greu de obţinut şi cu atât mai râvnit şi apreciat.

Şi mama avea un simţ sănătos al umorului, dar, în acelaşi timp, era înclinată spre reverie. Dispunea totodată de un ascuţit simţ practic, era (şi este) o gospodină desăvârşită. Aveam adesea invitaţi la masă, cu toţii fiind cuceriţi de calităţile ei culinare. Veneau de obicei rudele, părinţii mei provenind din familii numeroase, iar weekendurile, sărbătorile de Paşte sau de Crăciun erau o încântare, aveam parte de distracţie cât încăpea. Tata era dotat cu o voce minunată şi ştia toate colindele din zona lui pe de rost, fiind sufletul petrecerii. De Ajun, plecam cu colindatul pe la rude, oricât de frig era afară, şi ne tot "înmulţeam", alăturându-ni-se veri, unchi sau mătuşi, astfel că, spre dimineaţă, abia încăpeam cu toţii în casă la bunicii din partea mamei, care se bucurau nespus când îşi vedeau familia reîntregită. Simţeam în acele momente o fericire pe care nu o pot descrie în cuvinte şi părea că niciun nor nu avea să-mi umbrească soarele din suflet. "Plecarea" definitivă a tatălui meu, în 2009, la doar 59 de ani, a sfărâmat însă pentru totdeauna această magie, lăsându-mi un abis în suflet, pe care nu cred că cineva îl va putea umple vreodată.

Poate că ridicarea tatălui meu la stele şi prăpastia rămasă în urma lui a făcut ca, la un an de la debutul meu în poezie, să publice şi mama (scriitoarea Marioara Ardelean) primul ei volum de poezii şi fabule pentru copii (***Universul copilăriei***), exteriorizându-şi în sfârşit talentul ţinut ascuns în cămăruţele sufletului încă din şcoală/adolescenţă, când scria poezii de dragoste şi religioase, pe care, dintr-o prea mare timiditate, nu îndrăznise să le arate nimănui. Am încurajat-o să continue, astfel că în momentul de faţă are deja cinci cărţi publicate, toate pentru copii, dintre care una de poveşti şi celelalte de poezii.

Tatăl meu începuse şi el, la un moment dat, să scrie o carte în care se regăsea percepţia sa asupra religiei/Bibliei, dar clepsidra s-a scurs mult prea repede, din păcate, iar cuvintele (i-)au rămas suspendate undeva, în eter, pentru totdeauna… După cum vedeţi, am toate motivele să fiu mândră de părinţii mei, fiindcă au reuşit cu prisosinţă să-şi

depăşească condiţia şi, în plus, să-mi inoculeze principii sănătoase de viaţă, cea mai importantă zestre pe care un părinte o poate da copilului său, alături de dragoste.

<u>Miron Ţic</u>: Aveţi în tot ce scrieţi mult farmec. Care dintre genurile pe care le abordaţi vă este mai drag sau pe care îl simţiţi mai apropiat de sufletul dvs.: poezia, proza sau critica literară? Aştept să-mi spuneţi acest lucru pentru a mă lămuri atât pe mine, cât şi pe cititorii acestei cărţi de interviuri.

<u>Camelia Ardelean</u>: Sincer, îmi este foarte greu să vă răspund. Am început să iubesc literatura încă de când mama îmi citea primele poveşti, de care îmi amintesc de pe la vârsta de trei ani, fiind cucerită de lumea imaginară ce îşi deschidea porţile în sufletul şi cugetul meu. Am descoperit totodată şi poezia în cărţile pentru copii pe care mi le cumpăra şi care erau cele mai frumoase cadouri pentru mine. La şcoală am continuat să citesc atât poezie, cât şi proză, dar la început am scris compuneri şi comentarii literare, pentru că acestea ni se cereau la orele de limba română. Poezie am început să scriu, după cum spuneam anterior, abia prin clasa a şaptea, dar asta nu înseamnă că am iubit-o mai puţin.

La liceul de profil real, lucrurile s-au schimbat radical, în sensul că nu am mai avut aproape deloc timp pentru scris (de citit, citeam în pauze, în orele mai puţin importante sau în vacanţe), atenţia fiindu-mi canalizată îndeosebi pe materiile principale, matematica şi fizica. Am suferit mult din această cauză, mă simţeam ca o pasăre căreia i se tăiase o aripă, percepeam dintr-odată un gol în mine, pe care nu aveam cum (sau când) să-l estompez. După liceu, timp de câţiva ani, viaţa a luat o cu totul altă turnură, iar scrisul a rămas, din păcate, din nou în umbră. Reuşeam să citesc însă destul de mult, nu la fel de mult ca în timpul şcolii, fiindcă aveam şi alte obligaţii/ preocupări, dar nu exista timp liber pe care să nu îl dedic, în cea mai mare parte, lecturii, abordând subiecte din domeniul ezoteric, al psihologiei, al medicinei alopate sau al terapiilor

naturiste (în special homeopatia, fitoterapia etc.). Bioenergia era un alt subiect nou pentru mine, alături de yoga şi religiile orientale (budism, hinduism). Nu am practicat yoga, însă am fost o perioadă interesată de principiile acestei filosofii indiene de veche tradiţie.

Fortuna a venit din nou în viaţa mea pe la 24 de ani, semn că, atunci când destinul are un plan cu tine, se va găsi, mai devreme sau mai târziu, calea potrivită pentru ca el să se materializeze. Am avut oportunitatea să lucrez la o editură nou înfiinţată (pe atunci) în Deva, ce se ocupa în special cu editarea de cărţi în care se regăseau subiectele agreate de mine în acea perioadă. Cu această ocazie, am continuat să citesc literatură de specialitate şi să lucrez efectiv pe textele multor autori, ocupându-mă de reformulare (unde era cazul), tehnoredactare etc. A fost, în ansamblu, o experienţă interesantă şi utilă, zic eu, care m-a modelat pe câmpia literelor, dându-mi totodată posibilitatea să-mi păstrez proaspete în memorie cunoştinţele de gramatică acumulate în şcoală. Tot aici, fiind un mediu prielnic, mi s-a (re)deschis apetitul pentru scris, astfel că am publicat primele mele două volume cu subiecte din domeniul naturist şi cel ezoteric (***Cartea terapeuţilor*** şi ***Cursuri practice naturiste***).

A urmat o perioadă în care am lucrat la un ziar cunoscut pe atunci în judeţ, *Lumina*, devenit ulterior *Acţiunea HD*, colaborând apoi cu *Hunedoreanul* (media PRO). În presă, modul de redactare (mi) s-a schimbat fundamental, articolele de ziar necesitând un limbaj mai rece şi direct, non-emoţional, care m-a "rupt" puţin (mai mult) de vraja lumilor descoperite în cărţile a căror lectură o impuneau noile mele preocupări, însă mi-a prins bine din alte puncte de vedere, fiindcă mi-a dat prilejul să experimentez forme inedite de exprimare, să am contact cu personaje interesante şi cu situaţii deosebite, să învăţ cum să condensez ori să extind un text, în funcţie de circumstanţe sau de necesităţi. "Rolul" de reporter a fost un "experiment" incredibil, care a pus o "pietricică" la formarea mea de "om al literelor" de mai târziu şi a avut farmecul său indubitabil.

Nu am (prea) vorbit până acum despre preocupările mele din trecut, deoarece nu credeam că interesează pe cineva, dar interviul dvs. m-a făcut să mă reîntorc în timp şi, astfel, au ieşit la lumină. Acum poate înţelegeţi de ce îmi este atât de greu să răspund la întrebarea dvs., deoarece fiecare perioadă sau experiment literar a avut farmecul său, m-a definit şi m-a completat ca autor.

La poezie m-am (re)întors mult mai târziu, prin 2013, într-o conjunctură extrem de dureroasă pentru mine (pierderea tatălui meu), fără să-mi planific acest lucru sau să bănuiesc măcar că voi avea din nou contact cu beletristica, iar la proză doi ani mai târziu, în 2015, când am scris primele mele proze scurte, în mare parte inspirate din realitate. Dacă ne referim cu predilecţie la suflet, aşa cum spuneaţi, cea mai aproape îmi este poezia, datorită lirismului său, limbajului metaforic şi a faptului că atinge simţirea într-un mod mai rapid şi profund, dar de iubit, le iubesc pe toate. Acum înţelegeţi (şi) de ce în poeziile mele se regăsesc uneori termeni din diferite ramuri sau specialităţi, pentru că aceştia au rămas sedimentaţi undeva, în subconştient, iar starea (mea) lirică îi aduce, din când în când, la suprafaţă.

Cronica literară este un domeniu mai nou pentru mine, dar asta nu înseamnă că îmi place mai puţin decât celelalte, mai ales fiindcă îmi dă prilejul să pătrund în universul interior al altor autori, ajungând astfel să le cunosc gândurile, iubirile, temerile, neîmplinirile... Este ca şi cum aş scana sufletul altcuiva sau aş pătrunde pe un alt tărâm, iar asta mi se pare un lucru minunat. Ca o concluzie, în funcţie de moment şi de starea mea interioară, abordez unul sau altul dintre genurile menţionate de dvs. şi fiecare în parte îmi conferă satisfacţie şi dorinţa de a continua, dar, repet, poezia îmi este cea mai aproape de suflet.

<u>Miron Ţic</u>: Cum a fost debutul dvs. în volum? V-a stârnit entuziasmul pentru scrierea altei/altor cărţi?

<u>Camelia Ardelean</u>: Debutul meu în volum a fost cu totul surprinzător, în primul rând pentru mine, iar apoi (cred că) şi pentru cei care mă cunoşteau. După cele două cărţi cu teme atât de diverse şi atât de îndepărtate de poezie sau de ceea ce scriu astăzi, publicate în anii 2002-2004, nu mă gândisem că voi reveni vreodată la scris. Viaţa însă e plină de evenimente neprevăzute, nu întotdeauna fericite, din păcate. La patru ani de la plecarea tatălui meu spre o altă dimensiune, încă nu mă consolasem cu ideea dispariţiei sale definitive. Într-o noapte, copleşită de amintiri şi de dor, neputând să adorm, m-am ridicat din pat şi am mers, ca împinsă de o forţă supranaturală, spre birou, de unde am luat un pix şi un caiet. Am început să scriu şi am ţinut-o aşa până spre dimineaţă, total ruptă de realitate, cu o fervoare de neimaginat. Astfel s-au născut primele cinci poezii în vers liber reunite în carte, toate dedicate lui. De fapt, a fost mai mult o efuziune de trăiri contradictorii, decât vers liber în accepţiunea dată acestuia la momentul actual, trăiri cuprinse în propoziţii declarative, dar foarte profunde şi mai ales sincere.

A doua zi m-am simţit atât de împăcată cu mine însămi, de parcă o mare greutate se ridicase de pe sufletul meu şi mă eliberase, încât nu-mi venea să cred. Am mai scris câteva poezii, apoi, în zilele următoare, altele şi tot aşa... Descopeream poezia ca pe o nouă formă de terapie, cu rezultate uimitoare şi imediate şi, în plus, fără efecte adverse. Un an mai târziu, în 2014, când s-au strâns destul de multe, mi-a venit ideea să le cuprind într-un volum, ca să nu se piardă, cu un capitol special dedicat tatălui meu, in memoriam. Experienţa dobândită la editură m-a ajutat să realizez singură corectura şi tehnoredactarea (la fel procedând ulterior pentru toate cărţile mele), iar soţul, care se pricepe să lucreze cu programe de grafică, mi-a făcut coperta, astfel că scrisul (meu) devenise deja o "afacere" de familie.

Nu mă aşteptasem ca volumul să placă; îl scrisesem pentru mine, în primul rând, dar opinia celor care l-au citit şi care au afirmat că i-a emoţionat până la lacrimi m-a făcut să continui. "Obiectivul" de a ajunge la sufletul lor a fost atins.

Toate acestea, pe lângă starea de bine pe care mi-o dădea exteriorizarea emoţiilor negative, m-au determinat să îmi doresc să evoluez în tehnica scrisului, ca să nu îi dezamăgesc. Simţeam că mă regăsisem în sfârşit, că (re) descoperisem ceea ce îmi doream cu adevărat şi mă fascina încă de când eram foarte mică: să fiu şi eu o călătoare prin lumea cuvintelor (scrise), alături de alţii.

Cineva, nu mai reţin cine, susţinea că, dacă din suferinţa ta poţi face artă, e mare lucru, este un dar de la Dumnezeu. Pe de altă parte, actorul Mihai Călin afirma că "În artă, suferinţa duce la purificare", iar dacă acceptăm faptul că scrisul este tot o formă de artă, eu simţeam într-adevăr că începeam să mă purific, să mă "scutur" de colbul amărăciunii, să accept faptul că tatăl meu nu mai e printre noi şi că "plecarea" lui a fost preambulul la ceea ce urma să se întâmple cu mine pe plan literar. Sunt ferm convinsă că, dacă el nu ar fi încetat din viaţă, eu nu aş fi reînceput niciodată să scriu, iar destinul meu ar fi fost cu totul altul. Mai bun sau mai rău, nu am de unde să ştiu, dar cu siguranţă nu aş fi scris (alte) cărţi, aşa cum nu v-aş fi cunoscut nici pe dvs. acum sau alţi prieteni din lumea scriitorilor.

Ca să revin la întrebare, entuziasmul meu creştea direct proporţional cu aprecierea celor care-mi citiseră cartea, cea mai mare bucurie pentru un scriitor fiind atunci când reuşeşte să transmită emoţie, să facă alte suflete să vibreze pe aceleaşi coarde. Aşa se face că, un an mai târziu, în 2015, publicam nu una, ci trei cărţi de poezie, apoi în 2016, una de poezie şi primul meu volum de proză, în 2018, două de poezie şi primul volum de cronică literară, eseuri şi editoriale, iar în 2019, al doilea volum de cronică literară, prima mea antologie de autor cu poezie în formă fixă (sonete şi rondeluri) şi un volum-interviu, realizat cu un filosof şi scriitor contemporan din Moldova, ce are un palmares impresionant de peste 70 de volume publicate (Ionel Necula) şi preocupări foarte interesante şi demne de menţionat. Bineînţeles că nu vreau să mă opresc aici, am numeroase proiecte de viitor, pe care sper să le pot finaliza, cu ajutorul lui Dumnezeu, dar toate la timpul lor.

Miron Ţic: Vă este frică de ziua de mâine? Cum priviţi spre această zi?

Camelia Ardelean: Aţi atins o temă foarte complexă prin această întrebare. Frica este prezentă în vieţile noastre de când începem să facem primii paşi, însoţindu-ne pe tot parcursul vieţii. Teama de a cădea, de întuneric, de a fi lăsaţi singuri, de a lua o notă proastă la şcoală, de a fi certaţi de părinţi pentru vreo năzbâtie etc., toate fac parte din temerile copilăriei. Cu vârsta, temerile se schimbă sau se amplifică, în funcţie de persoană sau de perioada pe care aceasta o parcurge. La maturitate predomină frica de a pierde pe cineva drag, de a fi părăsit de iubit(ă), de a (ne) pierde locul de muncă, frica de boală etc., culminând cu frica de moarte, pe măsură ce înaintăm în vârstă şi ne apropiem de pragul dintre lumi. Fiecare om are temerile lui, dar poate că nu toţi şi le conştientizează sau şi le recunosc. De fapt, teama constituie un mecanism de (auto)apărare, ce ne determină să fim (mai) precauţi în ceea ce facem, provenind dintr-un instinct de autoconservare. Este normal să avem temeri, dar nu este normal să fim obsedaţi sau "paralizaţi" de ele.

Ca să vă răspund, de ziua de mâine luată *ad litteram* nu-mi este frică, dar dacă vă referiţi la viitor, am şi eu, ca orice om, temerile „mele" existenţiale. Sunt însă o persoană optimistă de fel şi încerc să nu mă las dominată de gânduri distructive, iar scrisul (mă) ajută foarte mult în canalizarea atenţiei spre o altă direcţie (una pozitivă), eliberându-mă de stres şi angoase.

Miron Ţic: Vă place ceea ce faceţi, adică să oferiţi cititorilor, prin scris, fărâme din sufletul dvs.?

Camelia Ardelean: "Îmi place" este prea puţin spus. La ora actuală nu-mi pot imagina viaţa fără scris, el face parte din mine; ne contopim, creând o simbioză perfectă. Aşa cum trupul nu poate exista fără suflet (sau invers), cred că nici eu nu aş (mai) putea exista fără să scriu şi nu este deloc o exagerare. Am avut dintotdeauna multe pasiuni, ador şi acum

muzica, dansul, unele sporturi, diverse jocuri (rummy, scrabble, şah, jocuri de cărţi etc.), dar scrisul constituie cea mai mare delectare pentru mine. Mă bucur ca un copil când oamenii se regăsesc în ceea ce scriu eu, simt că sunt părtaşă la emoţiile lor (sau ei la ale mele) şi că plăcerea lor este şi a mea, iar acest lucru îmi dă o senzaţie incredibilă. Cred că, dacă poţi să aduci zâmbetul pe buze cuiva prin ceea ce faci, este minunat şi nu ai trăit degeaba. În plus, faptul că poţi să laşi ceva în urma ta, care să treacă bariera timpului după ce nu vei mai exista fizic, te face să te simţi util şi îţi conferă o mare satisfacţie. Chiar dacă cititorii sunt din ce în ce mai puţini, acest lucru nu mă îngrijorează, pentru că literatura nu va dispărea niciodată, atât cât va dura pământul, nu are cum să dispară, iar dacă cineva, peste zeci sau sute de ani, va da şi peste cărţile mele pe vreun raft prăfuit al unei biblioteci sau în altă parte şi va considera că merită atenţie sau se va regăsi în paginile lor, va fi o confirmare a faptului că "arderea" mea pe baricadele limbii române nu a fost în zadar.

Miron Ţic: Aveţi momente în care vă gândiţi că aţi dat tot în scrisul dvs. sau în care aţi dorit să-l abandonaţi? Cum credeţi că ar primi cititorii această veste?

Camelia Ardelean: Nu m-am gândit niciodată că am dat tot, din contră, simt că mai am atâtea lucruri de împărtăşit altora, încât mă întreb dacă o să reuşesc să realizez în întregime ce mi-am propus, din acest punct de vedere. Am avut într-adevăr şi momente în care mi-am dorit să abandonez scrisul, atunci când m-am "lovit" (direct sau indirect) de răutatea unora (din fericire au fost puţine situaţii de acest gen) sau când am fost copleşită de anumite probleme ale vieţii, însă atunci când oameni pe care nu-i cunoşti îţi scriu, citindu-ţi versurile, cuvinte ca: "Viaţa mea ar fi mai săracă fără poeziile tale", nu mai ai voie să renunţi. Trebuie să te mobilizezi şi să-ţi duci la îndeplinire planul pe care soarta îl are cu tine, fiindcă a nu-ţi exploata la maxim talentul cu care ai fost înzestrat înseamnă să nu preţuieşti cum se cuvine darul oferit de

Divinitate, iar acest lucru este inacceptabil. Nu-mi permit să-i dezamăgesc pe cei care au crezut în mine şi/sau m-au susţinut, de aceea nu am cum să abandonez, trebuie să merg mai departe pe acest drum pavat cu trandafiri, dar şi cu spini, până la clipa finală sau până la ultima… literă.

Miron Ţic: Cum vă alcătuiţi volumele? Vă pun această întrebare fiindcă poetul Nichita Stănescu afirma că, pentru el, acest lucru era dificil, susţinând că orice volum de versuri este mai important în ansamblul său, decât în părţile componente. Care sunt criteriile dvs. de elaborare a unui volum?

Camelia Ardelean: Poate că o să vă dezamăgesc, dar nu am neapărat un criteriu anume. Scriu până când simt că ceva din mine, probabil vocea interioară, îmi spune să trag linie şi să "adun" sau, mai bine zis, să încep selecţia. Atunci hotărăsc ce păstrez şi ce nu din ce am lăsat la "dospit", apoi parcurg textele de mai multe ori, în mai multe etape, fiindcă unele dintre ele mai pot suferi modificări până la varianta finală.

Mă orientez, în general, ca volumele mele să nu fie mai subţiri de o sută de pagini sau le împart pe capitole, dacă e cazul, în funcţie de genul abordat sau de tematică, după cum îmi dictează intuiţia de moment, pentru a uşura percepţia cititorului şi a nu-l obosi sau plictisi. Îmi place ordinea în toate aspectele vieţii, iar acest lucru cred/sper că se reflectă şi în cărţile mele. De asemenea, plasez la începutul şi/sau la sfârşitul unei cărţi poeziile sau prozele (după caz) care consider că sunt cele mai reprezentative pentru mine sau pentru volumul respectiv, pentru a capta atenţia cititorului. Sunt mici "trucuri" pe care le-am învăţat din mers şi care, de obicei, funcţionează. Dar cel mai mare "truc" este ca o carte să apară fără greşeli gramaticale sau de tastare, acest lucru conferind încredere şi respect cititorului pentru cuvântul scris şi pentru autor. Un volum plin de greşeli nu va face impresie bună nimănui, indiferent cât de interesant ar fi conţinutul.

Miron Ţic: Cum decurge o zi obişnuită din viaţa dvs.?

Camelia Ardelean: O zi obişnuită din viaţa mea înseamnă foarte multă muncă, de când mă trezesc şi până seara târziu, când pun capul pe pernă. Alături de activităţile cotidiene care nu suferă amânare şi care sunt destule, citesc cât pot de mult, fiindcă scrisul implică invariabil studiu individual, dacă nu vrei să ajungi în postura în care să publici mai multe cărţi decât ai citit. Unii (şi nu mă refer aici la scriitori) cred că a scrie este ceva foarte simplu, deschizi robinetul şi începe să curgă poezia sau proza, dar nu se gândesc că pentru asta trebuie să te "alimentezi" în permanenţă, să-ţi "antrenezi" constant creierul, aşa cum un sportiv îşi antrenează muşchii, diferenţa constând doar în faptul că un scriitor lucrează în plan mental, nu fizic.

Uneori, la sfârşit de săptămână, când vremea este frumoasă, fac drumeţii sau călătoresc, dar pe distanţe scurte, ca să mă pot întoarce repede la gospodărie. Foarte rar deschid televizorul, iar dacă vremea este urâtă şi nu se poate pleca niciunde, îmi dedic timpul liber rămas tot lecturii sau scrisului.

Miron Ţic: Aveţi un palmares bogat, după cum observ, ceea ce mă face să cred că sunteţi beneficiara unei critici literare favorabile. Este adevărat?

Camelia Ardelean: În general, pot spune că sunt mulţumită de modul în care sunt percepute scrierile mele de către cei care au emis opinii critice asupra lor. Desigur că nu poţi fi pe placul tuturor, iar percepţiile pot să difere. Nici Eminescu nu a fost iubit de toţi, dar nu aceasta este ideea. Important e să fii tu însuţi în ceea ce scrii, indiferent de genul abordat, să fii original, să încerci să vii mereu cu ceva inedit. Un critic este şi el om, până la urmă, putându-se regăsi (sau nu) într-o anumită carte. Nu trebuie să ne speriem de critică; dacă este sinceră şi obiectivă, nu maliţioasă, ea poate ajuta

foarte mult în evoluţia pe plan literar a celui în cauză, în conştientizarea unor lacune sau erori.

În ce priveşte cititorii, ei sunt cei care îşi aleg poetul/ scriitorul preferat şi nu invers. La ora actuală, se scrie atât de mult, încât există literatură pentru toate gusturile şi exigenţele, deci este loc sub soare pentru toată lumea.

Miron Ţic: Mergeţi la biserică? Care este relaţia dvs. cu Dumnezeu?

Camelia Ardelean: La biserică nu am fost cam de multă vreme, într-adevăr, din motive personale, dar asta nu înseamnă că nu cred în Dumnezeu sau că nu am o relaţie cu El. Nu întotdeauna religia şi credinţa reprezintă acelaşi lucru. Dumnezeu e peste tot în jurul nostru, chiar şi în aerul pe care-l respirăm şi nu spun asta (doar) la modul metaforic. Ar fi o discuţie foarte lungă pe această temă, dar nu e locul, nici momentul. Cred efectiv că El ne vede în orice clipă şi ne aude când Îi cerem ajutorul, indiferent unde ne aflăm. Eu îi simt prezenţa în permanenţă în viaţa mea, chiar dacă a fost o perioadă în care credinţa mi s-a cam "clătinat", pentru că Îl credeam responsabil pentru greşelile sau problemele mele, când El nu avea, de fapt, niciun amestec, ci deciziile mele erau eronate. Nu am resimţit niciodată dezgustul existenţial al lui Cioran, nici în momentele mele cele mai sumbre, ci dorinţa/ nevoia de a mă reîntoarce, de fiecare dată, la adăpostul îndurării divine, precum fiul rătăcitor care a realizat că, oricâte tentaţii (i-)ar apărea în cale, niciun alt loc nu este mai prielnic decât "acasă".

Miron Ţic: A fost cineva care v-a sfătuit să urmaţi o carieră literară? Mai precis, aţi avut un îndrumător, profesor sau mentor?

Camelia Ardelean: După cum vă spuneam la început, profesoara mea de limba română din şcoala generală, doamna Elena Igna, a fost (în afară de părinţii mei) cea care

mi-a descoperit talentul. Dânsa mi-a spus că trebuie neapărat să pornesc pe acest drum al scrisului, care, pentru a fi complet, ar fi trebuit să “treacă” şi prin Facultatea de Litere. Îmi pare rău că nu i-am urmat sfatul, deşi până la urmă tot la scris am ajuns, însă pe căi ocolitoare. Dacă ar mai fi printre noi, sigur s-ar bucura de realizările mele pe plan literar.

După debutul meu în poezie, unii (care nu erau la curent cu preocupările mele literare din şcoală) m-au privit iniţial cu scepticism, alţii m-au încurajat să continui, dar primul care a luptat pentru mine cu gheare de leu şi m-a împins în faţă a fost domnul Gligor Haşa (decedat între timp), scriitor cunoscut al judeţului nostru (şi nu numai), cu ale cărui cărţi (***Comoara lui Decebal*** şi ***Legende strămoşeşti***) am copilărit, dar pe care l-am cunoscut personal abia în 2017, cu ocazia lansării de carte a unui coleg scriitor. Atunci i-am înmânat, plină de emoţie, unul din volumele mele de poezii (***Suflete de ceară***), care i-a plăcut foarte mult şi căruia i-a scris, din iniţiativă proprie, o cronică deosebită. De aici a început totul, colaborarea noastră, unele conexiuni literare etc.

Bineînţeles că înainte de întâlnirea cu domnia sa, eu activasem câţiva ani în anumite cenacluri literare virtuale, unde mi-am ascuţit „pana“ poeziei şi mi-am îmbunătăţit tehnica versului clasic, şi unde mi-am făcut mulţi prieteni. După cum afirmam anterior, cred că Dumnezeu a fost mereu alături de mine şi mi-a scos în cale oamenii potriviţi pentru a evolua. El ştie întotdeauna de ce anume avem nevoie, îndrumându-ne în direcţia potrivită, la momentul prielnic.

Miron Ţic: Aţi făcut din scris o profesie sau este doar un hobby?

Camelia Ardelean: A face din scris o profesie este destul de greu, la ora actuală, în România. Eu am reuşit însă acest lucru în trecut, ca redactor de editură şi ca jurnalist. Ca scriitor al propriilor volume, respectiv ca poet, prozator, eseist etc., este cu totul altă problemă, în situaţia în care, la noi în ţară, abia după 1989 profesia de scriitor a fost recunoscută în

nomenclatorul de meserii. Este clar că în România nu se poate trăi din scris, iar cazurile precum Mircea Cărtărescu, ale cărui cărţi s-au vândut foarte bine într-o anumită perioadă, sau Eugen Ovidiu Chirovici, ale cărui volume au fost traduse în 38 de limbi şi au ajuns bestselleruri etc., sunt rare.

Poate că, în viitor, situaţia se va schimba şi pentru scriitorul obişnuit de la noi, nu ştim, deocamdată nu putem decât să sperăm. Ideea este că şi acest "ciudat" al societăţii, cum este catalogat de unii (scriitorul), trebuie să mănânce, să se îmbrace, să plătească facturi etc., în condiţiile în care foarte mult timp din viaţă îşi dedică cititului/scrisului (ce nu îi aduce un venit stabil), pe lângă alte activităţi în care este angrenat. Ca să nu mai spunem că trebuie să-şi "construiască" singur starea necesară pentru a scrie, respectiv "oaza de confort", fiindcă nu toţi îşi permit să se retragă pe malul oceanului, să se reculeagă sau să se reinventeze, ca în alte ţări. Condiţia scriitorului de la noi este, aşadar, mult mai dificilă decât a celor din Occident, din SUA etc., unde se pot câştiga bani serioşi din cărţile scrise. Deocamdată, scrisul la noi trebuie susţinut din alte venituri şi reprezintă "doar" o vocaţie, nu şi un mijloc de trai.

Miron Ţic: Credeţi în obiectivitatea premiilor literare? Câte premii aţi obţinut de când scrieţi şi publicaţi?

Camelia Ardelean: Din anul 2015, de când am început să particip la concursuri literare, şi până în prezent (2019), am obţinut circa 40 de premii, în special la poezie, care este predominantă în creaţia mea, dar şi la proză, iar mai nou, la cronică literară, cu un volum în manuscris. Am participat şi la concursuri mai mici, în cadrul unor reviste sau cenacluri literare, dar şi la concursuri naţionale şi/sau internaţionale (Italia), unde am obţinut premii, atât cu poezii sau selecţii de poezii în limba română sau în italiană, cât şi cu volume edite.

Nu m-am îndoit niciodată de corectitudinea unui juriu, dacă asta mă întrebaţi, iar faptul că din acesta au făcut uneori parte scriitori care erau, la rândul lor, profesori universitari şi/sau critici (re)cunoscuţi ai momentului, mă face să fiu mândră şi onorată că m-am aflat şi eu printre cei aleşi, dintre zecile sau sutele de participanţi. Pentru mine, fiecare concurs reprezintă o (nouă) provocare, îmi place competiţia şi nu mi-e frică de ea, din contră, mă mobilizează, mă determină să dau ce-i mai bun din mine la momentul respectiv, pe lângă faptul că mă "salvează" de plafonare şi autosuficienţă. Prietenii şi/sau duşmanii pot fi subiectivi, dar un juriu competent, care nu te cunoaşte şi pe care nu-l cunoşti, va fi imparţial, de aceea recomand oricărui scriitor (sau sportiv, interpret etc.) să participe la cât mai multe competiţii, să iasă în "ring", ca să vadă cum este perceput cu adevărat în "mulţimea dezlănţuită". La urma urmei, un eşec nu este un capăt de ţară, ci un semn că trebuie să munceşti mai mult.

<u>Miron Ţic</u>: Ultima întrebare vă aparţine. Vă rog să v-o adresaţi dvs.!

<u>Camelia Ardelean</u>: Dacă aş fi întrebată ce i-aş sfătui pe cei mai tineri, care intenţionează să pornească (acum) pe calea literaturii, le-aş spune să se gândească foarte bine înainte de a face acest pas, fiindcă ieşirea din anonimat nu este uşoară şi se scrie uneori cu "sânge". Dacă nu sunt absolut siguri că a fi scriitor reprezintă ceea ce-şi doresc cu adevărat, să se lase păgubaşi, iar dacă sunt, să lupte cu toate "armele" pentru realizarea visului, indiferent câte obstacole vor întâlni în drumul lor. Ei trebuie să ştie că a trece pe sub furcile caudine ale cititorilor sau ale criticilor este o experienţă care poate să-ţi lase uneori un gust amar, dar îţi poate aduce şi mari satisfacţii. Scriitorii sunt, în general, fiinţe sensibile şi uşor de rănit, iar în "groapa cu lei" a literaturii, nu toţi pot avea norocul lui Daniel.

I-aş mai îndemna să citească foarte mult, începând cu Marii Clasici şi continuând cu scriitorii contemporani (buni),

pentru a-şi lărgi bagajul de cunoştinţe, deoarece înainte de a se regăsi pe sine, trebuie să vadă cum au scris cei cu experienţă în arta Cuvântului, în diferite perioade. Şi, nu în ultimul rând, să nu-şi risipească energia încercând să-i depăşească pe alţii, ci să se compare cu ei înşişi, cum erau şi cum au devenit, pentru că fiecare scriitor este unic în felul său şi are propriii cititori. Dacă atunci când trag linie la “inventar” se află pe plus şi nu pe minus privind realizările, înseamnă că e bine, că fac ceea ce trebuie, dar dacă rezultatul este negativ, e cazul să ia măsuri sau poate chiar să se reorienteze.

(din volumul ***La taifas cu oameni dragi sufletului meu*** de Miron Ţic, Editura Amanda Edit, Sinaia, 2019, p. 119-152)

(revista ***Confluenţe literare***, ISSN 2359-7593, Ediţia nr. 3872 din 07 august 2021)

CUPRINS:

I. CRONICI LITERARE * 5

II. EDITORIALE/REPORTAJE * 121

III. INTERVIU CU SCRIITOAREA CAMELIA ARDELEAN (de Miron Ţic) * 149

De aceeaşi autoare:

1). ***Cartea terapeuţilor***, reportaje/interviuri, Editura Vultur ZM, Deva, 2002;
2). ***Cursuri practice naturiste***, Editura Vultur ZM, Deva, 2004;
3). ***Lacrimi de suflet,*** poeme*,* Editura Emma, Orăştie, 2014;
4). ***În oglinda sufletului meu***, poeme, Editura Inspirescu, Satu-Mare, 2015;
5). ***Pasiune***, poeme, Editura Inspirescu, Satu-Mare, 2015;
6). ***Ingenuitate***, poeme, Editura Inspirescu, Satu-Mare, 2015;
7). ***Suflete de ceară***, poeme, Editura Armonii Culturale, Adjud, 2016;
8). ***Destine***, proză, Editura Armonii Culturale, Adjud, 2016;
9). ***Ecouri din tenebre***, poeme, Editura Armonii Culturale, Adjud, 2018;
10). ***Urme de condei (I)***, cronică literară, eseuri, editoriale, Editura Armonii Culturale, Adjud, 2018;
11). ***La margine de curcubeu***, poeme, Editura Armonii Culturale, Adjud, 2018;
12). ***Urme de condei (II)***, cronică literară, Editura Rafet, Râmnicu Sărat, 2019;
13). ***Anotimpurile cuvântului***, poeme (antologie de autor), Editura StudIS, Iaşi, 2019;
14). ***În dialog cu Ionel Necula***, interviu, Editura StudIS, Iaşi, 2019;
15). ***Flacăra cuvintelor***, cu Baki Ymeri, poeme, Editura Amanda Edit, Sinaia, 2021;
16). ***Inimi de porţelan***, poeme, Editura StudIS, Iaşi, 2022.

Colaborări literare:

Colaborări la reviste şi publicaţii printate (cu ISSN), permanente/de durată sau ocazionale (peste 100), unele dintre acestea sub egida USR: ***Apostrof**, **Poezia, Neuma,***

Discobolul, Steaua, ProSaeculum, Plumb, Banchetul, Ardealul literar**, **Portal-Măiastra, ***Nord Literar, Semne – Emia, Boema, Vatra Veche, Nomen Artis***; ***Candela de Montreal***, Canada; ***Bogdania***, Focșani; ***Cronos – Penița de Aur***, Constanța; ***Memoria Slovelor***; ***Sintagme literare***; ***Eminesciana***, fondată de graficianul Mihai Cătrună; ***Contraste Culturale***, Giurgiu; ***Revista română de versuri şi proză*** – Bucureşti; ***Spaţii Culturale***, Râmnicu-Sărat; ***Arena Literară**, Bucureşti; **Almanah Sintagme Literare 2018***, Timiş; ***Oltart***, Slatina (Olt); ***Terragrifonis**, Drobeta-Turnu Severin; **Tecuciul literar-artistic***; ***Amurg sentimental*** (Bucureşti), ***13 PLUS**; **Observatorul***, Canada; ***Lumină Lină*** – SUA; ***Palia Expres***, Orăștie; ***Amprentele Sufletului***, Buzău; ***Gând Românesc**,* Alba Iulia; ***Dăruiri Literare*** etc.

Premii literare:

Obţine circa 40 de premii literare la concursuri sau festivaluri organizate în ţară sau în străinătate (2015-2019), cu poezie şi proză sau cu volume (in)edite de poezie/ proză/ cronică literară, cele mai recente fiind: ***Premiul al II-lea*** la *Concursul Naţional "Radu Cârneci",* Ediţia I, 2018, poezie; ***Premiul Revistei "Scrisul românesc" Craiova*** la *Concursul naţional de creaţie literară şi artă plastică "Laudă seminţelor, celor de faţă şi-n veci tuturor",* Ediţia a XXXVIII-a, iniţiat în cadrul *Festivalului Internaţional "Lucian Blaga" Sebeş-Lancrăm 2018,* secţiunea "Creaţie literară – poezie adulţi"; ***Premiul Special al revistei "Apostrof" Cluj-Napoca*** la *Concursul naţional de creaţie literară şi artă plastică "Laudă seminţelor, celor de faţă şi-n veci tuturor",* Ediţia a XXXIX-a (*Festivalul Internaţional "Lucian Blaga" Sebeş-Lancrăm 2019),* secţiunea "Creaţie literară – poezie (adulţi)"; ***Premiul "Victor Frunză"*** la *Festivalul Internaţional de creaţie literară "Titel Constantinescu"*, Ediţia a XII-a, cu manuscrisul volumului de cronică literară *"Urme de condei (II)"* etc.